

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	1
ΠΙΝΑΚΕΣ – ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ	3
I. Η Αρμενική Οικονομία.	5
1.1. Εξέλιξη ΑΕΠ.....	6
1.1. Ιδιωτική Κατανάλωση – Καταναλωτική Εμπιστοσύνη.....	10
1.2. Απασχόληση.....	12
1.3. Πληθωρισμός.....	12
1.4. Εμπορικές Σχέσεις - Εμπορικό Ισοζύγιο.....	13
Κεφ. 2: Ειδικά Θέματα	24
2.1. Κλείσιμο συνόρων με Τουρκία και Αζερμπαϊτζάν.....	24
2.2. Επίπεδο φτώχειας.....	28
2.3. Οικονομία της Αρμενίας στο πλαίσιο της Παγκόσμιας Οικονομικής Κρίσης.....	30
Κεφ. 3 : Τομείς Οικονομίας	33
3.1. Βιομηχανία.....	33
3.2. Αγροτικός τομέας.....	35
3.3. Οργάνωση Αγοράς / Συνθήκες Ανταγωνισμού.....	37
3.4. Ξένες Επενδύσεις.....	38
3.5. Συμβολή Διασποράς σε οικονομική ανάπτυξη.....	41
3.6. Δημοσιονομικές Προοπτικές.....	41
3.7. Συναλλαγματική Ισοτιμία.....	46
3.8. Τραπεζικός-Χρηματοπιστωτικός Τομέας.....	47
3.9. Τηλεπικοινωνίες.....	50
3.10. Ενέργεια.....	50
3.11. Μεταφορές.....	53
3.12. Αγορά ακινήτων και κατοικίας.....	54
Κεφ. 4 : Θεσμικό πλαίσιο Αρμενίας για εμπόριο, ανταγωνιστικότητα.	56
4.1. Σημαντικοί Νόμοι σε εξέλιξη.....	56
4.2. Νόμος περί Εκσυγχρονισμού της Ασφάλειας Τροφίμων.....	57

4.3 Απλοποίηση φορολογικού πλαισίου.....	57
Κεφ. 5 : Αναπτυξιακή πολιτική Αρμενίας.....	58
5.1: Πολιτικές Ανάπτυξης.....	58
5.2: Διάλογος με Ε.Ε., ΗΠΑ και Διεθνείς Οργανισμούς για την Ανάπτυξη.....	59
5.3: Εταιρική Σχέση με χώρες ΚΑΚ και Ευρασιατική Ένωση.....	60
ΜΕΡΟΣ Β: ΔΙΜΕΡΕΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΛΛΑΔΟΣ –ΑΡΜΕΝΙΑΣ	62
Κεφ. 1: Διαχρονική Εξέλιξη και Ανταγωνισμός.....	62
1.1 Εξέλιξη διμερούς εμπορίου.....	62
1.2 Ελληνικές εξαγωγές στην Αρμενία (κύριες κατηγορίες προϊόντων).....	64
1.3 Βασικός ανταγωνισμός σε κύρια ελληνικά εξαγωγίμα προϊόντα.....	66
1.4 Αρμενικές εισαγωγές και αναδυόμενες ευκαιρίες διείσδυσης για τα ελληνικά εξαγωγίμα προϊόντα.....	67
1.5 Αρμενικές εξαγωγές προς Ελλάδα (κύριες κατηγορίες προϊόντων).....	67
Κεφ. 2: Διμερές θεσμικό πλαίσιο Ελλάδος-Αρμενίας.....	68
Κεφ. 3 : Αναπτυξιακή Βοήθεια Ελλάδος.....	68
Κεφ. 4 : Εκκρεμή προβλήματα και λοιπά ζητήματα.....	69
ΜΕΡΟΣ Γ: ΠΟΛΥΜΕΡΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΡΜΕΝΙΑΣ.....	69
Κεφ. 1: Πολυμερές επίπεδο.....	69
1.1 Σχέσεις με Ρωσία και λοιπές χώρες ΚΑΚ.....	69
1.2 Στρατηγικός και οικονομικός διάλογος με ΕΕ.....	70
Κεφ. 2. :Διμερείς σχέσεις με τρίτες χώρες.....	72
2.1 Αρμενία – Ιράν.....	72
2.2 Αρμενία – Ρωσία.....	73
2.3 Αρμενία – Τουρκία.....	74
2.4 Αρμενία – Γεωργία.....	75
2.5 Αρμενία – Γαλλία.....	76
2.6 Στρατηγικός και Οικονομικός Διάλογος με Κίνα.....	78

ΠΙΝΑΚΕΣ – ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

1. Κυριότεροι δημογραφικοί & κοινωνικοί δείκτες..... σελ. 4
2. Συνοπτικός πίνακας μακροοικονομικών δεδομένων Αρμενίας..... σελ. 6
3. Εμπορικό ισοζύγιο Αρμενίας..... σελ. 14
4. Συγκριτικά διαγράμματα διάρθρωσης εξαγωγών Αρμενίας ανά χώρα προορισμού.. σελ. 16
5. Πίνακας εμπορικών ροών Αρμενίας χωρών ΕΕ..... σελ. 16
6. Συγκριτικά διαγράμματα διάρθρωσης εισαγωγών Αρμενίας ανά χώρα προέλευσης..... σελ. 18
7. Διάγραμμα ποσοστιαίου επιμερισμού εισαγωγών Αρμενίας ανά χώρα..... σελ. 18
8. Διάγραμμα ποσοστιαίου επιμερισμού εισαγωγών Αρμενίας ανά χώρα ΕΕ.... σελ. 19
9. Διάγραμμα ποσοστιαίου επιμερισμού εξαγωγών Αρμενίας ανά χώρα..... σελ. 20
10. Εξέλιξη συνολικού όγκου εξωτερικού εμπορίου Αρμενίας..... ..σελ. 23
11. Άμεσες ξένες επενδύσεις στην Αρμενία..... σελ. 39
12. Εισαγωγές Ελλάδος από Αρμενία..... σελ. 63
13. Εξαγωγές Ελλάδος από Αρμενία..... σελ. 64
14. Μεταβολή εξαγωγών Ελλάδος σε σχέση με εισαγωγές Αρμενίας σελ. 68

I. ΚΥΡΙΟΤΕΡΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ & ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ

Έκταση	29.743 τετρ. χλμ.
Πληθυσμός	3,798 εκ. κάτοικοι Αρμένιοι 93,4%, Αζέροι 2,5%, Κούρδοι 1,7%, Ρώσοι 1,5% καθώς και μικρότερος αριθμός Ουκρανών, Ελλήνων, Σύριων και Γεωργιανών.
Αρμενική Διασπορά	3,5 εκ. κυρίως σε Ρωσία, ΗΠΑ, Γαλλία, Λίβανο, Γεωργία και Ιράν.
Πληθυσμιακή πυκνότητα	128 ανά km ²
Ρυθμός πληθυσμιακής αύξησης (2010)	4,2%
Προσδόκιμο ζωής (2010)	75,4 έτη
Επίσημη Θρησκεία	Χριστιανοί (Μονοφυσίτες)
Επίσημη γλώσσα	Αρμενική (ομιλείται και η ρωσική σε ποσοστό 89%)
Πρωτεύουσα	Ερεβάν (1,2 εκ. κάτοικοι)
Μεγαλύτερες πόλεις	Gyumri (146.122), Vanazdor (104.988), Vagharshapat (57.622), Ejmiatsin (49513)
Νόμισμα	Armenian Dram (από τον Νοέμβριο 1993)

I. Η Αρμενική Οικονομία.

Κατά την τελευταία δεκαετία, η Αρμενία γνώρισε σημαντική ανάπτυξη και επέκταση των επενδύσεων, των εξαγωγών και των πραγματικών εισοδημάτων. Αυτό ήταν αποτέλεσμα της πορείας σταθεροποίησης των δημοσιονομικών και νομισματικών ανισορροπιών στη μετα-σοβιετική εποχή και της υιοθέτησης πολιτικών αλληπάλλληλων οικονομικών μεταρρυθμίσεων, καθώς και της ουσιαστικής υποστήριξης των διεθνών οργανισμών, συμπεριλαμβανομένης της σημαντικής ροής εμβασμάτων από Αρμένιους της Διασποράς, κυρίως από τις ΗΠΑ και από τους αρμένιους μετανάστες στη Ρωσία, αλλά και αλλού.

Οι υψηλές επίσημες τιμές της οικονομικής ανάπτυξης την περίοδο 2002-2007 δεν συνοδεύτηκαν από ανάλογη αύξηση της απασχόλησης ή μείωσης της φτώχειας, που αποτελεί μαζί με την ανεργία τα μείζονα οικονομικά και κοινωνικά ζητήματα της Αρμενίας.

Η προσχώρηση της Αρμενίας στον ΠΟΕ το 2003 και η πρόοδος των ιδιωτικοποιήσεων συνέβαλλε στη βελτίωση του επιχειρηματικού κλίματος. Ωστόσο, πολλές μεταρρυθμίσεις παραμένουν ατελείς και η κυβέρνηση προσπαθεί να δείξει ισχυρή πολιτική βούληση για να κάνει τις απαραίτητες αλλαγές, ειδικά στον τομέα των φορολογικών και τελωνειακών υπηρεσιών. Η διαφθορά, ο νεποτισμός και η παρεμβατικότητα *a la carte* των κρατικών αρχών, επιφυλάσσει δυσάρεστες εκπλήξεις για τους επιχειρηματικώς δρώντες καθώς το 65% της οικονομικής δραστηριότητας εξακολουθεί να αφορά μια συγκεκριμένη ομάδα επιχειρηματιών, που συνιστά την ολιγαρχία της Αρμενίας. Παράλληλα ο τραπεζικός τομέας προσπαθεί να αναπτυχθεί και να δώσει πνοή στην οικονομική δραστηριότητα, μακριά από τις κρατικές παρεμβάσεις, τα εμπόδια για τις επιχειρήσεις υποχωρούν, αλλά με βραδύ ρυθμό.

Το ζήτημα των κλειστών συνόρων της Αρμενίας με την γειτονική Τουρκία και το Αζερμπαϊτζάν, εξακολουθεί να έχει σημαντική επίπτωση στην οικονομική ανάπτυξη της Αρμενίας, καθώς σχεδόν όλα τα αγαθά που διακινούνται για εμπορικούς λόγους πρέπει να περάσουν από τη Γεωργία, όπου επιβάλλονται υψηλές τιμές μεταφοράς, με αποτέλεσμα να δυσχεραίνεται η αύξηση του εξωτερικού εμπορίου της Αρμενίας.

Κεφ. 1: Μακροοικονομικοί δείκτες και ισοζύγια

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ΑΕΠ σε δις δολ.	5.3	6.4	9.2	11.7	8.5	9.4	9.9
ΑΕΠ % μεταβολή ανά έτος	11.1	13.2	13.7	6.9	-14.2	2.6	4.3
ΑΕΠ κατά κεφαλή \$	1780	1982	2853	3606	2615	2846	2959
Πληθωρισμός %	1.8	2.9	4.4	9.0	3.5	8.2	4.7
Επενδύσεις %	19.2	28.9	29.7	29.1	6	-10.6	-1.1
Ανεργία σε χιλ.	89.000	84.600	75.100	74.700	84.500	122.300	
Ανεργία %	8.9	7.5	7.1	6.3	6.8	7.1	6.2
Βιομηχανικός δείκτης	107.6	106.6	109.4	111.3	103.0	105.0	119.8
Αγροτική παραγωγή	111.2	111.6	122.4	123.9	123.8	129.3	138.3
Μεταβολή εξαγωγών %	5	-15	21.1	-7.2	-37.4	43.8	28
Μεταβολή εισαγωγών %	15.8	20.9	47.2	35	-26.3	21.3	19
Εισαγωγές	1801.7	2191.6	3267.8	4426.1	3321.1	3748.9	3758
Εξαγωγές	973.9	985.1	1152.3	1057.2	710.2	1041.1	1098

1.1. Εξέλιξη ΑΕΠ.

Μετά από σταθερή ετήσια αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ από το 2002-2008, συμπεριλαμβανομένης και της ετήσιας διψήφιας ανάπτυξης την περίοδο 2002-2007, το ΑΕΠ της Αρμενίας μειώθηκε κατά 14,4% το 2009, ως αποτέλεσμα της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης. Η πραγματική μείωση υπερέβη τους σχεδιασμούς της κυβέρνησης της Αρμενίας και τις προβλέψεις του ΔΝΤ κατά σχεδόν 5%, γεγονός ενδεικτικό

της απροσδιοριστίας σημαντικών μακροοικονομικών μεγεθών στην παρούσα φάση ανάπτυξης. Το 2010 η ανάπτυξη κυμάνθηκε στο 2.1%, ανακάμπτοντας περισσότερο εντός του 2011 από την κρίση του 2008, καταγράφοντας αύξηση 4.3%. Οι προοπτικές για το 2012 είναι επίσης θετικές και κυμαίνονται στο 4.1% .

Σημειώνεται ότι το συνολικό ΑΕΠ των χωρών ΚΑΚ αυξήθηκε κατά 4.3% το 2011, σε σύγκριση με 4.5% το 2010, με τη Ρωσική Ομοσπονδία να παραμένει η ισχυρότερη οικονομία και το εμπροσθοβαρές τμήμα της οικονομικής ζώνης αυτής της περιοχής.

Η βιομηχανία και οι κατασκευές, οι βασικές κινητήριες δυνάμεις της αύξησης του ΑΕΠ τα τελευταία χρόνια, είχαν διαφορετικό πρόσημο ανάπτυξης. Έτσι η βιομηχανία σημείωσε αύξηση 14.1% (992 δις. AMD), αλλά ο κατασκευαστικός κλάδος συνέχισε την πτωτική πορεία του 12.1% (480,1 δις. AMD) μείωση σε σχέση με το 2010 που είχε σημειωθεί 4.3% πτώση. Σημειώνεται ότι το 2009 είχε καταρρεύσει ο συγκεκριμένος κλάδος κατά 44.3% ένεκα της ύφεσης και από το 2008 που είχε αύξηση 3.1%, εξακολουθεί αν μην έχει επανέλθει σε προ-υφεσιακά επίπεδα.

Ο κλάδος των υπηρεσιών αυξήθηκε κατά 6.1% (872.4 δις AMD). Το συνολικό ύψος του εμπορίου αυξήθηκε 3.5% το 2011, μειωμένος ρυθμός σε σχέση με το 4.2% του 2010, αλλά σαφώς με αναπτυξιακή ροπή μετά την μείωση 5.1% του 2009.

Η οικονομική δραστηριότητα αυξήθηκε κατά μέσο όρο 5.6% το 2011, με καλύτερο μήνα το Δεκέμβριο, οπότε καταγράφηκε αύξηση 8.9% σε ετήσια βάση η οποία καθοδηγείται από τη βιομηχανία, τη γεωργία και τις υπηρεσίες, καθώς και την αύξηση των εξαγωγών προϊόντων και των εισροών μεταναστευτικών εμβασμάτων.

Οι υψηλοί ρυθμοί οικονομικής ανάπτυξης που είχαν επιτευχθεί πριν την ύφεση του 2008 δεν έχουν ακόμα επανέλθει στις χώρες της Κοινοπολιτείας Ανεξαρτήτων Χωρών (ΚΑΚ), σύμφωνα με την Έκθεση του ΟΗΕ που παρουσιάστηκε την περασμένη Παρασκευή.

Στην ετήσια έκθεσή του “Παγκόσμια Οικονομική Κατάσταση και προοπτικές”, ο ΟΗΕ εκτιμά ότι θα υπάρξει μείωση του ρυθμού της ανάπτυξης στις χώρες ΚΑΚ κατά 4% το 2012, πριν να επιτευχθεί μικρή αύξηση το 2013. Σύμφωνα με την Έκθεση η οικονομική δραστηριότητα στις χώρες ΚΑΚ το 2011 διευρύνθηκε παρότι ήταν σαφώς υποδεέστερη των ρυθμών που είχαν καταγραφεί το 2008 όταν άρχισαν να γίνονται εμφανή τα αποτελέσματα της παγκόσμιας κρίσης.

Το συνολικό ΑΕΠ των χωρών ΚΑΚ αυξήθηκε κατά 4.3% το 2011, σε σύγκριση με το 4.5% το 2010, με τη Ρωσική Ομοσπονδία να παραμένει η ισχυρότερη οικονομία και το εμπροσθοβαρές τμήμα της οικονομικής ζώνης αυτής της περιοχής. Ωστόσο η επιδείνωση των ρυθμών ανάπτυξης των ανεπτυγμένων κυρίως χωρών, θα οδηγήσει σε σταδιακή υστέρηση των ρυθμών ανάπτυξης, καθώς οι εξαγωγές των χωρών μελών της ΚΑΚ θα μειωθούν, παράλληλα με την μείωση των τιμών των προϊόντων που προορίζονται για τους οικονομικούς εταίρους τους. Σημειώνεται ότι ο πληθωρισμός στην περιοχή ανήλθε σε 9,6% το 2011, έναντι 7,1% το 2010. Μάλιστα η Ρωσική Ομοσπονδία ήταν εκείνη που επηρέασε σημαντικά τον ρυθμό του πληθωρισμού στην περιοχή καθώς το α΄ εξάμηνο 2011, ένεκα της ξηρασίας, υπήρξε επιτάχυνσή του, με ραγδαία αποκλιμάκωση το β΄ εξάμηνο. Παράλληλα στη Λευκορωσία η υποτίμηση του ρουβλίου οδήγησε σε απότομη αύξηση του πληθωρισμού. Στο Καζακστάν αντιστοίχως οι εφάπαξ επιπτώσεις της τελωνειακής ένωσης με τη Λευκορωσία και τη Ρωσική Ομοσπονδία, καταγράφηκαν ως αυξήσεις των τιμών ένεκα των ακριβότερων εισαγωγών. Οι προοπτικές που διαγράφονται σύμφωνα με την Έκθεση, οδηγούν σε αποκλιμάκωση των ρυθμών του πληθωρισμού εξαιτίας της παγκόσμιας ύφεσης και της αρνητικής ανάπτυξης στην περιοχή. Εκτιμάται ότι το 2012 ο πληθωρισμός θα οδηγηθεί σε χαμηλότερα επίπεδα, περίπου 7.8%, ενώ και το 2013 θα ακολουθήσει παρόμοια πορεία.

Η οικονομική ανάπτυξη το 2011 ενίσχυσε τη δημοσιονομική θέση των χωρών ΚΑΚ, κυρίως στις χώρες παραγωγής ενέργειας. Παρά τις υψηλές τιμές πετρελαίου, την μεταρρύθμιση στην μισθολογική φορολόγηση και την αύξηση των δασμολογικών εσόδων της Ρωσικής Ομοσπονδίας, ο προϋπολογισμός του 2011 αυτής της χώρας, βαρόμετρο για την ανάπτυξη στις χώρες ΚΑΚ, έκλεισε οριακά ισοσκελισμένος, καταδεικνύοντας το πόσο ευάλωτη είναι η ρωσική οικονομία στις εξωτερικές επιδράσεις του ασταθούς διεθνούς οικονομικού περιβάλλοντος. Η αποκλιμάκωση των τιμών του πετρελαίου και η χαλάρωση της δημοσιονομικής πειθαρχίας το 2012, ένεκα των προεδρικών εκλογών, στέλνει αμφίσημα μηνύματα για την αναπτυξιακή ροπή της χώρας και οδηγεί τους λοιπούς οικονομικούς εταίρους της ΚΑΚ σε εγρήγορση για τα επιγενόμενα αποτελέσματα. Η Αρμενία εξαρτά την πορεία της αναπτυξιακής της ροπής από τις εξελίξεις στη Ρωσία. Το 2011 η πρόοδος στην εσωτερική κατανάλωση της Ρωσίας, είχε ευεργετικά αποτελέσματα

στις εξαγωγές της Αρμενίας, τόσο στον κλάδο των τροφίμων (αύξηση 18%), όσο και σε πολύτιμους λίθους (αύξηση 12%), αλλά και σε άλλους τομείς.

Παράλληλα η Αρμενία εμφανίζεται να είναι σε θέση να προωθήσει την ανάπτυξη της με ίδια μέσα και να προσδώσει ρυθμούς που οι λοιπές χώρες ΚΑΚ για λόγους που κυρίως αφορούν τη δημοκρατική οργάνωση των θεσμών τους και την αργή απομάκρυνση από νοοτροπίες νόθευσης του ανταγωνισμού, γεγονός που την αναδεικνύει σε ελκυστική περιοχή υποδοχής επενδύσεων. Ωστόσο η εξέλιξη στις αγορές των χωρών μελών ΚΑΚ, είναι σημαντική για την πορεία των εξαγωγών της και της οικονομικής της ανάπτυξης. Στο Καζακστάν χρειάστηκε η επιβολή διπλάσιου φόρου κατανάλωσης στο πετρέλαιο για να συγκρατηθεί το διογκούμενο έλλειμμα, γεγονός που είχε επιπτώσεις σε σειρά καταναλωτικών αγαθών και στις εξαγωγές της Αρμενίας. Στην Λευκορωσία παρότι η εγχώρια ζήτηση ήταν ισχνή το 2011, τελικώς μετά τη σημαντική υποτίμηση του ρουβλίου οι εισαγωγές αυξήθηκαν σημαντικά. Στο Αζερμπαϊτζάν οι αλληπάλληλες εργασίες επιδιόρθωσης στις εξέδρες απάντλησης πετρελαίου και φυσικού αερίου, οδήγησε σε πτώση των δημοσίων εσόδων και επιβράδυνση της ανάπτυξης.

Η βελτίωση των όρων εμπορίου και των πολιτικών αύξησης της απασχόλησης, κάτι για το οποίο ενθαρρύνονται από τους Διεθνείς Οργανισμούς όλες οι χώρες ΚΑΚ, θα ενισχύσει την εγχώρια ζήτηση, ζήτημα που αναδεικνύεται ως στρατηγικής σημασίας για την περαιτέρω σύμμετρη και ισόρροπη ανάπτυξη των χωρών μελών της ΚΑΚ. Παράλληλα χώρες όπως η Γεωργία, η Αρμενία, το Αζερμπαϊτζάν εξακολουθούν να στηρίζουν σημαντικό μέρος της οικονομικής δραστηριότητάς τους σε προνομιακή εισροή χρηματοοικονομικών ροών ένεκα υλοποίησης αναπτυξιακών προγραμμάτων Διεθνών Οργανισμών. Η Αρμενία και η Ουκρανία, μετά την κακή σοδεία γεωργικών προϊόντων το 2010, ένεκα των καιρικών συνθηκών (η οποία ήταν καταστροφική για την Κιργιζία), γνώρισαν σημαντική αύξηση των μεγεθών της αγροτικής οικονομίας τους εντός του 2011, με ουσιαστική επίπτωση στην ανάπτυξή τους, εισφέροντας αναπάντεχα στη συνολική επίδοση, η οποία επηρεαζόταν από παρεμφερείς παράγοντες με τις λοιπές χώρες ΚΑΚ. Η Αρμενία μάλιστα ανέπτυξε πολιτικές αντιμετώπισης της κρίσης του 2010 οι οποίες οδήγησαν σε σημαντικές μεταρρυθμίσεις που τελικά καθιέρωσαν άλλο επίπεδο ανάπτυξης της αγροτικής οικονομίας.

Η Αρμενία και η Ουκρανία, οι οποίες επλήγησαν περισσότερο ένεκα της ύφεσης το 2008, σε μια κρίσιμη φάση για την αναπτυξιακή τους πορεία, εκτιμάται ότι μόλις το 2013 θα μπορέσουν αθροιστικά να επανακτήσουν το απολεσθέν ποσοστό της αναπτυξιακής τους ροπής. Και οι δυο αυτές χώρες δεν στηρίζουν την ανάπτυξή του σε προϊόντα ενέργειας και για τούτο είναι σημαντικό το γεγονός ότι εμφανίζονται να παρουσιάζουν ισορροπημένη ανάπτυξη σε αυτή την φάση μετά την ύφεση. Οι λοιπές χώρες, εκτός της Ρωσίας, του Αζερμπαϊτζάν και της Γεωργίας, διέρχονται υποδεέστερα στάδια οικονομικής μεγέθυνσης

1.1 Ιδιωτική Κατανάλωση – Καταναλωτική Εμπιστοσύνη.

Ο μέσος ονομαστικός μηνιαίος μισθός στην Αρμενία έφτασε τα 120.836 Armenian Dram-AMD (\$ 329, € 231 ή 8938 ρωσικά ρούβλια) τον Ιούλιο 2011, σημειώνοντας αύξηση 4,1% σε σύγκριση με τον Ιούνιο 2011 και 6,7% σε ετήσια βάση, σύμφωνα με δημοσιευθέντα στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Αρμενίας.

Σχεδόν το 1/3 του πληθυσμού της Αρμενίας υποσιτιζόταν μέχρι το 1998. Η μέση κατανάλωση ανά άτομο ήταν το 2004 κάτω των 1580 θερμίδων, υπολειπόμενη τουλάχιστον κατά 216 θερμίδες του μέσου όρου των δυτικών χωρών, σύμφωνα με το στοιχεία του FAO και ο οποίος είναι 1796 θερμίδες. Τα περισσότερα νοικοκυριά στο Ερεβάν αγοράζουν από καταστήματα λιανικής το 90% των ειδών διατροφής τους. Το ποσοστό αυτό μειώνεται στο 76%, μεσοσταθμικά, στις λοιπές πόλεις και περιφέρειες της Αρμενίας.

Σύμφωνα με τιμές 2004, η μέση δαπάνη για την εξασφάλιση τροφίμων θερμιδικής αξίας 1000 θερμίδων, ήταν 196 AMD (περίπου 2.7 δολ. ΗΠΑ). Βασιζόμενοι σε αυτή την κοστολόγηση, αντιστοίχως εκτιμάται το ύψος δαπάνης για εξασφάλιση 1796 θερμίδων σε περίπου 321 AMD. Συνεπώς η μηνιαία δαπάνη για ένα άτομο θα ανερχόταν σε 9951 AMD (28 δολ. ΗΠΑ). Σύμφωνα με τα στοιχεία του FAO η αντίστοιχη μηνιαία δαπάνη σε χώρες τις Ευρώπης κυμαίνεται από 12 δολ. ημερησίως (Μ. Βρετανία), σε 9 δολ.

(Γερμανία) και 10 δολ. (Γαλλία). Δηλαδή σε κάθε περίπτωση τετραπλάσια ή τριπλάσια δαπάνη από εκείνη που διαπιστώνεται στην Αρμενία.

Το οξύμωρο ωστόσο έγκειται στο ότι ενώ η δαπάνη για τα στοιχειώδη της διατροφής στην Αρμενία είναι εξαιρετικά χαμηλή, με τα διεθνή δεδομένα, η πρόσβαση σε αυτά τα είδη, ιδίως μέχρι το 2004 ήταν δυσχερής και εν μέρει ανέφικτη για τους κατοίκους της περιφέρειας οι οποίοι τουλάχιστον είχαν χαμηλότερο βαθμό εξάρτησης από τα καταστήματα λιανικής. Βασική διαπίστωση είναι ότι τα έτη 1998-2004 υπήρξε δραστική μείωση της ανέχειας και φτώχειας στην Αρμενία, καθώς οι αρχικώς πλέον των 700.000 ατόμων ευρισκόμενοι στη δυσχερή θέση να συμμετέχουν και σε συσσίτια για να εξασφαλίσουν την ημερήσια μερίδα θερμιδικού ισοδυνάμου, το 2011 δεν αριθμούνταν παρά σε 120.000, σχεδόν 3.5% του πληθυσμού.

Σύμφωνα με το πρόγραμμα Βιώσιμης Ανάπτυξης που εκπονήθηκε από την Κυβέρνηση της Αρμενίας και υιοθετήθηκε από την Παγκόσμια Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, το 2015 η Αρμενία θα προσεγγίσει το κατά κεφαλή ύψος ΑΕΠ των λεγομένων χωρών CEE (Central Eastern European Countries). Σύμφωνα με αυτή την εκτίμηση το επίπεδο κατανάλωσης θα ανέλθει στο μέσο όρο των χωρών αυτών, γεγονός που θα έχει σημαντικές επιπτώσεις πρωτίστως στα προϊόντα διατροφής. Η συσχέτιση αυτής της εξέλιξης δικαιολογεί την ολοένα αυξανόμενη προσπάθεια εισόδου στην αγορά ρωσικών, γερμανικών, ιταλικών και ισπανικών προϊόντων. Άλλωστε από το 2002 που άρχισαν οι εξαγορές και η αύξηση της εισροής των αμέσων ξένων επενδύσεων εκτός από τις τηλεπικοινωνίες και τη βιομηχανία εκμετάλλευσης ορυκτού πλούτου, υπήρξαν σημαντικές επιχειρηματικές συμφωνίες στον κλάδο τροφίμων.

Ωστόσο σύμφωνα με τις επίσημες στατιστικές το ύψος του όγκου της λιανικής την περίοδο 2005-2010 ήταν κατά μέσο όρο 2.3 δις δολ. που επιμεριζόμενο στον πληθυσμό της Αρμενίας (3,5 εκ.) δίνει ως αναλογούν ποσό που έκαστος κάτοικος δαπάνησε περίπου 658 δολ. ΗΠΑ ετησίως. Η σχετικά αυθαίρετη προσαρμογή των δεδομένων εμπεριέχει εξαιρετικά χρήσιμα αποτελέσματα, καθώς παράλληλα το διάστημα 2005-200 ο μέσος όρος εισαγωγών ήταν κατά μέσο όρο 3,2 δις δολ. ΗΠΑ, ποσό που τελικά δεν εμφανίζεται συνολικά στην τελική διαμόρφωση του ύψους του λιανεμπορίου. Η διαπίστωση ότι η αγοραστική δύναμη των αρμενίων είναι διαφοροποιημένη από τα επίσημα στατιστικά

στοιχεία, δεν αλλάζει ωστόσο την συνολική εικόνα, σύμφωνα με την οποία, το λιανεμπόριο στην Αρμενία γενικώς κινείται σε χαμηλά επίπεδα και η προοπτική ανάπτυξής του είναι δεδομένο ότι είναι υψηλή αναλόγως βέβαια της διεθνούς συγκυρίας.

1.2 Απασχόληση.

Η ανεργία το 2011 ανήλθε σε 6.2%, μειωμένη σε σχέση με το 7% του 2010 και σαφώς σε χαμηλότερα επίπεδα από το 10.3% του 2003. Οι προσπάθειες της κυβέρνησης να οδηγηθεί σε σύμμετρη ανάπτυξη τόσο της απασχόλησης όσο και του μισθοδοτικού κόστους, εξακολουθεί σε αυτή τη φάση να μην αποτελεί τροχοπέδη για την υλοποίηση των επενδυτικών προγραμμάτων που περιλαμβάνονται στο Στρατηγικό Σχεδιασμό “Πρόοδος για την Αρμενία 2008-2015” που έχει εκπονηθεί σε συνεργασία με την Παγκόσμια Τράπεζα. Οι κυριότεροι τομείς της οικονομίας που στην παρούσα συγκυρία συμβάλλουν στην αύξηση της απασχόλησης είναι ο κλάδος των υπηρεσιών με 5.8% αύξηση της απασχόλησης (τραπεζικός, εστίαση, τουριστικός κ.α.) και ο βιομηχανικός κατά 3.2%. Αντιθέτως στην αγροτική οικονομία η απασχόληση ήταν σχεδόν σταθερή, μονάχα 0.8% αύξηση, καθώς ο εκσυγχρονισμός στους τρόπους εκμετάλλευσης έχει προκαλέσει μεγάλες μειώσεις στην απασχόληση και αύξηση στην παραγωγή, παρά τις ολοένα αυξανόμενες κρατικές ενισχύσεις.

1.3 Πληθωρισμός.

Ο τιμάρριθμος που το 2010 κινήθηκε στο 8.2% ξεπέρασε την αύξηση των μισθών που ήταν κατά μέσο όρο αυξητική κατά 6.7%. Αυτή η τάση κυριάρχησε και το 2011, καθώς αυξήθηκε ο τιμάρριθμος κατά 6.5%, ενώ το επίπεδο των μισθών αυξήθηκε 5.2%, οδηγώντας σε καθαρή μείωση των μισθών 1.7%. Τελικώς εκτιμάται ότι η πραγματική αγοραστική δύναμη την τελευταία τριετία, παρά τις μειώσεις στο επίπεδο του πραγματικού μισθού, έχει καταγράψει άνοδο κατά 7.3%, με δικαιολογητική βάση αυτής της παραδοξότητας την αύξηση των πωλήσεων λιανικής κατά 10.1% το 2010 και 12.8% το 2011 και τα εμβάσματα εξωτερικού. Βεβαίως η διαμόρφωση υψηλών επιπέδων παραοικονομίας είναι ο παράγοντας που στρεβλώνει την ακριβή καταγραφή των μεγεθών

εξέλιξης της πραγματικής οικονομίας, καθώς και για το 2011 οι ανεξάρτητοι οργανισμοί την υπολογίζουν στο επίπεδο του 35%-43%, μειωμένη μόλις κατά 2% σε σχέση με το 2010, γεγονός που οφείλεται στην ρευστή οικονομική κατάσταση και την αύξηση του μεταναστευτικού ρεύματος, καθώς αμφότερα αυξάνουν τόσο την κινητικότητα των ροών της οικονομίας εν γένει, αλλά αφετέρου αναστέλλουν την αυστηροποίηση και την επιβολή θεσμικού πλαισίου για συρρίκνωση της λειτουργίας της παράλληλης οικονομίας.

Ο δείκτης τιμών καταναλωτή στον κλάδο των τροφίμων ήταν ανοδικός κατά 7.7 μονάδες, στα αλκοολούχα επίσης κατά 12.3 μονάδες, ενώ στα λοιπά προϊόντα εκτός τροφίμων η καταγραφείσα άνοδος ήταν 3.4 μονάδες. Στις υπηρεσίες αντιστοίχως η άνοδος ήταν 3.6 μονάδες.

1.4 Εμπορικές Σχέσεις - Εμπορικό Ισοζύγιο.

Το 2011 σημειώθηκε σημαντική προσπάθεια για αύξηση των εξαγωγών και συγκράτηση των εισαγωγών, ώστε να μειωθεί το έλλειμμα στο εξωτερικό ισοζύγιο. Οι εξαγωγές αυξήθηκαν τελικώς κατά 27.7%, ενώ οι εισαγωγές κατά 10.7%. Το έλλειμμα στο εμπορικό ισοζύγιο διαμορφώθηκε σε 2,82 δις δολ. ποσοστό αύξησής του δηλαδή 4.2% σε σχέση με το προηγούμενο έτος, το μικρότερο της τελευταίας δεκαετίας.

Η πορεία του εμπορικού ισοζυγίου της Αρμενίας δεν ήταν μέχρι σήμερα ουδέποτε θετική από την ίδρυση ανεξάρτητου κράτους το 1992. Ειδικότερα ο συνολικός όγκος εμπορίου το 2010 έφτασε 4.7 δις δολ. ανακάμπτοντας μετά την πτώση 26.5% το 2009 ένεκα της ύφεσης αλλά απέχοντας από το ιστορικό υψηλό του 2008 που ήταν 5.48 δις δολ. Η διεύρυνση βέβαια του όγκου εμπορίου από το 2005 και κατόπιν οφείλεται στη σημαντική αύξηση των εισαγωγών η οποία το 2007 έφτασε και σε ρυθμούς 47%, για να γνωρίσει σημαντική πτώση το 2009 που κυμάνθηκε στο 25%. Η επανάκαμψη του ρυθμού εισαγωγών το 2010 κατά 46%, οφείλεται σαφώς στη βελτιστοποίηση του οικονομικού περιβάλλοντος στην Αρμενία και στην προσπάθεια της κυβέρνησης να τονώσει την εσωτερική ζήτηση μέσω κυρίως δημοσίων δαπανών και επενδύσεων. Είναι σημαντικό ωστόσο να καταγραφεί η διαρκής ένσταση της Παγκόσμιας Τράπεζας, η οποία έχει δανειοδοτήσει την κυβέρνηση της Αρμενίας στα πλαίσια της εφαρμογής προγράμματος

ανάπτυξης της αγοράς και της οικονομίας εν γένει, ότι οι δημόσιες δαπάνες δεν μπορούν να συνεχίσουν να χρηματοδοτούν έμμεσα τις εισαγωγές, παρότι είναι εμφανές ότι σταδιακά η αλλαγή του καταναλωτικού προφίλ διαμορφώνει ζήτηση για καταναλωτικά προϊόντα που στο παρελθόν αφενός δεν υπήρχαν καν στην αγορά, αφετέρου δεν υπήρχε η δυνατότητα να ενταχθούν στα στενά περιθώρια του μέσου οικογενειακού προϋπολογισμού. Χαρακτηριστικό παράδειγμα οι συσκευές και οι δαπάνες για χρήση κινητής τηλεφωνίας. Εκτιμάται ότι την περίοδο 2005-2009 η συγκεκριμένη δαπάνη αυξήθηκε 85% παρότι οι τρεις εταιρείες κινητής τηλεφωνία που δραστηριοποιούνται στη χώρα έχουν παρουσία πλέον της 10ετίας. Το γεγονός αυτό σαφώς καταδεικνύει την ωριμότητα, με όρους εμπορίου, που αρχίζει να υπεισέρχεται ως παράγοντας ανάλυσης των καταναλωτικών προτύπων που διαμορφώνονται στην αγορά της Αρμενίας. Τα επί μέρους στοιχεία του εμπορικού ισοζυγίου εμφανίζονται στον κατωτέρω πίνακα :

Εμπορικό Ισοζύγιο Αρμενίας σε εκ. δολ.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Εξαγωγές	973.9	985.1	1152.3	1057.2	710.2	1041.1	1329.5
Μεταβολή εξαγωγών %	34.7	1.1	17	1.7	-32.8	46.6	27.7
Εισαγωγές	1801.7	2191.6	3267.8	4426.1	3321.1	3748.9	4151.5
Μεταβολή εισαγωγών %	33.4	21.6	49.1	35.4	-25	12.9	10.7
Όγκος Εμπορίου	2775.6	3176.7	4420.1	5483.3	4031.3	4790	5481
Ποσοστιαία μεταβολή όγκου εμπορίου	33.9	14.4	39.1	24.1	-26.5	18.8	14.4
Έλλειμμα εμπορικού ισοζυγίου	827.8	1206.5	2115.5	3368.9	2610.9	2707.8	2822

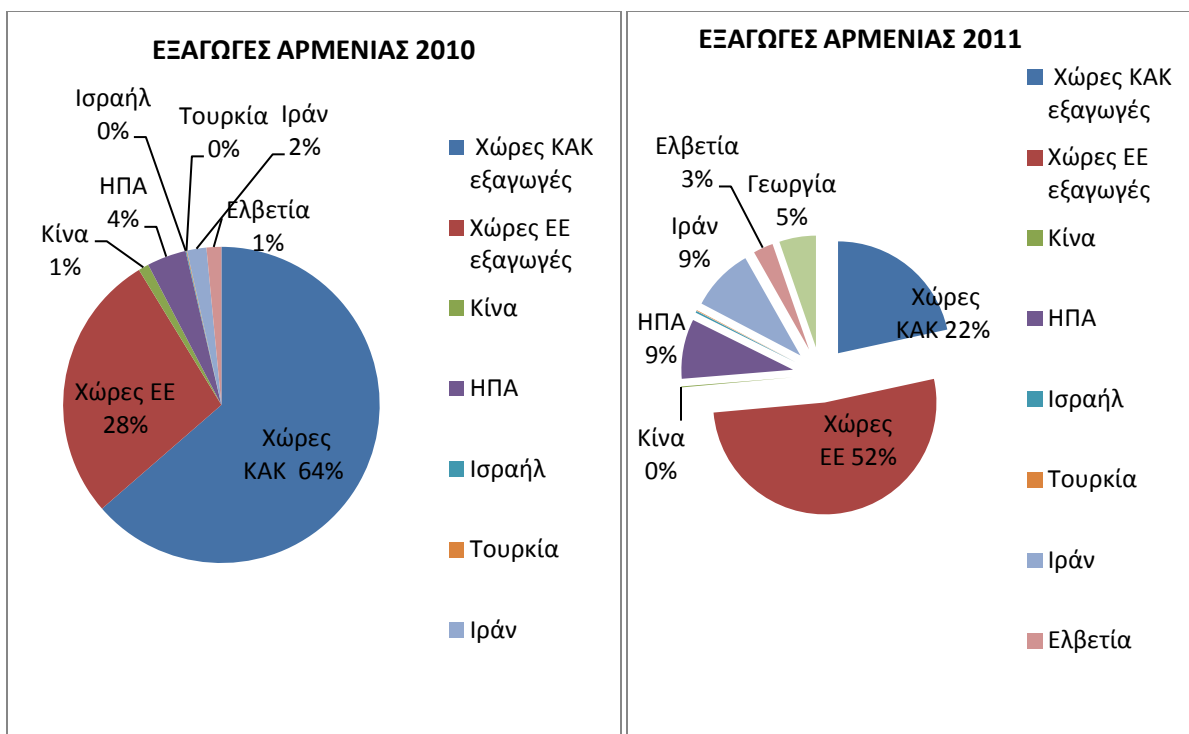
Μεταβολή ελλείμματος %	24	31.3	42.96	37.2	-29	3.57	4.2
---------------------------	----	------	-------	------	-----	------	-----

Πηγή : Στατιστική Υπηρεσία Αρμενίας www.armstat.am

Διάρθρωση εξαγωγικού εμπορίου Αρμενίας

Το 2011 ο όγκος του εξωτερικού εμπορίου ανήλθε στα 5.4 δις δολ., αυξημένος κατά 12.6% σε σχέση με το 2010. Οι εξαγωγές ήταν αυξημένες κατά 27.7% (1.3 δις δολ.) και οι εισαγωγές ομοίως κατά 10.7% (4.15 δις δολ.). Το εμπορικό ισοζύγιο εξακολουθεί να είναι αρνητικό, ωστόσο η διεύρυνσή του παρουσίασε αυξητική τάση, καθώς καταγράφηκε στο ποσοστό 4.2% το 2011, ενώ το 2010 είχε αυξηθεί 3.57%. Σημειώνεται ωστόσο το ιστορικά υψηλό ποσό που σημείωσαν οι αρμενικές εξαγωγές το 2011, ενώ οι εισαγωγές εξακολουθούν να υπολείπονται από το υψηλότερο ποσό που είχε σημειωθεί πριν την ύφεση το 2008 και ήταν 4.4 δις δολ.

Όσον αφορά τη διάρθρωση του εξαγωγικού εμπορίου της Αρμενίας, όπως εμφανίζεται στα στοιχεία των συγκριτικών διαγραμμάτων που παρατίθενται παρακάτω, ενώ το 2010 το 64% των προϊόντων που εξήχθησαν προορίζονταν για τις χώρες της Κοινοπολιτείας Ανεξαρτήτων Κρατών (ΚΑΚ), το 2011 αυτό το ποσοστό εμφανίζεται μειωμένο στο 22%. Αντιθέτως ενώ το 2010 το 28% των εξαγωγών κατευθύνθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.), το 2011 καταγράφηκε η πλέον σημαντική αύξηση του συγκεκριμένου μεριδίου, καθώς απέσπασε το 52% των εξαγωγών που πραγματοποίησε η Αρμενία. Τα υπόλοιπα ποσοστά μερίζονται σε λοιπές χώρες με σημαντικότερο εκείνο των ΗΠΑ που έφτασε το 9% το 2011, καταδεικνύοντας τον προσανατολισμό και την μεγαλύτερη προσπάθεια εξαγωγών προς την μεγαλύτερη αγορά του κόσμου.

Πηγή : Στατιστική Υπηρεσία Αρμενίας www.armstat.am

Η εγγύτητα της απόστασης και οι ειδικές οικονομικές σχέσεις με τη Ρωσία αποτυπώνονται επίσης τόσο στα στοιχεία των εισαγωγών, όσο και σε εκείνα των εξαγωγών. Η Ρωσία ήταν ο πρώτος εμπορικός εταίρος το 2010 και διατήρησε το υψηλό ποσό του συνολικού διμερούς εμπορίου, παρότι το 2011 το Ιράν απεδείχθη ο μεγαλύτερος εξαγωγικός προορισμός της Αρμενίας. Οι εξαγωγές προς τις χώρες της ΕΕ συνολικά ξεπέρασαν εκείνες στην ομάδα των χωρών ΚΑΚ.

ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΜΕ ΧΩΡΕΣ Ε.Ε.

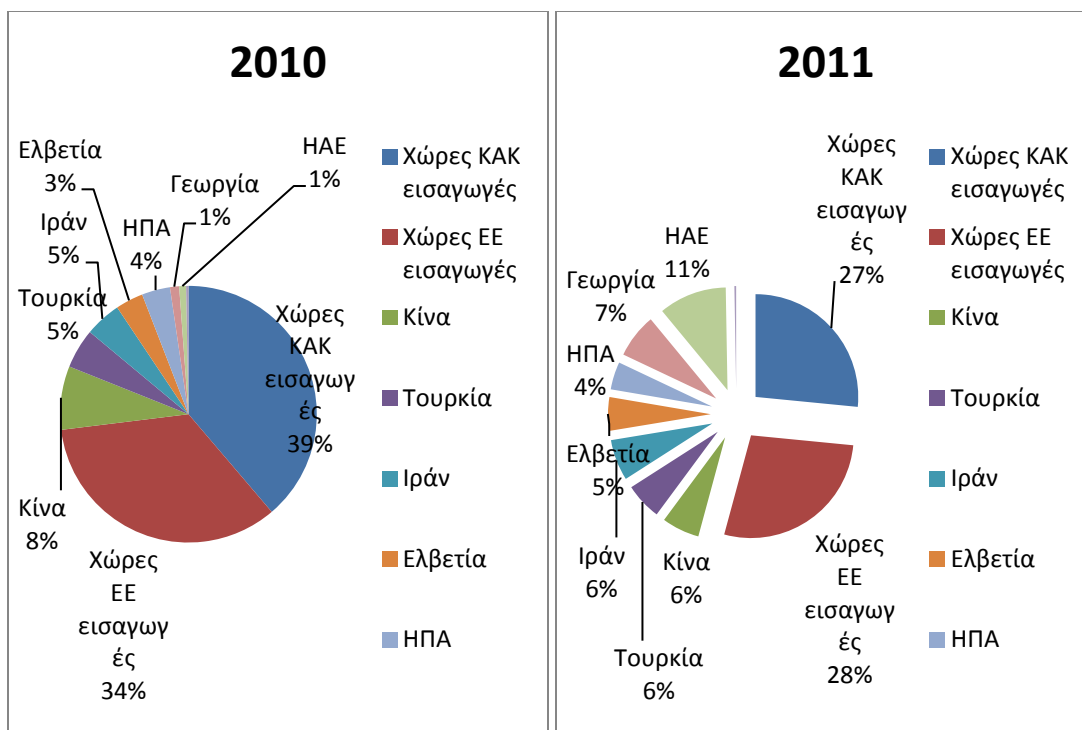
Ποσά σε χιλ. δολ.	2011		2010	
	ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	ΕΞΑΓΩΓΕΣ	ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	ΕΞΑΓΩΓΕΣ
Αυστρία	47706.3	2797.2	56576.8	4379.4
Βέλγιο	64560	70543.7	71410.4	72495.7
Βουλγαρία	102214.6	152230.7	112382.7	156560.3
Κύπρος	3438.2	1658.3	1592.4	605.9
Τσεχία	1913.1	24116.3	18520	1194.3
Δανία	6230.5	37.1	6703.3	93.7
Εσθονία	1709	82	389.6	593.5
Γερμανία	245683.2	157988.5	210712.1	132616.3

Ιρλανδία	4972.5	3.5	4183.2	1.9
Λετονία	2500.5	1099.6	2590.8	1467
Λιθουανία	2172.5	958.7	2089.2	722.8
Λουξεμβούργο	479.7	531.7	494.3	-----
Μάλτα	6.4	----	11.5	-----
Ολλανδία	37220.1	117208.5	234915	98613.9
Νορβηγία	1073.5	25.1	1068.9	28.7
Πολωνία	35774.8	926	30347.1	2144.1
Πορτογαλία	5304.6	3.6	3940	3086.1
Ρουμανία	105086.2	463.1	85720.2	288.3
Ισπανία	40254.1	82542.6	24649.4	15201.3
Σουηδία	21392.6	1049.2	39192.3	584.9
Σλοβενία	8882.3	181.3	7732.8	92.2
Σλοβακία	10583.3	42.8	7431.6	164.5
Ελλάδα	60760.4	125.2	50895.3	107.6
Γαλλία	82456.9	9617.1	76706.6	7485.6
Ιταλία	170084.6	4565.2	122154.6	4814.2
	1062459.9	628797	1172410.1	503342.2

Στοιχεία από Στατιστική Υπηρεσία Αρμενίας www.armstat.am

Διάρθρωση εισαγωγικού εμπορίου Αρμενίας

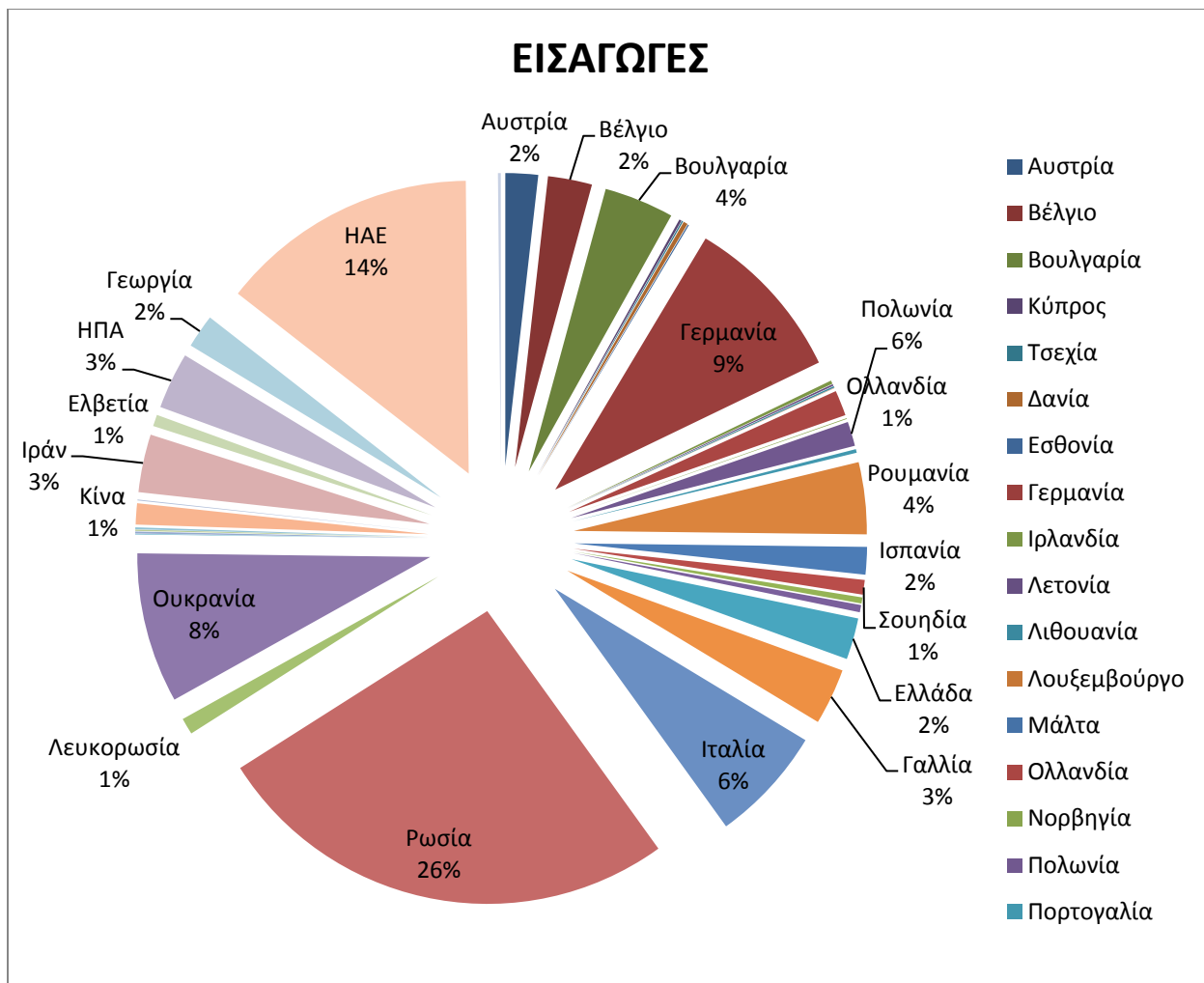
Η εικόνα που εμφανίζεται στις εξαγωγές της Αρμενίας είναι εξαιρετικά διαφοροποιημένη σε σχέση με τις εισαγωγές της. Ειδικότερα οι χώρες ΚΑΚ έχουν μειωμένες εξαγωγές, ενώ οι χώρες της ΕΕ εμφανίζουν κατά ένα μικρό ποσοστό μεγαλύτερες εξαγωγές από ότι οι εισαγωγές τους από την Αρμενία. Αντιστοίχως καταγράφονται χώρες με σημαντικά επιμέρους ποσοστά εξαγωγής στην Αρμενία. Η Κίνα με 8% κατέχει την πρώτη θέση ανάμεσα σε αυτές τις χώρες, οι ΗΠΑ διατηρούν μερίδιο 4%, το γειτονικό Ιράν 1% και η Ελβετία 3%. Η Τουρκία παρότι διατηρεί τα σύνορά της με την Αρμενία κλειστά, όπως και το Αζερμπαϊτζάν, ένεκα της διαμάχης στο Ναγκόρνο-Καραμπάχ, αποσπά ποσοστό 5% του εξαγωγικού εμπορίου προς την Αρμενία.

Πηγή : Στατιστική Υπηρεσία Αρμενίας www.armstat.am

Οι εισαγωγές στην Αρμενία το 2011 κυμάνθησαν στα επίπεδα του 2010, περίπου 4,1 δις δολ. Ωστόσο παρατηρήθηκαν ανακατατάξεις στον ανταγωνισμό καθώς οι χώρες της ΕΕ εξήγαγαν το 28% των προϊόντων που συνολικά εισήγαγε η Αρμενία, ενώ το 2010 το αντίστοιχο ποσοστό ήταν 34%. Τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα εμφανίζουν σημαντική αύξηση στο ποσοστό συμμετοχής τους το 2011 που ανήλθε στο 14%, σε σχέση με αμελητέα παρουσία το 2010. Η Τουρκία και το Ιράν επίσης αύξησαν τα ποσοστά τους.

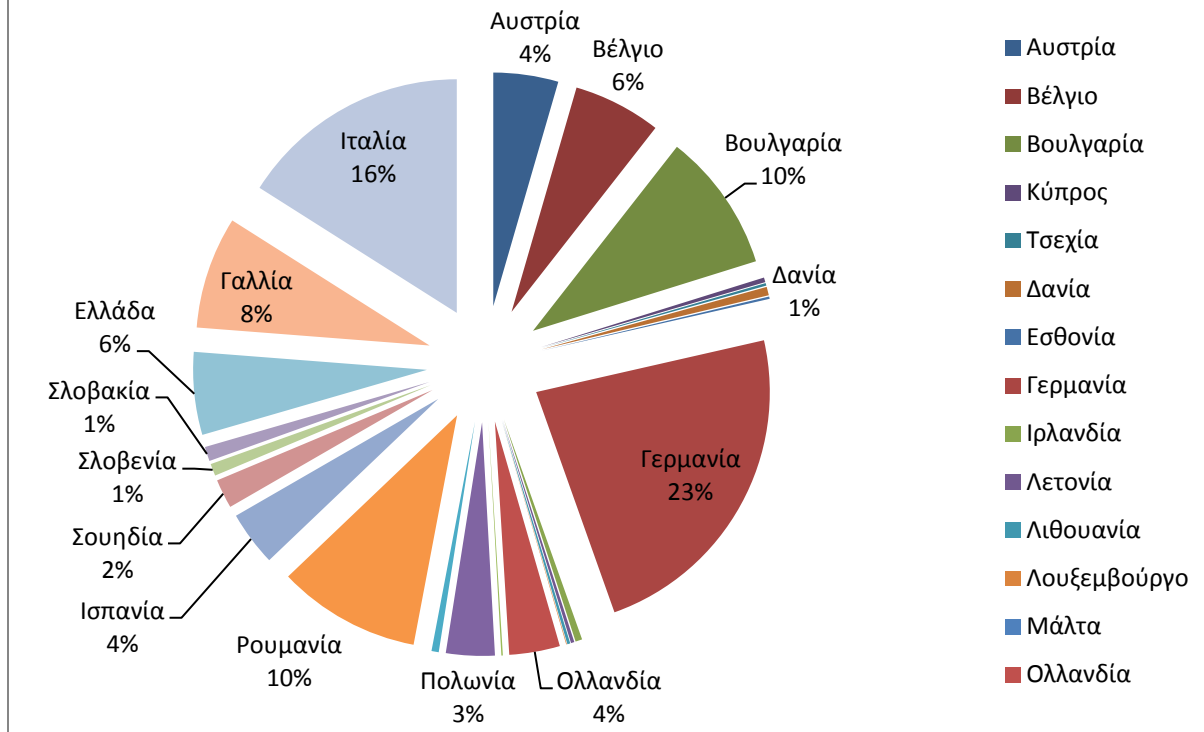
Σημειώνεται ότι ενώ οι εξαγωγές συνολικά στην Αρμενία προέρχονταν σε ποσοστό 95% από 30 χώρες, το 2011 σημειώθηκε μια ευρύτερη διασπορά, καθώς περισσότερες από 52 χώρες απέσπασαν μερίδιο των αρμενικών εισαγωγών, περιορίζοντας σε 78% το ποσοστό των 30 μεγαλύτερων εισαγωγέων της χώρας. Είναι φανερό ότι τόσο οι αρμενικές επιχειρήσεις όσο και οι ξένες επιχειρήσεις αναζητούν συνεργασίες στην χώρα και εκτιμούν θετικές τις προοπτικές. Σημειώνεται ειδικώς το ενδιαφέρον από χώρες που γεωγραφικά δεν έχουν διόλου ευνοϊκές συνθήκες προσέγγισης της συγκεκριμένης αγοράς.

Πηγή : Στατιστική Υπηρεσία Αρμενίας www.armstat.am

Αναφορικά με τις χώρες της ΕΕ η Γερμανία αποδεικνύεται ο μεγαλύτερος εταίρος της Αρμενίας καθώς αποσπά το 11% στις εισαγωγές της, αυξάνοντας κατά 10% περαιτέρω τις εξαγωγές της. Παράλληλα και οι εξαγωγές της Αρμενίας προς τη Γερμανία ήταν κατά 16% αυξημένες το 2011. Η Ιταλία, η Λιθουανία και η Ολλανδία σημείωσαν αύξηση άνω του 30% στις εξαγωγές τους προς την Αρμενία, ενώ και η Ελλάδα κατέγραψε αύξηση 26%, επανερχόμενη σε επίπεδα προ του 2008. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει η πτώση κατά 17% των εξαγωγών της Σουηδίας και της Φινλανδίας κατά 14%.

ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ (από χώρες ΕΕ) 2011

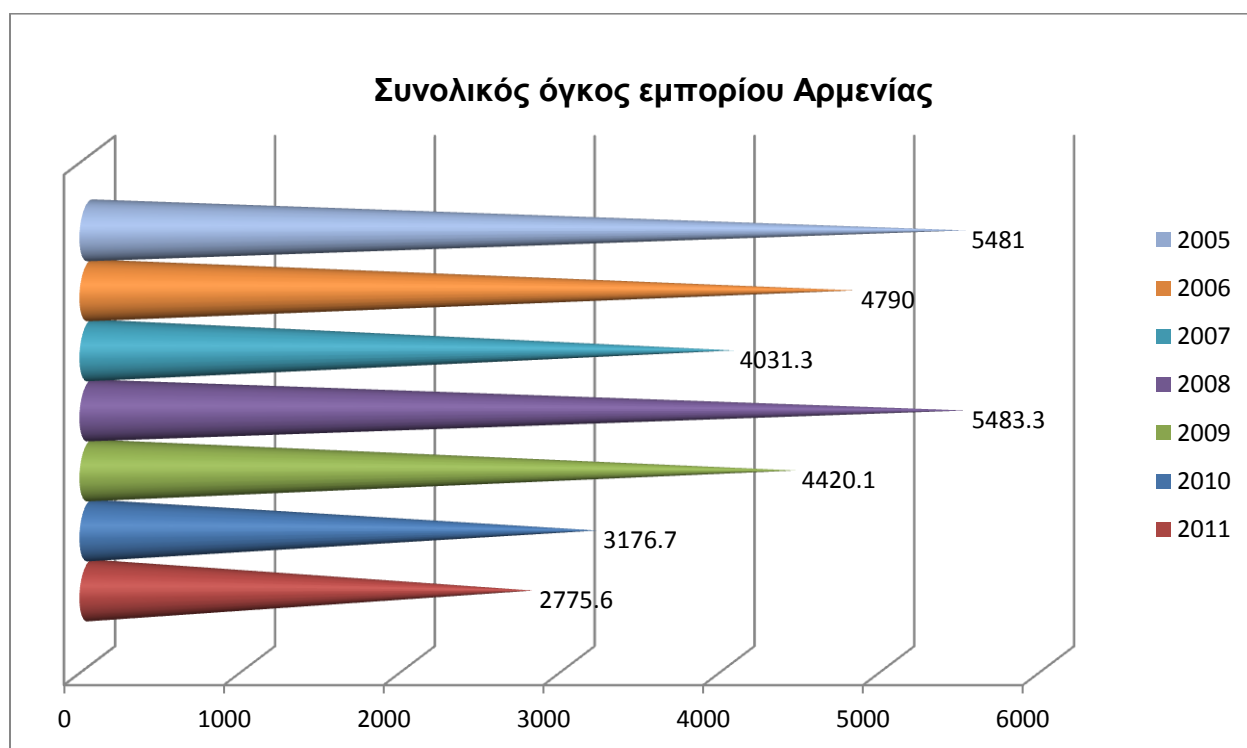
Πηγή : Στατιστική Υπηρεσία Αρμενίας www.armstat.am

Η Τουρκία αύξησε τις εξαγωγές της στην Αρμενία (205 εκ. το 2011 σε σχέση με 187 το 2010) ενώ διατηρεί και ένα χαμηλό ποσοστό εισαγωγών από την Αρμενία. Τούτο γίνεται με παράτυπες διαδικασίες, τις οποίες ωστόσο ευνοούν αμφότερες οι πλευρές, προς όφελος των επιχειρηματιών που εμπλέκονται στις σχετικές δικαιιοπραξίες. Άλλωστε αυτή η διαδικασία εν πολλοίς, τεχνηέντως, δημιουργεί και τις προϋποθέσεις για ουσιαστικοποίηση των προσπαθειών για την ανεύρεση λύσης στο ζήτημα των κλειστών συνόρων μεταξύ των δυο χωρών.

Κύρια παράμετρος που πρέπει να συγκρατηθεί είναι ότι οι μεγάλοι εισαγωγείς στην Αρμενία είναι χώρες που η γεωγραφική τους απόσταση από την Αρμενία δεν είναι μικρότερη της Ελλάδος (ακόμα και οι εξαγωγές της Ρωσίας πρέπει να διανύσουν άνω των 600 km απόσταση με σιδηροδρομική γραμμή και μάλιστα μέσω της μη διακείμενης φιλικά Γεωργίας). Οι δε εισαγωγές από την Κίνα γίνονται με εξαιρετικά μεγάλη δυσκολία, μέσω οδικών αρτηριών, πλοίων και σιδηροδρόμων τα οποία επιβαρύνουν το κόστος

προϊόντος, αλλά η εισοδός τους στην αγορά είναι δεδομένη γιατί αφορούν κυρίως ενδύματα και πρώτες ύλες για παραγωγή υποδημάτων. Οι δε εξαγωγές Ιράν, Τουρκίας και Γεωργίας παρά την εγγύτητά τους με την Αρμενία δεν περιλαμβάνουν σε μεγάλο ποσοστό βασικά είδη διατροφής, όπως γαλακτοκομικά, ζυμαρικά, ελαιόλαδο, κονσερβαρισμένα τρόφιμα. Αντίθετα η Ιταλία, η Γερμανία, η Γαλλία, η Ρωσία, η Βουλγαρία και η Ουκρανία εξαγουν βασικά είδη διατροφής που είναι σε πρώτη ζήτηση πλέον σε σούπερ – μάρκετ.

Αναφορικά με το συνολικό ύψος των εξαγωγών και των εισαγωγών, όπως ήδη υπογραμμίστηκε, τούτο πλέον είναι σε αξιολογα επίπεδα σε σχέση με τις λοιπές χώρες της περιοχής ΚΑΚ, καθώς μετά την Ρωσία και την Ουκρανία (η οποία βέβαια στηρίζεται εν πολλοίς στα προϊόντα ενέργειας, όπως και το Αζερμπαϊτζάν), εμφανίζει την μεγαλύτερη αύξηση σε όγκους εμπορίου. Η εξέλιξη τόσο των εξαγωγών όσο και των εισαγωγών, είναι άμεσα εξαρτώμενη από την εμβάθυνση των μεταρρυθμίσεων στη χώρα και την εμπιστοσύνη των επενδυτών, εγχώριων και αλλοδαπών στο οικονομικό σύστημα που διαμορφώνεται σταδιακά με θεσμικές παρεμβάσεις τα τελευταία έτη.

Στοιχεία από Στατιστική Υπηρεσία Αρμενίας www.armstat.am.

Ο συνολικός όγκος εμπορίου της Αρμενίας σε αυτή τη φάση της οικονομικής ανάπτυξης είναι εξαιρετικά κρίσιμος για την μόχλευση του συνόλου της οικονομικής δραστηριότητας, καθώς μάλιστα αποτελεί σχεδόν το ήμισυ του ΑΕΠ της χώρας.

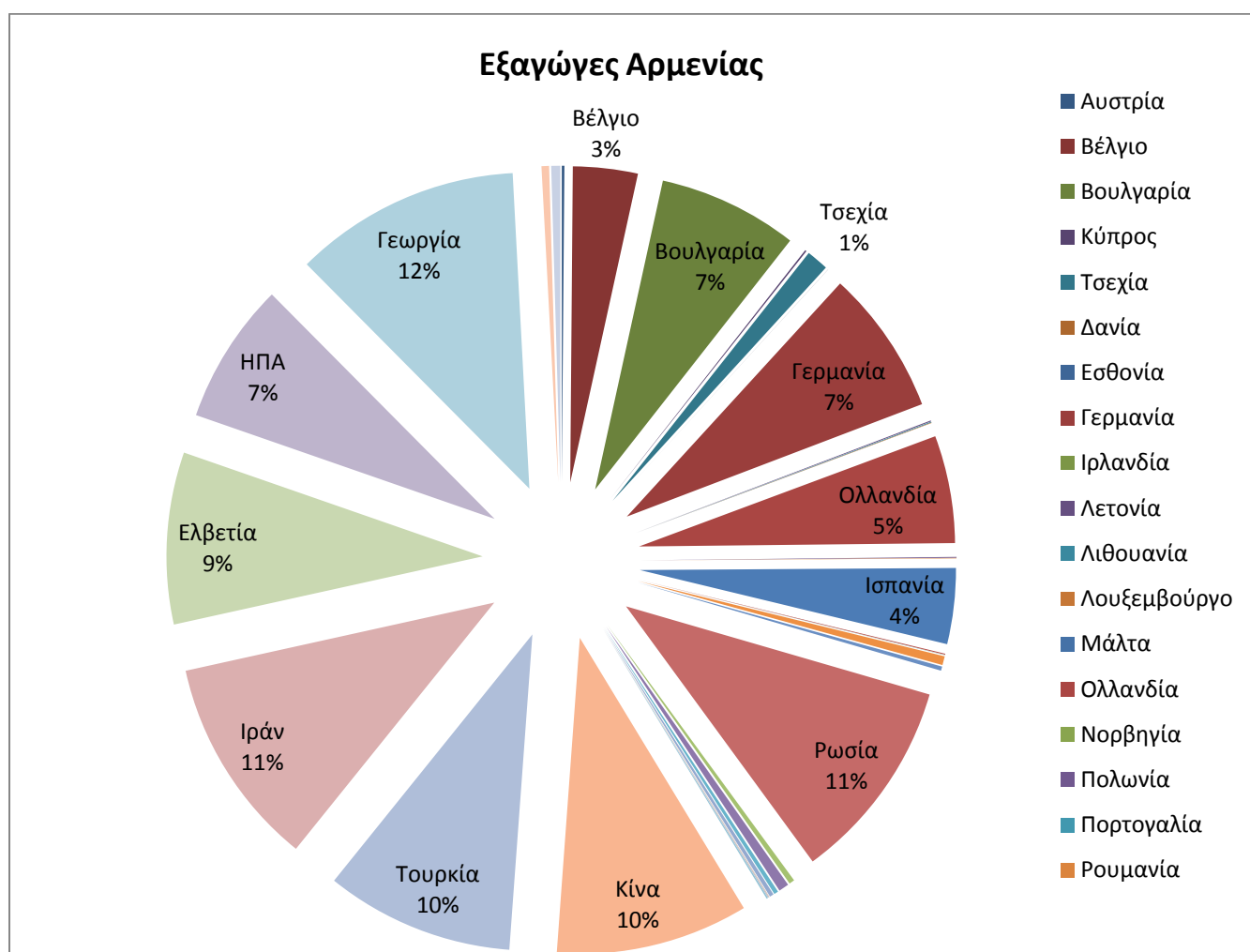
Οι εξαγωγές της χώρας παρότι μικρές και σε προϊόντα που δεν έχουν ευρύ ανταγωνισμό, διαμάντια και πολύτιμοι λίθοι, υπέστησαν σημαντική μείωση το 2009, εν μέσω της παγκόσμιας ύφεσης, καθώς μειώθηκε η ζήτησή τους. Δεδομένου ότι τα υπόλοιπα εξαγωγικά προϊόντα αφορούν τον αγροτικό τομέα η επίδραση της οικονομικής κρίσης δεν τα επηρέασε σημαντικά. Το 2011 για πρώτη φορά καταγράφηκαν εξαγωγές στον κλάδο που υπολείπονται ελάχιστα από το ανώτατο του 2006 που ήταν 350 εκ. δολ.

Η εξέλιξη του εμπορικού ισοζυγίου, τόσο των εξαγωγών όσο και των εισαγωγών, εμφανίζει σχεδόν αντίστοιχη ροπή για το χρονικό διάστημα 2005-2010, οπότε εντάθηκε η εφαρμογή των οικονομικών μεταρρυθμίσεων στην Αρμενία και συνέπεσε η παγκόσμια ύφεση κυρίως από το 2008 και έπειτα. Ωστόσο είναι σαφές ότι οι εισαγωγές εμφανίζουν να έχουν υψηλότερο πολλαπλασιαστική μεγέθυνσης, ένεκα της διεύρυνσης ή μείωσης του ΑΕΠ. Τούτο αν ληφθεί υπόψη το χαμηλό επίπεδο εκκίνησης της οικονομικής δραστηριότητας της χώρας και το υψηλό επίπεδο φτώχειας που εξακολουθεί να καταγράφεται, διαμορφώνουν μια αντινομία όσον αφορά την δυνατότητα διαμόρφωσης εσωτερικής ζήτησης για εισαγόμενα προϊόντα. Η εύλογη εξήγηση για το συγκεκριμένο θέμα που απαντάται σε όλες τις σχετικές μελέτες της Παγκόσμιας Τράπεζας και των λοιπών Διεθνών Οργανισμών είναι η ύπαρξη σημαντικού ποσοστού παραοικονομίας.

Εξαγωγικοί προορισμοί αρμενικών προϊόντων.

Η Ρωσία (222 εκ. δολ.) και το Ιράν εμφανίζονται να είναι ο βασικός εξαγωγικός προορισμός με 11% αμφότεροι του συνολικού ποσοστού και ακολουθούν Κίνα 10% (209 εκ. δολ.), Γερμανία 7% (157 εκ. δολ), ενώ και οι ΗΠΑ 6% αποσπούν πλέον σημαντικό μερίδιο των εξαγωγών της Αρμενίας, καθώς το 2011 ήταν αυξημένες κατά 12% σε σχέση με το 2010. Τα προϊόντα που εξάγει σε αυτές τις χώρες η Αρμενία είναι σημαντικά διαφοροποιημένα, καθώς στο Βέλγιο και Ολλανδία εξάγονται κυρίως

πολύτιμοι λίθοι (διαμάντια κ.α.), ενώ στη Ρωσία και Γερμανία εξαγονται κυρίως αγροτικά προϊόντα και βιομηχανικά προϊόντα (φύλλα αλουμινόχαρτου). Η Αρμενία εξήγαγε επίσης τρόφιμα κονσερβαρισμένα, χυμούς και γαλακτοκομικά σε ποσοστό 19% αυξημένα σε σχέση με το 2010, δείχνοντας και την τάση πλέον για τον εξαγωγικό της προσανατολισμό που έπασχε μέχρι το 2008 από την μονομέρεια των βιομηχανικών προϊόντων.

Κεφ. 2: Ειδικά Θέματα

2.1 Κλείσιμο συνόρων με Τουρκία και Αζερμπαϊτζάν.

Η απόφαση του Αυγούστου 2011 της Τουρκικής Εθνοσυνέλευσης να θέσει εκτός ημερησίας διάταξης τη συζήτηση προς επικύρωση των λεγομένων “Πρωτοκόλλων της Ζυρίχης” δημιούργησε νέο τέλμα στις προσπάθειες για αποκατάσταση των διπλωματικών σχέσεων Τουρκίας-Αρμενίας και άνοιγμα των συνόρων μεταξύ των δυο χωρών, γεγονός που θα δημιουργούσε για την περικλειστη Αρμενία συνθήκες και ευκαιρίες αύξησης των εμπορικών σχέσεων με αρκετές χώρες της περιοχής και ευρύτερα.

Μετά την πολεμική σύγκρουση για το Ναγκόρνο-Καραμπάχ, Τουρκία και Αζερμπαϊτζάν διέκοψαν τις διπλωματικές τους σχέσεις με την Αρμενία και έκλεισαν τα σύνορά τους. Τον Οκτώβριο 2009 στη Ζυρίχη οι Υπουργοί Εξωτερικών Αρμενίας και Τουρκίας υπέγραψαν παρουσία των Υπουργών Εξωτερικών ΗΠΑ, Γαλλίας, Ρωσίας, και του Επιτρόπου Εξωτερικών Υποθέσεων της ΕΕ, δυο Πρωτόκολλα (για την αποκατάσταση των διπλωματικών σχέσεων και την ανάπτυξη διμερών σχέσεων εν γένει). Αμφότερα τα Πρωτόκολλα τελούσαν υπό την οριστική επικύρωσή τους από τα Κοινοβούλια των δυο χωρών, ώστε να τεθούν σε ισχύ. Ωστόσο η Τουρκία υπαναχώρησε τον Δεκέμβριο 2009, συνδέοντας την επικύρωσή τους με την επίλυση του ζητήματος στο Ναγκόρνο-Καραμπάχ. Ακολούθως τον Απρίλιο 2010 ο Αρμένιος Πρόεδρος υπέγραψε διάταγμα αναστολής της διαδικασίας επικύρωσης.

Η τελευταία πράξη, αναστολής ουσιαστικά των διαδικασιών για άνοιγμα των οδών εμπορίου μεταξύ Τουρκίας – Αρμενίας, αποτέλεσε δυσμενή εξέλιξη για όλους τους παράγοντες που προσπαθούσαν να άρουν αυτόν τον περιορισμό, που στρεβλώνει την ανάπτυξη του εμπορίου στο Ν. Καύκασο.

Ο Οργανισμός Ασφάλειας και Συνεργασίας στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ) σε αλληπάλληλα διεθνή forum έχει αναδείξει την ανάγκη προώθησης πολιτικών για τη δημιουργία δρόμων εμπορίου. Η οικονομική σταθερότητα και συνεργασία μεταξύ των κρατών, εξαρτάται από τη διασφάλιση σταθερών οδών διέλευσης αγαθών και οικονομικά δρώντων. Οι πρωτοβουλίες της ΕΕ προς τη διασύνδεση των χωρών μελών της με την

υλοποίηση των προγραμμάτων PHARE-CBS/INTERREG, αποσκοπούσε κυρίως στη διασύνδεση των χωρών της Νοτιο-Ανατολικής Ευρώπης. Ακολούθως στη Β΄ Πανευρωπαϊκή Διάσκεψη της Κρήτης και στην Γ΄ στο Ελσίνκι, για τις διεθνείς μεταφορές, προωθήθηκαν αποφασιστικά δέκα οδικοί άξονες για την υλοποίηση του στρατηγικού σχεδιασμού δημιουργίας οδών εμπορίου. Σημειώνεται ότι η Τουρκία ενδιαφέρεται για την επέκταση των πανευρωπαϊκών αξόνων πέραν της Κωνσταντινούπολης, προς την Ασία και για το λόγο αυτό στην Γ΄ Πανευρωπαϊκή Διάσκεψη είχε υποβάλλει σχετική πρόταση, η οποία όμως δεν υιοθετήθηκε κατόπιν Ελληνικής παρέμβασης.

Σε αυτόν το σχεδιασμό εντάχθηκε και το πρόγραμμα TRACECA¹ που ξεκίνησε ως πρωτοβουλία της Ε.Ε. το 1993 (χρηματοδότηση από το πρόγραμμα Taxis) ως ευρωασιατικός διάδρομος και αναμένεται να ολοκληρωθεί το 2015. Η Ελλάδα προσβλέπει στην τελική υλοποίηση του άξονα αυτού, καθώς θα ενδυναμωθεί η Εγνατία Οδός και ο ΠΑΘΕ. Σημειώνεται ότι το έργο προβλέπει τη διασύνδεση οδών με τα σιδηροδρομικά δίκτυα και τα λιμάνια της Μαύρης Θάλασσας και της Κασπίας.

Στην περιοχή του Ν. Καυκάσου, όπου οι πρώην Σοβιετικές Δημοκρατίες ως ανεξάρτητα κράτη έχουν διαμορφώσει πλέον διακριτές πολιτικές, διασυνδεδεμένες με την υλοποίηση πολιτικών και οικονομικών στόχων, η Ρωσία προσπαθεί να διατηρήσει την προέχουσα θέση της, κυρίως με την οικονομική δύναμη και την προνομιακή της πρόσβαση ένεκα των οδικών αρτηριών σε όλες τις χώρες, χρησιμοποιώντας εναλλακτικούς διαδρόμους. Ωστόσο η πρόσβασή της στην Αρμενία, διερχόμενη μέσω της Γεωργίας με την οποία οι σχέσεις τελούν υπό τη σκιά του προβλήματος της Απχαζίας και Οσετίας, είναι μεν απρόσκοπτη προς το παρόν αλλά δεν περιβάλλεται από όρους σταθερότητας. Αντίθετα η Τουρκία που ολοένα και περισσότερο θέλει να δημιουργήσει προϋποθέσεις ανάδειξης της σε κυρίαρχο παράγοντα των εξελίξεων στον Ν. Καύκασο, διατηρεί προνομιακή σχέση με την Γεωργία, το Αζερμπαϊτζάν αλλά και το Ιράν, ώστε μέσω της ανάπτυξης των εμπορικών σχέσεων με αυτές τις χώρες να διαμορφώνει πρόκριμα διαπραγματευτικής στάσης για όλα τα εκκρεμή πολιτικά ζητήματα. Η αναστολή διάνοιξης

¹ TRACECA (Transport Corridor Europe Caucasus Asia), που θα συνδέει τη Δύση με την Ανατολή, την Αδριατική και τη Μαύρη Θάλασσα με την Ασία. Ο «δρόμος του μεταξιού», ο ίδιος δρόμος που οδήγησε τους ευρωπαίους εξερευνητές στην Κίνα, θα προαγάγει τις συνδυασμένες μεταφορές, καθώς περιλαμβάνει και το πέρασμα της Κασπίας και της Μαύρης Θάλασσας. Ο δρόμος θα διέρχεται από Γεωργία, Αρμενία, Αζερμπαϊτζάν, Καζακστάν, Τουρκμενιστάν, Ουζμπεκιστάν, Τατζικιστάν, Κιργιστάν, με κατάληξη στην Κίνα. Με δευτερεύον δίκτυο ο νέος άξονας θα συνδέεται με τη Μογγολία και την Ουκρανία.

του εμπορικού διαδρόμου με την Αρμενία αποτελεί ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα της πολιτικής της Τουρκίας, παρακολούθημα της μη αποκατάστασης των διπλωματικών σχέσεων της, που αναδεικνύει ωστόσο τη βαρύτητα στη χρήση όλων των εργαλείων που θα μπορούσαν να την αναδείξουν στο επίκεντρο των σχετικών ζυμώσεων στην περιοχή που αποτελεί εκτός των άλλων κέντρο διέλευσης αγωγών φυσικού αερίου και πετρελαίου. Σημειώνεται εν προκειμένω η επιμονή και τελικά η επιβολή της Τουρκικής θέσης, κατά το σχεδιασμό του λεγομένου αγωγού του Ν. Καυκάσου (South Caucasus Pipeline ή αλλιώς Baku-Tblisi-Ceyhan/BTC) στην εξαίρεση της Αρμενίας ως χώρας διέλευσης του αγωγού, παρότι η εγγύτητά της από το Ceyhan ήταν πρόδηλη καθώς και η γεωμορφία του εδάφους στα υψίπεδα της Ν. Γεωργίας (δυσμενώς προσπελάσιμα εξ' επόμεως κατασκευαστικής του αγωγού), αλλά και με εκκρεμή τη διαμάχη για την περιοχή της Ν. Οσετίας.

Η Τουρκία, συνεπικουρούμενη βέβαια από το Αζερμπαϊτζάν, παρότι κατέχει μόνο το 9% των μετοχών της εταιρείας διαχείρισης South Caucasus Pipeline Company (επικεφαλής του οποίου είναι η βρετανικών συμφερόντων BP και η νορβηγικών συμφερόντων Statoil με ποσοστά 25.5% αμφότερες) κατάφερε να θωρηθεί μη εύλογη η διέλευση του αγωγού από την Αρμενία.

Σήμερα η Τουρκία εξακολουθεί να πιέζει την Αρμενία με τη διατήρηση κλειστών συνόρων και την ανάσχεση υλοποίησης των σχεδιασμών της ΕΕ για διασύνδεση με την Ασία, καθώς ήδη με το επικαιροποιημένο σχέδιο “Περιφερειακό σχέδιο Tracesa (Διάδρομος Μεταφορών Ευρώπη-Καύκασος-Ασία) στον τομέα των μεταφορών — Διαδικασίες εφοδιαστικής και θαλάσσιες αρτηρίες II (2010/S 196-298353)” στόχος είναι η συνέχιση των πρώτων σχεδίων Tracesa «θαλάσσιες αρτηρίες» στη Μαύρη Θάλασσα και την Κασπία θάλασσα και των σχεδίων ενίσχυσης στο δυτικό και ανατολικό διάδρομο μεταφορών Ευρώπη-Καύκασος-Ασία. Εκτός από τη συνέχιση των ενεργειών που διοργανώθηκαν στο πλαίσιο του προηγούμενου προγράμματος θα προστεθεί μια σειρά νέων δραστηριοτήτων. Το προτεινόμενο σχέδιο θα χαρακτηρίζεται επίσης από μια διευρυμένη εστίαση σε ότι αφορά τις διασυνδέσεις της ενδοχώρας και τις συνδέσεις μεταξύ των λιμένων και των κέντρων υλικοτεχνικής υποστήριξης. Συμπερασματικά, στόχος είναι η δημιουργία αποδοτικών και ενοποιημένων διατροπικών μεταφορικών αλυσίδων που υποστηρίζονται από τις «θαλάσσιες αρτηρίες», καθώς και ενοποιημένων πολυτροπικών

συνδέσεων που προάγουν τις εμπορικές σχέσεις μεταξύ των εμπλεκόμενων χωρών, για την προώθηση της προσέγγισης μιας ενοποιημένης εφοδιαστικής αλυσίδας. Στην προοπτική αυτή η διασύνδεση της Αρμενίας με τα λιμάνια του Αζερμπαϊτζάν και της Τουρκίας είναι ένα πεδίο στο οποίο η εκκρεμότητα επιτείνεται, σε μια φάση που οικονομικές συνθήκες πιέζουν για άμβλυνση των περιορισμών και απελευθέρωση των δρόμων εμπορίου προς τη σφύζουσα από ανάπτυξη Ασία (κυρίως Κίνα, Ινδία, Πακιστάν) και την ανάγκη των χωρών της Ευρώπης να διασφαλίσουν τις προσβάσεις σε αυτές τις χώρες.

Σύμφωνα με εκτιμήσεις διαφόρων ιδιωτικών οργανισμών και ακαδημαϊκών², το άνοιγμα των συνόρων της Αρμενίας με την Τουρκία, είναι κρίσιμο για την περαιτέρω ανάπτυξη της οικονομίας της. Εκτιμάται ότι μονάχα το κόστος μεταφοράς για διαφορετικούς προορισμούς θα σημειώσει πτώση 4.1% , γεγονός που αυτόνομα θα επιφέρει αύξηση των εισαγωγών 4.7% και των εξαγωγών κατά 5.9% στο βραχυπρόθεσμο διάστημα. Περαιτέρω εκτιμάται ότι σε χρονικό διάστημα πενταετίας η εντατικοποίηση των εμπορικών σχέσεων με την Τουρκία θα επιφέρει 17.4 φορές υψηλότερες εξαγωγές προς την Τουρκία και 2.3 φορές μεγαλύτερες εισαγωγές από αυτήν³. Επιπλέον σύμφωνα με οικονομετρικές προβολές, ο πολλαπλασιαστής της οικονομικής δραστηριότητας με την Τουρκία θα επιφέρει αύξηση στο ΑΕΠ της Αρμενίας 38%⁴.

Παρά το κλείσιμο των συνόρων μεταξύ των δυο χωρών διεξάγεται εμπόριο μέσω της Γεωργίας και μάλιστα η Τουρκία διατηρεί το 5% των συνολικών εξαγωγών προς την Αρμενία (περίπου 1.8-2 εκ. δολ. ετησίως). Παράλληλα η Αρμενία πραγματοποιεί εξαγωγές, κατά τον προαναφερθέντα τρόπο, ύψους 250.000-300.000 δολ. ετησίως προς την Τουρκία.

Οι δίοδοι που χρησιμοποιούνται είναι από το βορειοανατολικό διάδρομο της Αρμενίας, πλησίον των συνόρων με το Αζερμπαϊτζάν και περνά νοτίως της Τιφλίδας για να

² Freinkman L., Polyakov E., and C. Revenco, 2008, "Trade Performance and Regional Integration of the CIS Countries", World Bank Working Paper No. 54.

³ Richard Beilock και Karine Torosyan : Tblisi State University.

⁴ AEPLAC's "Study of the Economic Impact on the Armenian Economy from Re-Opening of the Turkish-Armenian Borders" (Jrbashyan *et al*, 2005)

κατευθυνθεί προς την Τουρκία μετά από μια απόκλιση σημαντική, καθώς η οδική οδός είναι βορείως του ορεινού όγκου που υπάρχει στην περιοχή.

Ο μοναδικός ζημιωμένος ωστόσο από το ενδεχόμενο άνοιγμα των συνόρων καταρχήν Τουρκίας – Αρμενίας, θα είναι η Γεωργία, καθώς στην παρούσα φάση αποτελεί τη μοναδική δίοδο για όλα τα προϊόντα που διακινούνται προς και από την Αρμενία. Μέσω του λιμένα Πότι, η απόσταση οδικώς με το Ερεβάν είναι δύο ώρες και έτσι διασφαλίζεται η εμπορική διασύνδεση της Αρμενίας με χώρες της Ευρώπης. Δεδομένου δε ότι τα λιμάνια της Τουρκίας στη Μαύρη Θάλασσα θα αποσπάσουν σημαντικό μερίδιο του εμπορίου της Αρμενίας προς την Ευρώπη, η Γεωργία θα απολέσει κάποιο ποσοστό στη διακίνηση εμπορευμάτων. Ωστόσο θα εξακολουθήσει να έχει προνομιακή θέση στη διακίνηση του εξαγωγικού και εισαγωγικού εμπορίου προς την χώρες της Κασπίας και ανατολικότερα.

Περαιτέρω η άρση του αποκλεισμού των συνόρων Τουρκίας-Αρμενίας, θα διευκολύνει τις μεταφορές ατόμων και εμπορευμάτων από τη Ρωσία, Συρία, Ιράν, Λίβανο και άλλες χώρες της περιοχής. Σημειώνεται ότι η απόσταση από το Ερεβάν στη Βηρυτό θα μειωθεί οδικώς κατά 500 χλμ. ενώ μέχρι τη Δαμασκό κατά 400 χλμ.

Η προοπτική του ανοίγματος των συνόρων με την Τουρκία τελικώς αναδεικνύεται σημαντικότερη για την Αρμενία από το άνοιγμα των συνόρων με το Αζερμπαϊτζάν, γεγονός πρόδηλο σύμφωνα με τις επιμέρους εκτιμήσεις των εμπορικών ροών που θα αναπτυχθούν και των συνεργιών που θα επιφέρει αυτή η εξέλιξη. Η Ελλάδα εντασσόμενη στις χώρες με απευθείας οδική και σιδηροδρομική διασύνδεση, μπορεί να επωφεληθεί άμεσα, παρακάμπτοντας το λιμάνι του Πότι της Γεωργίας για τις εξαγωγές της προς την Αρμενία. Η σημαντική αυτή προοπτική μπορεί να προσδώσει άλλη διάσταση στην εν γένει εξαγωγική δραστηριότητα των ελληνικών επιχειρήσεων στις χώρες του Ν. Καυκάσου.

2.2 Επίπεδο φτώχειας.

Καθώς η Αρμενία μετά το 1992 είχε να αντιπαλέψει τα υψηλά επίπεδα φτώχειας και τα ανύπαρκτα εισοδήματα, η διαρκής αύξηση των ημερομισθίων και εισοδημάτων εν γένει, αντανάκλα την ουσιαστική πρόοδο που έχει πραγματοποιηθεί από την ανεξαρτησία της χώρας και μετέπειτα. Ο Μέσος ονομαστικός μηνιαίος μισθός στην Αρμενία έφτασε 120.836 Armenian Dram-AMD (\$ 329, € 231 ή 8938 ρωσικά ρούβλια) το 2011 σημειώνοντας

αύξηση 6,7% σε ετήσια βάση, σύμφωνα με δημοσιευθέντα στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Αρμενίας.

Ο υψηλότερος μέσος μηνιαίος μισθός σημειώθηκε στην επαρχία Syunik 208.000 AMD, και ο χαμηλότερος στην επαρχία Aragatsotn 76.200 AMD. Ο μέσος ονομαστικός μηνιαίος μισθός στο Ερεβάν ανήλθαν σε 123.400 τον Ιούλιο του 2011, αυξημένος κατά 5.8% σε σχέση με τον Ιούνιο 2011. Αυτές οι μικροαποκλίσεις οφείλονται στην μεγάλη κινητικότητα στην αγορά εργασίας το θέρος, καθώς ο τουρισμός τόσο των μελών της διασποράς όσο και επισκεπτών από άλλες χώρες διαρκώς αυξάνεται.

Οι υψηλότερα αμειβόμενες θέσεις εργασίας με στοιχεία για τον Ιούνιο 2011 καταγράφονται στην εξορυκτική βιομηχανία (381.600 AMD), στη χρηματοδότηση και ασφαλιστικό τομέα (268.900 AMD), στους κλάδους πληροφόρησης και την επικοινωνίας (256.900 AMD), στις κατασκευές (151.400 AMD), στην παροχή ηλεκτρικής ενέργειας, φυσικού αερίου και ατμού (150.500 AMD) και στο δημόσιο τομέα (πάνω από 129.500 AMD).

Οι χαμηλότερα αμειβόμενες θέσεις εργασίας αφορούν τον πολιτισμό και τον κλάδο τουρισμού (64.200 AMD), στον κλάδο τροφοδοσίας-catering (71.300 AMD), στην εκπαίδευση (79.900 AMD) και στη γεωργία, τη δασοκομία και την αλιεία (83.500 AMD). (\$1=367.93AMD).

Η σημαντική αύξηση που καταγράφεται επισήμως έρχεται να επικυρώσει τις εκτιμήσεις ότι η ύφεση του 2009 αποτελεί παρελθόν και για την πραγματική οικονομία στην Αρμενία και η διάχυτη εντύπωση είναι ότι εν δυνάμει δεν υπάρχει νέα διεθνής οικονομική κρίση που θα επιδράσει τις χώρες της Ε.Ε. αλλά κυρίως τη Ρωσία, η χώρα θα μπορέσει να αυξήσει τους ρυθμούς εσωτερικής ζήτησης, καθώς τα εισοδήματα θα συνεχίσουν να αυξάνουν, με δεδομένο μάλιστα ότι η παραοικονομία εξακολουθεί να διασφαλίζει σημαντικές εισροές στα νοικοκυριά σε όλες τις επαρχίες της Αρμενίας.

Η προσπάθεια της κυβέρνησης είναι η αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος και διατήρηση του πληθωρισμού εντός των ορίων που έχουν τεθεί από το πρόγραμμα ανάπτυξης που έχει συμφωνηθεί με την Παγκόσμια Τράπεζα, δηλαδή κάτω από 4%, ώστε να μην επηρεαστεί το διαθέσιμο εισόδημα, από τις πληθωριστικές πιέσεις που πιέζουν την

οικονομία σε αυτή την φάση που οι ρυθμοί ανάπτυξης είναι άνω του 6%. Βέβαια οι υψηλές εισαγωγές και η σχέση δολαρίου AMD είναι παράγοντες που δεν προσδίδουν ασφάλεια στις εκτιμήσεις για την εξέλιξη του διαθέσιμου εισοδήματος, αλλά η σταθεροποίηση των βασικών μακροοικονομικών μεγεθών, επιτρέπει στις επιχειρήσεις να διασφαλίζουν τις προοπτικές για το μεσοπρόθεσμο διάστημα και να οριοθετούν υψηλότερες αποδοχές για τους εργαζομένους

2.3 Οικονομία της Αρμενίας στο πλαίσιο της Παγκόσμιας Οικονομικής Κρίσης.

Η παγκόσμια κρίση της τελευταίας διετίας επέφερε μείωση του ΑΕΠ στην Αρμενία 14.4% για το 2009, ενώ το 2010 σημειώθηκε μια χλιαρή επαναφορά σε θετικούς ρυθμούς 2.6%, η οποία απλά στοιχειοθετεί την ανάσχεση της καθοδικής πορείας της τελευταίας διετίας. Στην ήδη καταγραφείσα θετική προοπτική του 2010 εντάσσονται και τα στοιχεία για 2011 που επιβεβαιώνουν τη σταθερή επαναφορά σε προ υφεσιακούς ρυθμούς (μακριά βέβαια από τα διψήφια ποσοστά που καταγράφηκαν μέχρι το 2007).

Ωστόσο οι επιπτώσεις της παγκόσμιας ύφεσης είχαν σαν αποτέλεσμα τελικώς την αποκάλυψη των υφερπουσών προβλημάτων της ανάπτυξης της οικονομίας, καθώς η ραγδαία αύξηση του ΑΕΠ μεταξύ των ετών 2000-2007, δεν ήταν αποτέλεσμα δομικών διαρθρωτικών αλλαγών και συντεταγμένης οικονομικής πολιτικής. Ειδικότερα το πολύπτυχο των μεταρρυθμίσεων που περιελάμβαναν όλα τα προγράμματα ανοικοδόμησης της οικονομίας της Αρμενίας μετά την ανεξαρτητοποίησή της αφορούσε τους εξής πυλώνες: 1) προώθηση ιδιωτικοποιήσεων, 2) αναβάθμιση βιομηχανικών υποδομών, 3) δημιουργία υποδομών στον αστικό και περιαστικό χώρο, 4) δημιουργία έγκυρου τραπεζικού συστήματος και ασφαλιστικής αγοράς, 5) διαμόρφωση πολιτικών ελεύθερου ανταγωνισμού, 6) απελευθέρωση της αγοράς και κατάργηση μονοπωλίων και 7) απελευθέρωση της διαμόρφωσης τιμών συναλλάγματος.

Το οικονομικό πλέγμα που διαμορφώθηκε από την άρση αυτών των εμποδίων που οριοθέτησε και τις κυβερνητικές πρακτικές, δεν ήταν ξεκάθαρα προσανατολισμένο στην εφαρμογή οριζόντιων πολιτικών, λόγω των πρακτικών παρελθόντος. Η παγκόσμια ύφεση

φαίνεται ότι επηρέασε δραματικά τις εξελίξεις καθώς έδωσε ισχυρό πλήγμα στις θετικές εξελίξεις που μέχρι το 2007 ήταν εμφανείς στην Αρμενία. Η κοινωνία είχε αρχίσει να έχει θετικό προσανατολισμό και η ελεύθερη οικονομία επαναπροσδιόριζε ρόλους για αρκετούς συντελεστές της παραγωγής, με τον τομέα των υπηρεσιών να απορροφά ολοένα και περισσότερους απασχολούμενους με άνω του μεσαίου επιπέδου προσόντα.

Η παγκόσμια ύφεση, που είχε ως σημαντικό αποτέλεσμα την αύξηση της ανεργίας ακόμα και στις αναπτυγμένες χώρες, έγινε αισθητή στην Αρμενία κυρίως από την επαναφορά της ανεργίας ως κυρίαρχου προβλήματος της κοινωνίας, παρότι το πρόβλημα του επιπέδου φτώχειας εξακολουθεί και συγκεντρώνει την προσοχή όλων των αναλυτών. Η πτώση της εισροής αδήλων πόρων και ξένων άμεσων επενδύσεων έφτασε το 38% το 2008. Η εισροή του λεγομένου μεταναστευτικού συναλλάγματος για τη διαμόρφωση της εσωτερικής ζήτησης της αρμενικής οικονομίας είναι σημαντικός παράγοντας στην παρούσα οικονομική συγκυρία που διέρχεται η χώρα αυτή. Η Αρμενία σημειώνεται είναι μια χώρα με 3,5 εκ. κατοίκους και 6,5 εκ. μετανάστες, που αποτελούν την αποκαλούμενη “αρμενική διασπορά”, η οποία τη διετία της ύφεσης 2008-2009 σημείωσε αύξηση συνολικά 2.5%. Αντιστοίχως τη χρονική περίοδο 2000-2007, συνολικά το ποσοστό αρμενίων που εγκατέλειψαν τη χώρα τους για αναζήτηση μόνιμης στέγης και εργασίας σε άλλη χώρα (κυρίως Ρωσία και ΗΠΑ) ήταν 4.1%. Το 2011 το ποσοστό αυτό κυμάνθηκε σύμφωνα με την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Αρμενίας σε 3.2%, ενώ σύμφωνα με ανεπίσημους οργανισμούς σε 5.6%.

Στις προσθαφαιρέσεις των μετοικούντων και επαναπατριζομένων θα πρέπει να λάβει κανείς υπόψη του τη σχετική ακρίβεια των στοιχείων της στατιστικής υπηρεσίας, καθώς είναι δύσκολο να διακριβωθεί εάν κάποιος εγκαταλείπει την πατρίδα του με πρόθεση να μην επιστρέψει ως μόνιμος κάτοικος, από εκείνους που επιλέγουν την κατά διαστήματα επανοδό τους σε περιόδους ζήτησης εργασίας, κυρίως θερινούς μήνες (πρόκειται κυρίως για μετανάστες στη Ρωσία). Πάντως η παγκόσμια ύφεση των ετών 2008-2009 ανάγκασε τους μετανάστες της Αρμενίας να μην μπορούν να εξακολουθήσουν την αποστολή εμβασμάτων στην πατρίδα, καθώς αντιμετώπισαν στις χώρες διαβίωσής τους σημαντικά οικονομικά προβλήματα. Σύμφωνα με στοιχεία της Κεντρικής Τράπεζας της Αρμενίας το 2011 το σύνολο των μεταναστευτικών εμβασμάτων σημείωσε αύξηση 29%,

αυξημένο σε σχέση με το 2010 που ήταν 25%. Η διαπίστωση είναι ότι οι ρυθμοί αύξησης επανέρχονται σε σταθερά προϋφισιακά επίπεδα (2008) αλλά πρόκειται για υψηλότερα ποσά σε απόλυτους αριθμούς και σε αριθμό εμβασμάτων.

Οι μετανάστες υπέστησαν επίσης και άλλη παράπλευρη απώλεια ένεκα της παγκόσμιας ύφεσης, καθώς οι πλέον εύποροι εξ' αυτών ήδη από το 1998 επέστρεψαν και επένδυσαν στην αγορά ακινήτων στην Αρμενία, ωστόσο η πτώση των αξιών κατά 40% τη διετία της ύφεσης τους αποθάρρυνε από περαιτέρω επενδυτικές κινήσεις, με αποτέλεσμα την μείωση του επενδυτικού κεφαλαίου και από αυτή την πηγή.

Επιπροσθέτως οι ξένες άμεσες επενδύσεις και οι εξαγωγές της χώρας υπέστησαν ραγδαία μείωση, ως αποτέλεσμα εσωστρέφειας των ανεπτυγμένων χωρών για την αντιμετώπιση της ύφεσης εν γένει, καθώς σύμφωνα με στοιχεία του Εμπορικού Επιμελητηρίου της Αρμενίας (Ερεβάν), την περίοδο Σεπτεμβρίου 2008-Μαρτίου 2009 η συνολική πτώση των δυο αυτών μεγεθών ήταν 47%.

Παράλληλες απώλειες για την οικονομία της Αρμενίας ήταν επίσης η πτώση των εξαγωγών πολυτίμων λίθων (διαμαντιών) και επεξεργασμένου χρυσού καθώς η διεθνής ζήτηση υπέστη σημαντική πτώση ένεκα της ύφεσης.

Η πτώση και η σταδιακή υποτίμηση κατά 21% του νομίσματος (Armenian Dram/AMD) ήταν συνεπακόλουθο της κρίσεως και ένα από τα μέτρα που υιοθέτησε η κυβέρνηση, ενώ η πτώση των δημοσίων εσόδων ανάγκασε την ανάγκασε να προσφύγει σε δανεισμό από τη Ρωσία (500 εκ. δολ. για 13 έτη με επιτόκιο 3%), το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (540 εκ. δολ. για 10 έτη με επιτόκιο 4%) και τη Διεθνή Τράπεζα (60 εκ. δολ. για 15 έτη με επιτόκιο 3%).

Η κατάσταση έχει αναστραφεί σημαντικά σήμερα, αλλά η εμπειρία της διετίας 2008-2009 έχει οδηγήσει σε ισχυρή πίεση ανεξάρτητων ινστιτούτων, διεθνών οργανισμών και λοιπών που συμμετέχουν στην ανοικοδόμηση της Αρμενίας μετά το 1993, στην απαίτηση για συνολική υιοθέτηση ευρέως κανόνων ελεύθερης οικονομίας ως αντίδοτο στις καχεξίες του παρελθόντος, που οδήγησαν στην ανάσχεση των ρυθμών προόδου.

Σύμφωνα με στοιχεία της Κεντρικής Τράπεζας της Αρμενίας το 2011 τα μεταναστευτικά εμβάσματα αυξήθηκαν κατά 12%, ενώ το 2010 είχαν αυξηθεί κατά 25%.

Επιπροσθέτως οι ξένες άμεσες επενδύσεις και οι εξαγωγές της χώρας υπέστησαν ραγδαία μείωση, ως αποτέλεσμα εσωστρέφειας των ανεπτυγμένων χωρών για την αντιμετώπιση της ύφεσης εν γένει, καθώς σύμφωνα με στοιχεία του Εμπορικού Επιμελητηρίου της Αρμενίας (Ερεβάν), την περίοδο Σεπτεμβρίου 2008-Μαρτίου 2009 η συνολική πτώση των δυο αυτών μεγεθών ήταν 47%. Παράλληλες απώλειες για την οικονομία της αρμενίας ήταν επίσης η πτώση των εξαγωγών πολυτίμων λίθων (διαμαντιών) και επεξεργασμένου χρυσού καθώς η διεθνής ζήτηση υπέστη σημαντική πτώση ένεκα της ύφεσης.

Κεφ. 3 : Τομείς Οικονομίας

3.1 Βιομηχανία.

Τα στοιχεία για την εξέλιξη της βιομηχανικής παραγωγής που αφορούν το 2011 καταγράφουν αύξηση 14.1% σε σύγκριση με αντίστοιχο διάστημα του 2010. Σύμφωνα με στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Αρμενίας, ο κλάδος των ορυχείων σημείωσε αύξηση 3% σε σχέση με το 2010, ανεβάζοντας το μερίδιο στο συνολικό βιομηχανικό δείκτη σε 18.8%.

Παράλληλα και ο κλάδος της βιομηχανίας τροφίμων και ποτών σημείωσε αύξηση 1.5% και βελτίωσε το μερίδιό του σε 30% από 28.7% που ήταν πέρυσι. Ειδικότερα δε βιομηχανικός τομέας παραγωγής χυμών έχει αυξηθεί κατά 3.5%, ενώ ο κλάδος επεξεργασίας σιταριού και παραγωγής ζυμαρικών, αμφότεροι με εξαγωγικό προσανατολισμό κατά 75%, αύξησαν την παραγωγή τους κατά 5% και 3.1% αντιστοίχως. Όσον αφορά τη βιομηχανία κονιάκ καταγράφεται μείωση 1.1 εκ. λίτρων λιγότερο σε σχέση με το 2010, γεγονός που προβληματίζει καθώς ο κλάδος είναι

ιδιωτικοποιημένος και η βασική βιομηχανία ανήκει στην γαλλική εταιρεία Pernord Ricard.

Σημαντική διαπίστωση από την δημοσιοποίηση των στοιχείων αφορά τη συνεχιζόμενη πτώση της βιομηχανίας παραγωγής υλικών του κλάδο κατασκευών, καθώς κατήλθε σε συνολικό μερίδιο 3.7%, σε σχέση με το 5.1% που ήταν το 2010, καταδεικνύοντας την συνέχιση της κρίσης στον κατασκευαστικό κλάδο μετά την ύφεση, αλλά και την ολοένα αυξανόμενη τάση των εταιρειών να στρέφονται σε εισαγωγές υλικών, καθώς αντιστοίχως υπάρχει αύξηση των εισαγωγών κατά 4% το διάστημα αυτό προϊόντων του κλάδου.

Ειδικότερα στοιχεία για την παραγωγή της βιομηχανίας μετάλλων καταγράφουν αύξηση 9.2 μολυβδαίνιου, 25.1% ψευδαργύρου, 6.8% χαλκού και 29% κορούνδιου.

Σημειώνεται επίσης ότι η βιομηχανία υφασμάτων, κλωστοϋφαντουργία και παραγωγή ενδυμάτων εξακολουθεί να μην κατέχει συνολικά ποσοστό άνω του 1% της συνολικής βιομηχανικής παραγωγής, ενώ και ο ανερχόμενος κλάδος της παραγωγής ηλεκτρονικών υπολογιστών και ηλεκτρονικών συσκευών, το απέσπασε συνολικό μερίδιο 1.8%, γεγονός που πάντως δείχνει ότι υπάρχει, σύμφωνα και με τα στοιχεία για επενδύσεις σε αυτό τον τομέα, διακριτά ανερχόμενη οικονομική δράση.

Η διαπίστωση ότι η βιομηχανική ανάπτυξη μπορεί να προσδώσει σημαντική ώθηση στην προσπάθεια για βελτίωση του βιοτικού επιπέδου, δικαιολογείται και από τα στοιχεία που δημοσιεύθηκαν παράλληλα και επικεντρώνουν τα χαμηλότερα όρια φτώχειας στις βιομηχανικές περιοχές. Έτσι ενώ ο μέσος όρος φτώχειας στην Αρμενία είναι 40% του πληθυσμού, στις πλέον βιομηχανοποιημένες περιοχές κατά σειρά τα ποσοστά διαμορφώνονται ως εξής : στην περιοχή του Ερεβάν 19.7%, στο Scirak 30.6%, στο Syunik 20.3% και στο Aragatsotn επίσης 20%.

Ο σχεδιασμός της κυβέρνησης για προσέλκυση επενδύσεων και σε περιοχές εκτός αυτών των ήδη κορεσμένων, αλλά με πολλά πλεονεκτήματα, περιλαμβάνει την ίδρυση βιομηχανικών περιοχών με φορολογικές απαλλαγές και δυνατότητα εξαγωγής με μειωμένη δασμολογική επιβάρυνση.

3.2 Αγροτικός τομέας.

Η Αρμενία διαθέτει μονάχα το 18% της συνολικής εκτάσεώς της για καλλιέργεια αγροτικών προϊόντων. Τούτο συμβαίνει καθώς η χώρα έχει διάσπαρτους σημαντικούς ορεινούς όγκους, ενώ η ύπαρξη οροπεδίων και οι δυσμενείς κλιματολογικές συνθήκες δεν ευνοούν την ανάπτυξη σημαντικών καλλιεργειών. Η απασχόληση των κατοίκων στην αγροτική οικονομία ανέρχεται περίπου στο 18% του ενεργού εργατικού δυναμικού ποσοστό που βαίνει διαρκώς μειούμενο λόγω της σταδιακής μετεξέλιξης της οικονομίας. Το 2011 καταγράφηκε αύξηση 14.1%, ανακάμπτοντας από τον αρνητικό ρυθμό του 2010 (-14.5%).

Ωστόσο σε ένα αγροτικό προϊόν που επενδύει σταθερά η αγροτική οικονομία της Αρμενίας είναι τα βερίκοκα. Το 2011 αποδείχτηκε η χειρότερη για την παραγωγή του φρούτου αυτού τα τελευταία 20 έτη, καθώς, σύμφωνα με στοιχεία του Υπ. Γεωργίας που ανακοινώθηκαν, η φετινή σοδειά ανήλθε συνολικά σε 19.600 τόνους, ποσότητα που αντιστοιχεί στο 30% μιας καλής σοδειάς σύμφωνα με τα δεδομένα που ισχύουν για την ετήσια παραγωγή του βερίκοκου στην Αρμενία.

Οι σημαντικές επιπτώσεις ευρύτερα στην αγροτική παραγωγή ένεκα της χαλαζόπτωσης και λοιπών καιρικών φαινομένων, έχουν ήδη οδηγήσει σε εισηγήσεις για εκσυγχρονισμό των μέσων αντιμετώπισης έκτακτων καταστροφών και την ανάπτυξη προγράμματος επενδύσεων σε τομείς πρόληψης στην αγροτική οικονομία, διάσταση που έχουν θέσει ήδη σε προκαταρκτικές συζητήσεις με το Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης τεχνοκράτες της Ε.Ε. και του FAO (Food & Agricultural Organization).

Τα ζητήματα του αγροτικού τομέα παραμένουν στο κέντρο της προσοχής της κυβέρνησης, λαμβάνοντας υπόψη τον πρωταρχικό ρόλο της γεωργίας στη δομή της οικονομίας, που παρότι ως ποσοστό βαίνει συρρικνώνμενος (από 45% το 1998 σε 21% το 2010 και 19% το 2011) ένεκα της διόγκωσης του κλάδου των υπηρεσιών, τα εισοδήματα που δημιουργεί για τους απασχολούμενους αυξήθηκαν την περίοδο 2000-2010 κατά 75%, γεγονός που υπογραμμίζει τις άμεσες υπεραξίες για τους

εργαζομένους ένεκα της αύξησης της οργανωμένης παροχής υπηρεσιών και της προώθησης συστημάτων παραγωγής και τυποποίησης στον κλάδο της γεωργίας.

Τον 2011 το ύψος του ακαθάριστου γεωργικού προϊόντος της Αρμενίας ανήρχετο σε 825,2 δις DRAM (2.1 δις. δολ.). Η αύξηση δε των ποικιλιών γεωργικών προϊόντων ήταν 62% ένεκα της αναδιάρθρωσης και των μεταρρυθμίσεων στην παραγωγική διαδικασία της αγροτικής οικονομίας. Η Αρμενία διαφέρει από άλλες χώρες από το γεγονός ότι έχει 340.000 γεωργικές εκμεταλλεύσεις και μόνο 430.000 εκτάρια γης. Η αγροτική παραγωγή, σε ετήσια βάση, κατέγραψε αύξηση 132.4%. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται στη σημαντική και οργανωμένη αναδιάρθρωση όλων των κλάδων της γεωργίας, ωστόσο η συμβολή της κτηνοτροφίας αναδεικνύεται ως ο σημαντικότερος παράγοντας σε αυτή την εξέλιξη, καθώς σε ετήσια βάση κατέγραψε αύξηση 63%, ποσοστό 12% ανώτερο από τις αρχικές εκτιμήσεις. Ο αριθμός των αγελάδων μονάχα αυξήθηκε κατά 1.500 μέχρι την 1^η Αυγούστου, ενώ ο αριθμός των αιγοπροβάτων επίσης αυξήθηκε κατά 23.000 και των χοίρων κατά 3.500. Η παραγωγή γάλακτος αυξήθηκε κατά 3000 τόνους τους πρώτους επτά μήνες του 2011, ωθώντας τη συνολική παραγωγή στο σύνολο των 400.000 τόνων. Παράλληλα η συνολική παραγωγή κρέατος, κατά το ίδιο χρονικό διάστημα, ανήλθε στους 3000 τόνους, καθώς σημείωσε αύξηση 1500 τόνων. Το 2011 η παραγωγή γάλακτος εκτιμάται ότι έφτασε τους 580.000 τόνους, καταγράφοντας αύξηση 8100 τόνους σε σχέση με το 2010. Αντιθέτως η πτηνοτροφία σημείωσε υποχώρηση και μάλιστα η παραγωγή αυγών μειώθηκε κατά 20% τους πρώτους 7 μήνες του 2011 (380 εκ. αυγά). Η εξέλιξη οφείλεται στην υποχρεωτική σφαγή 150.000 ορνίθων, λόγω προσβολής από ασθένειες. Σύμφωνα με εκτιμήσεις του Υπουργείου Γεωργίας, το 2012 θα υπάρξει αύξηση του αριθμού των αγελάδων κατά 2.500, φτάνοντας συνολικά τις 535.000. Οι χοίροι εκτιμάται ότι θα αυξηθούν κατά 2.500, αγγίζοντας συνολικά τις 120.000, ενώ τα αιγοπρόβατα θα φτάσουν τις 600.000 καθώς εντός του 2012 θα αυξηθούν κατά 29.000. Οι αντίστοιχες εκτιμήσεις για την εξέλιξη της συνολικής παραγωγής κρέατος εντός του 2011, είναι ότι η θα φτάσει τους 127.000 τόνους, αυξημένη κατά 3.500 τόνους σε σχέση με το 2010.

Η παραγωγή γάλακτος στην Αρμενία σύμφωνα με όλες τις εκτιμήσεις θα υπερβεί μέχρι το 2020 τους 1.000.000 τόνους. Η Γαλλία και η Ιταλία έχουν ήδη εκφράσει το

ενδιαφέρον τους για εγκατάσταση εταιρειών τους στην Αρμενία ώστε να προωθήσουν τη βιομηχανοποιημένη παραγωγή γάλακτος.

3.3 Οργάνωση Αγοράς / Συνθήκες Ανταγωνισμού

Η Αρμενία έχει βελτιώσει τη θέση της στην παγκόσμια κατάταξη ανταγωνιστικότητας κατά έξι μονάδες το 2011, καταλαμβάνοντας την 92η θέση ανάμεσα σε 142 χώρες, σύμφωνα με την ετήσια έκθεση για την ανταγωνιστικότητα του “World Economic Forum”. Σημειώνεται ότι το 2010 η Αρμενία ήταν 98η μεταξύ 139 χωρών.

Με όλα τα κριτήρια αξιολόγησης της ανταγωνιστικότητας το 2011-2012 έγιναν θετικά βήματα που διαπιστώθηκαν, εκτός από ορισμένους δείκτες, όπως η μακροοικονομική σταθερότητα και ο δείκτης εμπιστοσύνης στην οικονομία, όπου η Αρμενία υποβαθμίστηκε κατά 15 μονάδες και κατέλαβε την 114η θέση. Ο δείκτης του τομέα της υγείας και της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης βελτιώθηκαν κατά μία θέση.

Όσον αφορά τις χώρες της ΚΑΚ, η Αρμενία ακολουθεί το Αζερμπαϊτζάν (55η θέση), τη Ρωσία (66η θέση), το Καζακστάν (71η θέση), την Ουκρανία (82η θέση), την Γεωργία (88η θέση). Μεταξύ των χωρών της ΚΑΚ η Αρμενία είναι μπροστά από την Μολδαβία (93η θέση), το Τατζικιστάν (105η θέση) και την Κιργιζία (126η θέση).

Δεδομένης της ολιγοπωλιακής διάρθρωσης της αγοράς φαινόμενα αυξήσεων των τιμών καταναλωτικών προϊόντων, σε ορισμένες περιόδους (θέρος, περίοδο εορτών Χριστουγέννων κ.α.) εξακολουθούν να καταδεικνύουν τη μεταβατική φάση που μετέρχεται η οργάνωση της αγοράς. Η πορεία του πληθωρισμού από το 1999 και έπειτα δεν ήταν βέβαια ομαλή και συσχετιζόνταν άμεσα από τις διεθνείς συγκυρίες. Ωστόσο οι υψηλές εισαγωγές που πραγματοποιεί η Αρμενία, δεν επηρέασαν τη διαμόρφωση του πληθωρισμού, καθώς ο εισαγόμενος πληθωρισμός ένεκα και της νομισματικής πολιτικής της Κεντρικής Τραπέζης διατηρείται σε χαμηλά επίπεδα. Συνεπώς η διάρθρωση της εσωτερικής αγοράς είναι στον μεγαλύτερο βαθμό υπεύθυνη για τη διαμόρφωση των τιμών. Ο πληθωρισμός στην Αρμενία το 2011 ανήλθε στο 4.1%.

Η επιτάχυνση των διαδικασιών για ένταξη της Αρμενίας σε τρία έτη στην τελωνειακή ένωση με την ΕΕ, έχει σαν αποτέλεσμα την επιβολή πλέον τελών και δασμών με αντικειμενικό σύστημα, γεγονός που επιβάρυνε τις τιμές βασικών προϊόντων.

Και το 2011 εξακολούθησε να υφίσταται το βασικό πρόβλημα συγκέντρωσης πλούτου και πολιτικής εξουσίας σε έναν μικρό αριθμό ατόμων στην χώρα, γεγονός που συνιστά στη διαμόρφωση πραγματικής ολιγαρχίας, που παρεμβαίνει ανασταλτικά σε κάθε σημαντική προσπάθεια εκσυγχρονισμού της κυβέρνησης, προκειμένου να διαφυλάξει την κυρίαρχη θέση των επιχειρήσεών της.

Σημειώνεται ότι και το περιοδικό Forbes είχε κάνει αναφορά για το συγκεκριμένο πρόβλημα που καταδυναστεύει την οργάνωση της οικονομικής δραστηριότητας στην Αρμενία και τη συγκέντρωση σε οκτώ επιχειρηματίες πλέον του 40% της οικονομικής δραστηριότητας της οικονομίας. Σε αλληπάλληλες εκθέσεις της και η Επιτροπή της ΕΕ για την προώθηση των μεταρρυθμίσεων στην Αρμενία έχει αναδείξει το ζήτημα σε κρίσιμο παράγοντα της μετάβασης σε άλλο στάδιο ανάπτυξης της χώρας.

3.4 Ξένες Επενδύσεις.

Σύμφωνα με στοιχεία που δημοσίευσε η Στατιστική Υπηρεσία της Αρμενίας, το 2011 η πορεία των άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ) ήταν αυξητική και μάλιστα σε ποσοστό 28.8%, σε σχέση με το 2010. Συνολικά οι ΑΞΕ ανήλθαν σε 838.9 εκ. δολ. αυξημένες κατά 58.6% σε σχέση με το 2010, ωστόσο εκείνες που κατευθύνθηκαν στην πραγματική οικονομία (εξαιρουμένων δηλαδή των επενδύσεων σε δημόσιες επιχειρήσεις και στις τράπεζες), ήταν 349.5 εκ. δολ. Ο κλάδος που απορρόφησε το μεγαλύτερο ποσοστό των ΑΞΕ, περίπου 34.5%, αφορούσε την εξόρυξη και επεξεργασία μετάλλων, φτάνοντας τα 180 εκ. δολ. (κυρίως γερμανικές και ρωσικές εταιρείες). Στον κλάδο τηλεπικοινωνιών κατευθύνθηκε το 20.25%, ενώ 9.88% αφορούσε άμεσες ξένες επενδύσεις στους κλάδους οργάνωσης παροχής ενέργειας (ηλεκτρικό, φυσικό αέριο, ατμό).

Το πρώτο εξάμηνο του 2011 η Ρωσία προχώρησε σε σημαντικές επενδύσεις στην οικονομία της Αρμενίας, ύψους 206,6 εκ. δολ. αυξάνοντας κατά 76.8% σε σχέση με το 2010 τη συμμετοχή της στην αναπτυξιακή πορεία της χώρας. Αντιστοίχως οι ΑΞΕ γαλλικών επιχειρήσεων έφτασαν τα 68.1 εκ. δολ., των ΗΠΑ 19.5 εκ. δολ. (αύξηση 5.1% σε ετήσια βάση), ενώ σημειώνεται ότι οι ΗΠΑ επένδυσαν συνολικά 35.2 εκ. δολ. αύξηση 2.3%.

Οι Βρετανικές επενδύσεις ήταν 22.6 εκ. δολ. αυξημένες κατά 8.5%, ενώ οι ΑΞΕ ήταν 3.9 εκ. δολ. καταγράφοντας σημαντικότερη αύξηση 51.8%. Οι канаδικές επενδύσεις επίσης αυξήθηκαν κατά 117.7% φτάνοντας τα 14.3 εκ. δολ. εκ των οποίων 8.3 εκ. δολ. ήταν ΑΞΕ, καταγράφοντας στην επιμέρους αυτή κατηγορία αύξηση 84.5%.

Στο διάστημα Ιουνίου 1998 - Ιουνίου 2011 έχουν επενδυθεί συνολικά 6.8 δις δολ. στην Αρμενία. Από αυτό το ποσό 5.045 δις δολ. αφορούν ΑΞΕ, γεγονός που καταδεικνύει το ουσιαστικό ενδιαφέρον των χωρών που έχουν εντάξει την Αρμενία στις χώρες στρατηγικού ενδιαφέροντός τους, επιδιώκοντας την άμεση οικονομική διείσδυση στην πραγματική οικονομία της Αρμενίας. Οι χώρες αυτές διατηρούν ιδιαίτερες διπλωματικές σχέσεις με την Αρμενία και συμβάλουν μέσω της συμμετοχής τους σε διεθνείς οργανισμούς και στη διαδικασία αρωγής στο μετά-σοβιετικό στάδιο μορφοποίησης των θεσμών και της αγοράς.

Χώρα	Σύνολο επενδύσεων	ΑΞΕ
Ρωσία	2.982.856.700 δις δολ.	2.247.322.600 δις δολ.
Γαλλία	695.015.600 εκ. δολ.	649.047.000 εκ. δολ.
Ελλάδα	478.787.100 εκ. δολ.	301.689.800 εκ. δολ.
ΗΠΑ	369.896.600 εκ. δολ.	237.187.900 εκ. δολ.
Λίβανος	303.245.249 εκ. δολ.	
Γερμανία	302.389.279 εκ. δολ.	
Αργεντινή	380.211.128 εκ. δολ.	

Τον Ιούνιο 2011 το Υπουργείο Ενέργειας και Φυσικών Πόρων της Αρμενίας, ανακοίνωσε την μεταβίβαση του υπολοίπου 10% της χημικής βιομηχανίας Nairi που εξακολουθεί να κατέχει το κράτος. Ο κλάδος των χημικών βιομηχανιών της Αρμενίας έχει συγκεντρώσει το ενδιαφέρον σημαντικών επενδυτών και έχει προσελκύσει το 25% των ξένων επενδυμένων κεφαλαίων. Βρετανικές και γερμανικές εταιρείες έχουν εισέλθει με μικρά ποσοστά αρχικά σε αρκετές μεγάλες και μεσαίες επιχειρήσεις και προσβλέπουν σταδιακά στην αύξηση των μεριδίων τους, καθώς το πρόγραμμα ιδιωτικοποίησης της Αρμενικής κυβερνήσεως για την επόμενη δεκαετία, σύμφωνα με τις οδηγίες της Παγκόσμιας Τράπεζας αναμένεται να επιταχυνθεί.

Μια δυτική offshore εταιρεία δεσμεύτηκε επίσης στις 3 Αυγούστου 2011 να εξερευνήσει τα ανεκμετάλλευτα αποθέματα της Αρμενίας σε αέριο από σχιστόλιθο, μια νέα και ολοένα σημαντική πηγή ενέργειας, που ενδεχομένως, να προσέλκυση ξένους επενδυτές για την εμπορική εκμετάλλευσή τους. Η εταιρεία International Minerals and Mines (IMM), υπόγραψε στο Ερεβάν σχετικό μνημόνιο συνεργασίας με τον υπουργό Ενέργειας της Αρμενίας κ. Armen Mousisian. Η εξέλιξη αυτή ήρθε δύο μήνες μετά μια παρόμοια συμφωνία που υπεγράφη μεταξύ των κυβερνήσεων Αρμενίας και ΗΠΑ, η οποία απευθύνει έκκληση για "συνεργασία στην αξιολόγηση και τεχνικές μελέτες" για τους πόρους σχιστολιθικού αερίου της Αρμενίας και συνομολογήθηκε από το Υπουργείο Ενέργειας και τον κυβερνητικό οργανισμό US Geological Survey.

Η εταιρεία "Interclean" σχεδιάζει επίσης να επενδύσει περίπου 10 εκατ. ευρώ στην Αρμενία, όπως ανακοίνωσε ο Γενικός Διευθυντής της εταιρείας Manush Melkumyan. Πρόκειται για εταιρεία στην οποία συμμετέχει κατά 80% η Λετονική "Cleanhouse" και ιδιώτες αρμένιοι επενδυτές κατά 20%. Οι επενδύσεις της εταιρείας μέχρι σήμερα δεν ξεπερνούσαν της 50 χιλ. ευρώ ετησίως αλλά σύμφωνα με το επιχειρηματικό σχέδιο τα επόμενα δυο έτη η επένδυση θα αγγίξει συνολικά τα 13 εκ. δολ. με προοπτική αύξησής τους αναλόγως της διαμόρφωσης των συνθηκών της αγοράς.

Η Ελλάδα από το 1998 μέχρι το 2004 ευρίσκετο στις τρεις πρώτες θέσεις των αλλοδαπών επενδυτών, φτάνοντας μονάχα εκείνη τη χρονιά το ποσό των 75 εκ. δολ. Βέβαια η υψηλή αυτή διείσδυση οφείλετο στις επενδύσεις του ΟΤΕ και της Εμπορικής

Τραπέζης. Ωστόσο είναι χαρακτηριστικό ότι σήμερα οι επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών που μπορούν να προσφέρουν υπεραξία στο βραχυπρόθεσμο διάστημα αναδεικνύουν ευκαιρίες για εταιρείες με μικρή κεφαλαιοποίηση, καθώς μάλιστα προσφέρουν τη δυνατότητα προσέλκυσης και εγχώριων επενδυτών της Αρμενίας, προοπτική που σαφώς διασφαλίζει την σταθερότητα της επενδυτικής προσπάθειας.

3.5 Συμβολή Διασποράς σε οικονομική ανάπτυξη

Όπως προαναφέρθηκε σε προηγούμενες ενότητες (βλ. επιπτώσεις παγκόσμιας ύφεσης σε οικονομική ανάπτυξη Αρμενίας) η συμβολή των μελών της Αρμενικής Διασποράς, που αριθμεί σχεδόν 8 εκ. μετανάστες, έγκειται πρωτίστως στην αποστολή εμβασμάτων στην πατρίδα τους, αλλά έχει και άλλες προεκτάσεις. Οι επενδύσεις, οι αγορές ακινήτων, ο τουρισμός και η προσφορά μέσω αναπτυξιακών και μη κυβερνητικών οργανώσεων, εκτιμάται ότι προσδίδουν ετησίως μέχρι και 2% στην αύξηση του ΑΕΠ της Αρμενίας. Το 2011 εκτιμάται ότι το ποσοστό αυτό ήταν χαμηλότερο καθώς υπήρξε μείωση των άμεσων επενδύσεων από επιχειρήσεις αρμενικών συμφερόντων του εξωτερικού, κυρίως ένεκα αναμονής των εκλογών του Μαΐου 2012, οι οποίες κατά πολλούς μπορεί να επιφέρουν πολιτική και οικονομική αστάθεια.

3.6 Δημοσιονομικές Προοπτικές.

Παρά την προσπάθεια διαμόρφωσης νέων πλαισίων οικονομικής δράσης και νοοτροπίας, στα πλαίσια εμπέδωσης καθεστώτος πλήρους ανταγωνισμού, η δέσμευση της κυβέρνησης για δημοσιονομική εξυγίανση, όπως φαίνεται και από τα μέτρα που περιέχονται στο σχέδιο νόμου για τον προϋπολογισμό 2012 που αποσκοπούν στη μείωση του ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης στο 3,1% του ΑΕΠ το επόμενο έτος, φαίνονται ισχνών πολιτικών προθέσεων, καθώς το 2012 θα διεξαχθούν εθνικές εκλογές. Το 2010 το έλλειμμα περιορίστηκε στο 5%, συρρικνωμένο, σε σχέση με το 2009 κατά 2 ποσοστιαίες μονάδες, ενώ το 2011 αυτή η θετική εξέλιξη εξαλείφθηκε, καθόσον καταγράφηκε εκ νέου αύξηση 2% του δημοσίου χρέους. Το συνολικό δημόσιο χρέος ύψους 58% χρηματοδοτήθηκε από εξωτερικό δανεισμό και από άμεσες ξένες επενδύσεις (6% του ΑΕΠ). Κατά συνέπεια υπολογίζεται ότι ο ρυθμός αποπληρωμής του εξωτερικού

χρέους θα αυξηθεί το χρονικό διάστημα 2012-2013, αλλά θα υπολείπεται της εκτιμώμενης πραγματικής αύξησης 4%-5% του ΑΕΠ που εκτιμάται ότι θα υπάρξει την ίδια περίοδο.

Η Κεντρική Τράπεζα της Αρμενίας ακολουθεί σταθερά περιοριστική πολιτική (βασικό επιτόκιο διασφάλισης και αναφοράς 12%), ώστε αφενός να συγκρατηθούν οι πληθωριστικές πιέσεις, αφετέρου δε να υπάρξει συντεταγμένη πορεία ανάπτυξης. Η κατάσταση στα προβλήματα δημοσιονομικής επιβάρυνσης που προέκυψε από το 2006, πριν την ύφεση, έχει αναστραφεί σημαντικά σήμερα, αλλά η εμπειρία της διετίας 2008-2009 έχει οδηγήσει σε ισχυρή πίεση ανεξάρτητων ινστιτούτων, διεθνών οργανισμών και λοιπών που συμμετέχουν στην ανοικοδόμηση της Αρμενίας μετά το 1993, στην απαίτηση για συνολική υιοθέτηση ευρέως κανόνων ελεύθερης οικονομίας ως αντίδοτο στις καχεξίες του παρελθόντος, που οδήγησαν στην ανάσχεση των ρυθμών προόδου και στην αυστηροποίηση του φορολογικού μηχανισμού, που ευνοεί την παραοικονομία. Το 2011 η συλλογή φόρων υπήρξε ωστόσο εξαιρετικά επιτυχής με βάση τους αρχικώς προσδιορισθέντες στόχους (ποσοστό υλοποίησης 96%), ενώ οι δημόσιες δαπάνες υστέρησαν όσον αφορά το ρυθμό περιορισμού τους κατά 86%. Η προοπτική ανάκτησης των ρυθμών ανάπτυξης και συνεπώς των φορολογικών εσόδων εκτιμάται ότι θα συγκρατήσει το δημοσιονομικό έλλειμμα στο 40%, παρότι το 2012 είναι εκλογική χρονιά (βλ. ανωτέρω σημείο οικονομικές εξελίξεις).

Εντός του 2011 ο διεθνής οίκος χρηματοοικονομικών αξιολογήσεων Moody's ανακοίνωσε την υποβάθμιση της Αρμενίας κατά ένα επίπεδο, αναφορικά με την πιστοληπτική της ικανότητα σε Ba2 και εκτιμά συνολικά την προοπτική της πορείας του νόμισματος (Armenian Drum) από σταθερή σε αρνητική. Η υποβάθμιση αντανακλά τους κινδύνους για την προοπτική ανάπτυξης της Αρμενίας για τα επόμενα χρόνια λόγω της αναμενόμενης οικονομικής επιβράδυνσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ρωσία, τους κύριους εμπορικούς εταίρους της, καθώς και την επίδραση των προοπτικά ασθενέστερων τιμών των βασικών προϊόντων εξόρυξης των ορυχείων της χώρας και των βιομηχανιών μετάλλων, αναφέρει το δελτίο τύπου που εκδίδεται από τον οίκο Moody's.

Η αρνητική εξέλιξη εξαρτάται επίσης από τις ανησυχίες για την επιδείνωση του δημοσίου χρέους της Αρμενίας και την εξωτερική θέση της χώρας μετά την ύφεση του 2009 και τις επιπτώσεις που προκάλεσε στο ρυθμό ανάπτυξης. Παρά την προσπάθεια διαμόρφωσης νέων πλαισίων οικονομικής δράσης και νοοτροπίας, στα πλαίσια εμπέδωσης καθεστώτος πλήρους ανταγωνισμού, η δέσμευση της κυβέρνησης για δημοσιονομική εξυγίανση, όπως φαίνεται και από τα μέτρα που περιέχονται στο σχέδιο νόμου για τον προϋπολογισμό 2012 που αποσκοπούν στη μείωση του ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης στο 3,1% του ΑΕΠ το επόμενο έτος, φαίνονται ισχυρών πολιτικών προθέσεων, καθώς το 2012 θα διεξαχθούν εθνικές εκλογές.

Σε παρόμοιο κλίμα κινήθηκαν και οι εκτιμήσεις του οίκου Fitch, σύμφωνα με τις οποίες η προοπτική για χρεοκοπία δεν έχει μεταβληθεί αρνητικά, αντιθέτως κρίνεται ως σταθερή και παραμένει στη βαθμίδα BB-. Αναλυτές της Fitch εκτιμούν ότι η ανάπτυξη σε αυτό το επίπεδο είναι επαρκής για να σταθεροποιήσει το χρέος της γενικής κυβέρνησης κατά περίπου 40% του ΑΕΠ, εάν δεν υπάρξουν αναπάντεχη αλλαγή των ευρύτερων οικονομικών συνθηκών. Ωστόσο καθώς το 90% του δημοσίου χρέους είναι σε ξένο νόμισμα, ο συντελεστής φερεγγυότητας είναι ασυνήθιστα ευαίσθητος σε διακυμάνσεις των συναλλαγματικών ισοτιμιών. Αναλυτές της Fitch παράλληλα υπογράμμισαν ότι η ανάπτυξη σε αυτό το επίπεδο είναι επαρκής για να σταθεροποιήσει το χρέος της γενικής κυβέρνησης κατά περίπου 40% του ΑΕΠ, εάν δεν υπάρξει αναπάντεχη αλλαγή των ευρύτερων οικονομικών συνθηκών. Ωστόσο καθώς το 90% του δημοσίου χρέους είναι σε ξένο νόμισμα, ο συντελεστής φερεγγυότητας είναι ασυνήθιστα ευαίσθητος σε διακυμάνσεις των συναλλαγματικών ισοτιμιών. Η συνεχής μείωση της δολαριοποίησης της οικονομίας παράλληλα με την αντιμετώπιση των δίδυμων ελλειμμάτων (δημοσίου και εξωτερικού χρέους) είναι εφικτό να συνεχιστεί αν η ορθολογικοποίηση του φορολογικού συστήματος και οι σχετικές μεταρρυθμίσεις προχωρήσουν το συντομότερο δυνατό. Η ικανότητα της Αρμενίας να απορροφήσει περαιτέρω εξωτερικούς κλονισμούς έχει ήδη αποδυναμωθεί από την παρελθούσα ύφεση, η οποία ώθησε το δημόσιο χρέος στο 40% του ΑΕΠ (εξ' ου και η βαθμολόγηση BB ως αναλογούσα στη μέση επιβάρυνση εκ του δημοσίου χρέους).

Η προσπάθεια πάταξης της παραοικονομίας και διεύρυνσης της φορολογικής βάσης έχει βρεθεί στο επίκεντρο όλων των προγραμμάτων ανάπτυξης και σταθεροποίησης που η Παγκόσμια Τράπεζα και οι λοιποί Διεθνείς Οργανισμοί έχουν, από κοινού με την Κυβέρνηση της Αρμενίας, υιοθετήσει ως κεντρικούς στόχους για την προώθηση των μεταρρυθμιστικών προσπαθειών της χώρας.

Η Κυβέρνηση της Αρμενίας στην προσπάθειά της να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις για διαφάνεια και ουσιαστική εφαρμογή πολιτικών που έχουν οριζόντια απόδοση φορολογικών εσόδων και δεν ευνοούν συγκεκριμένα πολιτικοοικονομικά συμφέροντα, για την ύπαρξη των οποίων όλοι οι Διεθνείς Οργανισμοί εκτιμούν ότι αν δεν μειωθεί η παρέμβασή τους στην οικονομία, η Αρμενία δεν θα μπορέσει με αξιώσεις να ευελπιστεί σε ομαλή πορεία, προς μια συντεταγμένη οικονομική ανάπτυξη που θα προσδοκά στη βοήθεια και συνεργασία των ανεπτυγμένων χωρών, ανακοίνωσε ότι για το α' εξάμηνο 2011 οι στόχοι επίτευξης των δημοσιονομικών εσόδων επιτεύχθηκαν σχεδόν ολοκληρωτικά.

Συγκεκριμένα τους πρώτους έξι μήνες του 2011 τα φορολογικά έσοδα έφτασαν το 1.1 δις δολ. επιτυγχάνοντας κατά 96.3% τον προσδιορισθέντα στόχο του αναθεωρημένου προγράμματος ανάπτυξης και σταθερότητας που υιοθετήθηκε τον περασμένο Ιούνιο, έχοντας λάβει υπόψη τις επιπτώσεις της ύφεσης.

Επιπροσθέτως οι αρχές του Υπ. Οικονομικών της Αρμενίας ανακοίνωσαν την επίτευξη υψηλού στόχου και στις εισπράξεις από τις υποχρεωτικές εισφορές κοινωνικής πρόνοιας των εργοδοτών, οι οποίες ανήλθαν στο 86% του προβλεπομένου ποσού.

Στο κομμάτι των δαπανών η εξέλιξη του α' εξαμήνου 2011 ήταν συγκρατημένα αισιόδοξη καθώς οι δαπάνες άγγιξαν το 1.9 δις δολ. ενώ είχαν προϋπολογισθεί 1.2 δις δολ. γεγονός που οφείλεται σύμφωνα με τον Διευθυντή του Γενικού Λογιστηρίου της Αρμενίας σε εκροές από τον κρατικό προϋπολογισμό δαπανών αναφορικά με έκτακτες δαπάνες που έπρεπε να καλυφθούν από διαφορετικές πηγές δημοσίων εσόδων. Η υστέρηση αυτή ανήλθε σε ποσοστό 40% και οφείλεται σε γραφειοκρατικές διαδικασίες. Τελικώς το έλλειμμα του 2011

Αναφορικά με τα υψηλά φορολογικά έσοδα εκτιμήσεις αναλυτών αναφέρουν ότι είναι συγκυριακή και οφείλεται εν πολλοίς στην υψηλή φορολόγηση συγκεκριμένων επιχειρήσεων ένεκα συγκεκριμένων οικονομικών εξελίξεων. Ειδικότερα σύμφωνα με τα στοιχεία που ανακοινώθηκαν παράλληλα για τους 1000 υψηλότερα φορολογούμενους στην Αρμενία, την πρώτη θέση κατέχει η εταιρεία Zangezur Copper-Molybdenum, που επεξεργάζεται χαλκό και σχετικά προϊόντα, η οποία εισέφερε το α΄ εξάμηνο 41.1 εκ. δολ. (το 2010 το αντίστοιχο ποσό ήταν 29 εκ. δολ.). Η αύξηση αυτή όμως οφείλεται στις ανοδικές τάσεις παγκοσμίως της τιμής του χαλκού, γεγονός που ανάγκασε και την αρμενική εταιρεία να προβεί σε αντίστοιχες αυξήσεις, με αποτέλεσμα την συναμψότερη αύξηση και των φορολογικών υποχρεώσεων της. Η ArmRusGazprom (ρωσικών συμφερόντων εταιρεία παροχής φυσικού αερίου) καταλαμβάνει τη δεύτερη θέση στη λίστα, με φορολογική απόδοση 34.8 εκ. δολ.

Ακολουθεί η εταιρεία Alex Grig, ιδιοκτησίας του βουλευτού του Δημοκρατικού κόμματος Samvel Alexanyan (στον κλάδο γαλακτοκομικών και χονδρεμπορίου), που συνέβαλλε στα φορολογικά έσοδα κατά 22.19 εκ. δολ., η ArmenTel με 18.6 εκ. δολ., η Electric Networks of Armenia με 13.6 εκ. δολ., η City Petrol Group με 13.28 εκ. δολ., η K-Telecom με 13.01 εκ. δολ., η Flash Company με 12.6 εκ. δολ., η Armenia International Airports με 10.9 εκ. δολ. και στην δέκατη θέση είναι η Grand Tobacco με 6.85 εκ. δολ. Είναι χαρακτηριστικό ότι εμφανίζονται στη λίστα των 100 μεγαλύτερων φορολογουμένων μόνον επιχειρήσεις, καθώς εξακολουθεί να είναι προνομιακό το καθεστώς αποσβέσεων και εκπτώσεων για τους ιδιοκτήτες, οιασδήποτε μορφής, εταιρικού σχήματος.

Οι διεθνείς οργανισμοί αξιολόγησης θεωρούν ότι οι εξωτερικές και πολιτικές εντάσεις, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που σχετίζονται με το θέμα του Ναγκόρνο-Καραμπάχ, μπορούν να οδηγήσουν επίσης σε αρνητική βαθμολογία, καθώς αποτελούν διαρκείς παράγοντες αποσταθεροποίησης της οικονομικής και πολιτικής κατάστασης.

Σημειώνεται ότι το περιοδικό Forbes τον Ιούνιο 2011 καταχώρησε την Αρμενία ως τη χειρότερη χώρα παγκοσμίως, για την ανάληψη επιχειρηματικής πρωτοβουλίας, μετά τη Μαδαγασκάρη, γεγονός που θορύβησε και κινητοποίησε όλα τα κλιμάκια εξουσίας στο Ερεβάν.

3.7 Συναλλαγματική Ισοτιμία.

Η νομισματική πολιτική των χωρών μελών της ΚΑΚ εξακολούθησε να είναι χαλαρή το 2011 καθώς οι αυξανόμενες πιέσεις από την επιβράδυνση της παγκόσμιας οικονομίας και την υποχώρηση των πληθωριστικών πιέσεων, επέτρεψαν την υιοθέτηση πολιτικών νομισματικής επέκτασης. Η Αρμενία και η Γεωργία ήταν οι πρώτες που υιοθέτησαν αυτήν την πολιτική, μειώνοντας τα βασικά τους επιτόκια το δεύτερο εξάμηνο του 2011. Η Γεωργία ωστόσο προχώρησε και στην μείωση του κατωτάτου ορίου τήρησης αποθεματικών, ώστε να υπάρξει χρηματοδοτική ενίσχυση εκ μέρους των τραπεζών των επιχειρήσεων σε μακροπρόθεσμη βάση.

Βέβαια παράλληλα η αύξηση των επιτοκίων χορηγήσεων από την Κεντρική Τράπεζα της Αρμενίας (CBA) τον Μάιο 2011 μείωσε την πίεση στη συναλλαγματική ισοτιμία (ένεκα του φαινομένου της δολαριοποίησης της οικονομίας) και βοήθησε να μειωθεί ο πληθωρισμός τον Αύγουστο σε 4,8%, εντός του εύρους των στόχων που έχει τεθεί από το ΔΝΤ και Παγκόσμια Τράπεζα, το ανώτατο όριο των οποίων είναι 5,5%. Η CBA σταθερά προχωρά στη μείωση της αποκαλούμενης δολαριοποίησης της οικονομίας και στην ενίσχυση του ρόλου του DRAM (Armenian dram). Παρά ταύτα η διολίσθηση της αξίας του DRAM παρότι θα βοηθούσε την ανταγωνιστικότητα και την εξισορρόπηση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, εξακολουθεί να αποτελεί κίνδυνο για το ύψος του εξωτερικού χρέους και τον πληθωρισμό. Η πίεση στα συναλλαγματικά αποθέματα ή στο DRAM απευθείας μετά από μια παγκόσμια επιβάρυνση ή ισχυρό κλονισμό μονάχα της ρωσικής οικονομίας, θα αποδυνάμωνε το ισοζύγιο εξωτερικών συναλλαγών και θα οδηγούσε σε αρνητικές εκτιμήσεις για την πιστοληπτική ικανότητα της χώρας.

Η πτώση και η σταδιακή υποτίμηση κατά 18.7% του νομίσματος (Armenian Dram/AMD) σε σχέση με το δολάριο και κατά 12.7% σε σχέση με τα ευρώ το 2009, εξακολουθεί να παράγει αποτελέσματα νομισματικής πολιτικής και το 2011. Η υποτίμηση ήταν συνεπακόλουθο της ύφεσης και ένα από τα μέτρα που υιοθέτησε η κυβέρνηση. Η πτώση των δημοσίων εσόδων ανάγκασε την κυβέρνηση της Αρμενίας να προσφύγει σε δανεισμό από τη Ρωσία (500 εκ. δολ. για 13 έτη με επιτόκιο 3%), το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (540 εκ. δολ. για 10 έτη με επιτόκιο 4%) και τη Διεθνή Τράπεζα (60 εκ. δολ. για 15

έτη με επιτόκιο 3%). Το 2011 η ισοτιμία του νομίσματος σε σχέση με το δολάριο κυμάνθηκε μεταξύ 364.10 AMD (4 Αυγούστου) και 385.8 AMD (31 Δεκεμβρίου). Αντιστοίχως σε σχέση με το ευρώ η ισοτιμία σημείωσε το υψηλό της στις 9 Ιουνίου (552.48 AMD) και το χαμηλό στις 4 Οκτωβρίου (495.04 AMD). Συνολικά το 2011 το αρμενικό νόμισμα υποτιμήθηκε κατά 0.3% σε σχέση με το δολάριο και 4.6% αναφορικά με το ευρώ, γεγονός που εξηγεί και την ιδιαίτερη ροπή προς την δολαριοποίηση της οικονομίας που εξακολουθεί να υφίσταται στην αγορά.

Ο διεθνής οίκος χρηματοοικονομικών αξιολογήσεων Moody's ωστόσο ανακοίνωσε, εντός του 2011 την υποβάθμιση της Αρμενίας κατά ένα επίπεδο, αναφορικά με την πιστοληπτική της ικανότητα σε Ba2 και εκτιμά συνολικά την προοπτική της πορείας του νόμισματος (Armenian Drum) από σταθερή σε αρνητική. Η ανακοινωθείσα μεταβολή στην αξιολόγηση αντανακλά τους κινδύνους για την προοπτική ανάπτυξης της Αρμενίας για τα επόμενα χρόνια λόγω της αναμενόμενης οικονομικής επιβράδυνσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ρωσία, τους κύριους εμπορικούς εταίρους της, καθώς και την επίδραση των προοπτικά ασθενέστερων τιμών των βασικών προϊόντων εξόρυξης των ορυχείων της χώρας και των βιομηχανιών μετάλλων. Ειδικώς για τη σχέση με τη Ρωσία, ο οίκος Moody's περιλαμβάνει σταθερά στις εκτιμήσεις του για την Αρμενία, τις δυνατές προοπτικές συνέχισης εύκολου δανεισμού και προώθησης αναπτυξιακών πόρων από την στρατηγική σύμμαχο της χώρας αυτής.

3.8 Τραπεζικός-Χρηματοπιστωτικός Τομέας.

Στον κλάδο εξακολουθούν σημαντικοί επενδυτές να προέρχονται από μέλη της αρμενικής Διασποράς, ωστόσο τόσο γαλλικές όσο και ρωσικές τράπεζες διατήρησαν τις επενδύσεις τους και μάλιστα προχώρησαν και σε νέες επενδύσεις. Το ξένο επενδεδυμένο κεφάλαιο συμμετέχει σε 21 από τις 22 τράπεζες της Αρμενίας. Η συμμετοχή αυτή υπερβαίνει το 50% σε 12 τράπεζες και 95% σε 10 τράπεζες. Η είσοδος των εν λόγω ξένων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων όπως η γαλλική Credit Agricole, η γερμανική ProCredit, η ρωσική Troika Dialog, η VTB και η Gazprom Bank έχει συμβάλει στην επιτάχυνση της ανάπτυξης του οικονομικού τομέα με την εντατικοποίηση του ανταγωνισμού. Οι διεθνείς δωρητές έχουν επίσης επενδύσει στον κλάδο, με την EBRD (Ευρωπαϊκή Τράπεζα

Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης) και τον IFC (International Financial Corporation) και λαμβάνοντας μετοχικές συμμετοχές σε τοπικές τράπεζες. Η EBRD εξαγόρασε το 25% των μετοχών της Araratbank (στα τέλη του 2008).

Το μερίδιο των καταθέσεων σε ξένο νόμισμα έχει αυξηθεί κατά το πρώτο τρίμηνο του 2009 σε 73% από 51,2% στο τέλος του 2008. Το σύνολο των καταθέσεων αυξήθηκε κατά 18,7% το πρώτο εξάμηνο του 2009 σε σύγκριση με 10,4% πριν από ένα χρόνο.

Η συγκέντρωση στον τραπεζικό κλάδο εξακολουθεί να είναι σχετικά υψηλή στην Αρμενία. Οι πέντε μεγαλύτερες τράπεζες, ACBA Credit Agricole Bank, HSBC Bank Αρμενία, Ardshininvestbank, VTB Bank και η Ameria, αντιπροσωπεύουν πάνω από το 50% του ενεργητικού του συνόλου των εμπορικών τραπεζών. Η HSBC Bank σημείωσε την μεγαλύτερη ανάπτυξη κατά το 2011, τόσο σε επίπεδο ενεργητικού (8,2%), όσο και σε αύξηση της πελατειακής της βάσης (13%).

Τα περιουσιακά στοιχεία των τραπεζών το 2008 αυξήθηκαν κατά 33% σε σύγκριση με 45,7% το 2007 και τα κεφάλαια κατά περίπου 40% το 2008 έναντι 34% το 2007. Ο όγκος των χορηγήσεων αυξήθηκε το 2008 κατά 51%. Ωστόσο, η ανάπτυξη επιβραδύνθηκε δραματικά κατά το τέταρτο τρίμηνο του 2008, όταν ο όγκος του ενεργητικού αυξήθηκε μόλις κατά 9,5% και τα δάνεια κατά 3,4%. Κατά τη διάρκεια του πρώτου τριμήνου του 2009, η αύξηση των εν λόγω δεικτών ήταν 7,6% και 3,7% αντίστοιχα. Το 2009 η πορεία των προαναφερθέντων δεικτών ήταν 7.6% και 3.4% αντιστοίχως. Σήμερα οι ρυθμοί δεν έχουν επανέλθει στα υψηλά επίπεδα του 2008 και η αγορά μόλις το δεύτερο εξάμηνο του 2011 σημείωσε ρυθμούς ανάπτυξης 6.1% και 2.6% στα προαναφερθέντα μεγέθη. Το ξένο επενδεδυμένο κεφάλαιο συμμετέχει σε 21 από τις 22 τράπεζες της Αρμενίας. Η συμμετοχή αυτή υπερβαίνει το 50% σε 12 τράπεζες και 95% σε 10 τράπεζες.

Το αρμενικό Χρηματιστήριο, NASDAQ OMX Αρμενία, λειτουργεί από το 2001 και εξυπηρετεί μια μικρή χρηματιστηριακή αγορά χαρακτηρίζεται από ελάχιστη εμπορική δραστηριότητα. Τον Απρίλιο του 2009, υπήρχαν 10 μετοχές εννέα εκδοτών (τραπεζικοί οργανισμοί) και 12 ομόλογα, δέκα εκδοτών που περιλαμβάνονταν στο περιορισμένο ταμπλό διαπραγμάτευσης του Χρηματιστηρίου. Ο συνολικός όγκος συναλλαγών σε μετοχές κατά το 2008 ανερχόταν σε λιγότερο από 1 εκατ. δολάρια. Το 2010 ο όγκος

συναλλαγών αυξήθηκε 30% φτάνοντας τα 2.4 δις δολ. (870.4 δις AMD), ενώ το 2011 η αύξηση περιορίστηκε σε 18% καθώς η χρηματαγορά τήρησε επιφυλακτική στάση εν' όψη των διεθνών εξελίξεων και της κρίσεως χρέους στην Ευρωζώνη.

Κατά το 2011 σημαντική αύξηση (26%) σημείωσε η χρήση πιστωτικών καρτών, καθώς η κυβέρνηση σε συνεργασία με τις τράπεζες υιοθέτησαν πολιτικές διεύρυνσης της χρήσής τους, σε μια προσπάθεια μείωσης και της παραοικονομίας.

Η Αρμενία κατέχει τη δεύτερη χαμηλότερη κεφαλαιοποίηση χρηματιστηρίου παγκοσμίως. Με 0,3% κεφαλαιοποίηση της χρηματιστηριακής αγοράς, ήρθε 95η ανάμεσα σε 96 χώρες στην κατάταξη κεφαλαιοποίησης σύμφωνα με τα στοιχεία της Παγκόσμιας Τράπεζας.

Ο δείκτης κεφαλαιοποίησης της αγοράς είναι ίσος με το ποσοστό του ΑΕΠ ως συνολικό κόστος αγοράς της ελεύθερα διαπραγματευόμενης αξίας των αποθεμάτων όλων των εισηγμένων εταιρειών στο χρηματιστήριο. Οι δείκτες αφορούν το 2010, καθώς δεν υπάρχουν νέα διαθέσιμα στοιχεία. Ωστόσο και το 2011 η τάση δεν υπήρξε σημαντικά διαφοροποιημένη, καθώς αφενός δεν εισήλθαν νέες εταιρείες, αφετέρου εξακολούθησε να απορροφάται ως σημαντικότερο ποσοστό στα διαπραγματευτικά πάνελ του χρηματιστηρίου, οι κινήσεις διαπραγμάτευσης συναλλάγματος.

Η κεφαλαιαγορά παραμένει το αδύναμο τμήμα του χρηματοπιστωτικού συστήματος της Αρμενίας. Το γεγονός ότι καμία σημαντική πρόοδος δεν παρατηρήθηκε στη χρηματιστηριακή αγορά της χώρας τα τελευταία επτά χρόνια δικαιολογεί αυτή τη δυσμενή κατάταξη. Διάφοροι παράγοντες και διατάξεις δυσχεραίνουν την πρόοδο σε αυτόν τον κλάδο. Ο υψηλός βαθμός συγκέντρωσης των αγορών εμπορίου της Αρμενίας, η χαμηλή εταιρική κουλτούρα των επιχειρήσεων που προβαίνουν σε εκτεταμένη χρήση μη θεσμικών συναλλαγών στα πλαίσια των μεταξύ τους συνεργασιών.

Βέβαια η Αρμενία εμφανίζεται μεταξύ των χωρών ΚΑΚ να κατέχει την τρίτη θέση μετά την Ρωσία και την Ουκρανία. Οι αρμενικές αρχές του χρηματιστηρίου, πιστεύοντας ότι τα μέτρα που λαμβάνονται για τις εισηγμένες εταιρείες θα παράξουν σημαντικά αποτελέσματα, αναμένουν μια σημαντική ανάκαμψη εντός του 2012, δίχως οι ανεξάρτητοι παρατηρητές να δικαιώνουν αυτές τις προσδοκίες. Άλλωστε το γεγονός της σημαντικής

κάλυψης των πιστωτικών αναγκών των επιχειρήσεων από το ακμαίο και διαρκώς ανοδικά κινούμενο τραπεζικό σύστημα είναι εξαιρετικά υψηλό

3.9 Τηλεπικοινωνίες

Η ύπαρξη τριών εταιρειών κινητής τηλεφωνίας (Viva-Cell, Orange, Armentel) διασφαλίζει ένα εξαιρετικά ανταγωνιστικό πλαίσιο λειτουργίας που ευνοεί την ανάπτυξη της αγοράς, η οποία το 2011 σημείωσε υψηλό μεγέθυνση 6.7%, κυρίως ένεκα της εισδοχής προϊόντων έκκτης γενιάς (smartphones). Τα έσοδα των εταιρειών αυξήθηκαν κατά 0.5% εντός του 2011, παρότι οι συνδέσεις αυξήθηκαν κατά 13%, γεγονός που οφείλεται στην πολιτική αποκλιμάκωσης των τιμολογίων. Στην Αρμενία των 3.5 εκ. κατοίκων οι χρήστες του internet το 2000 ήταν 2% του πληθυσμού, το 2010 έφτασαν το 9% και μέχρι τον Σεπτέμβριο 2011 είχε ανέλθει στο 10.4%. Η κάλυψη δε επεκτείνεται και με τη συμπερίληψη των χρηστών των νέας γενιάς κινητών, καθώς οι τρεις εταιρείες κινητής τηλεφωνίας στην Αρμενία, έχουν ήδη από τις αρχές του 2010 διαμορφώσει πολιτικές προώθησης των προϊόντων αυτών σε χαμηλές τιμές. Η δε γαλλικών συμφερόντων εταιρεία παροχής υπηρεσιών κινητής τηλεφωνίας και διαδικτύου Orange, παρέχει δωρεάν πρόσβαση μέσω Wi-Fi, στους σταθμούς λεωφορείων στο Ερεβάν. Η πρόσβαση σε υπηρεσίες διαδικτύου ανά 1000 άτομα αγγίζει το 50% του πληθυσμού και τούτο είναι το υψηλότερο ποσοστό στις χώρες της ΚΑΚ. Δεδομένης δε της σταθερής υποστήριξης της κυβέρνησης μέσω επενδύσεων και προγραμμάτων επιμόρφωσης, στις νέες τεχνολογίες η περαιτέρω επέκταση της χρήσης είναι δεδομένη.

Στην Αρμενία το ποσοστό των επιχειρήσεων που χρησιμοποιούν τις νέες μορφές επικοινωνίας αγγίζει το 42%, θέτοντας τη χώρα ανάμεσα στις κορυφαίες στην υιοθέτηση αυτών των μεθόδων προβολής.

3.10 Ενέργεια.

Η Αρμενία από το 1992 και μετά αντιμετώπιζε σημαντικό πρόβλημα ηλεκτροδότησης, που επιτάθηκε με την υποχρεωτική αναστολή εργασιών του

πυρηνικού εργοστασίου παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας στο Μεντζαμόρ. Σταδιακά με την επαναλειτουργία του πυρηνικού εργοστασίου και την κατασκευή υδροηλεκτρικών φραγμάτων η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας αυξήθηκε και κάλυψε ολοένα και περισσότερο τις ανάγκες της εγχώριας ζήτησης η οποία ωστόσο άρχισε να αυξάνεται και αυτή ως αποτέλεσμα της οικονομικής ανάπτυξης. Η Αρμενία στράφηκε και στο Ιράν για την κάλυψη των αναγκών της, καθώς με τη Ρωσία που αποτελεί ουσιαστικά τον μεγαλύτερο εταίρο της στην διαχείριση όλων των ενεργειακών πηγών της δεν διατηρεί κοινά σύνορα και οι σχέσεις με την Γεωργία δεν προοιωνίζαν ευδοκίμηση τυχόν προσπαθειών για εγκατάσταση γραμμής διαμετακόμισης ηλεκτρικής ενέργειας.

Η Αρμενία το 2011 κατέγραψε αύξηση της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας 16.1% φτάνοντας τις 7193 δις Kwh. Μονάχα τα θερμοηλεκτρικά εργοστάσια (τα οποία χρησιμοποιούν λιγνίτη και κάρβουνο) σχεδόν τριπλασίασαν την παραγωγή τους στο διάστημα αυτό, γεγονός που οφείλεται κυρίως στην ένταξη στην παραγωγή της νέας μεγάλης μονάδας στο Ερεβάν, που αποτελεί κοινή επένδυση αρμενικών και ρωσικών κεφαλαίων, ενώ επίκειται και η έναρξη λειτουργίας 5^{ης} μονάδας στο θερμοηλεκτρικό εργοστάσιο της πόλης Hrazdan. Η κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας το 2011 αυξήθηκε κατά 5% σύμφωνα με στοιχεία της εθνικής στατιστικής υπηρεσίας της Αρμενίας, ποσοστό που δεν προβλημάτισε την συνολική παροχή καθώς υπερκαλύφθηκε από την αύξηση στην παραγωγή. Η Ρωσία παίζει πρωτεύοντα ρόλο στον κλάδο παροχής και τιμολόγησης του φυσικού αερίου στην Αρμενία. Το 2011 η παροχή ρωσικού φυσικού αερίου στην Αρμενία αυξήθηκε 12.6%, ωστόσο η κατανάλωση ήταν 0.3% χαμηλότερη σε σχέση με το αντίστοιχο περυσινό διάστημα.

Οι προοπτικές εμβάθυνσης και περαιτέρω ανάπτυξης της συνεργασίας με το Ιράν και στον τομέα του φυσικού αερίου εξετάστηκαν σε διαβουλεύσεις μεταξύ των δυο χωρών. Σήμερα λειτουργούν δύο γραμμές διαμεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας μεταξύ των Αρμενίας-Ιράν. Ο Ιρανός Υπουργός Εξωτερικών σε επίσκεψή του ανέφερε ότι ήδη η ιρανική πλευρά έχει προχωρήσει σε όλες τις ενέργειες και έχει εγκρίνει την κατασκευή και τρίτης γραμμής, όπως είχε αποφασιστεί εδώ και ένα έτος από τις δυο πλευρές, ωστόσο τόνισε ότι η έναρξη των εργασιών έχει καθυστερήσει καθώς η αρμενική πλευρά δεν έχει διασφαλίσει τις σχετικές πιστώσεις. Ο Αρμένιος Υπουργός Ενέργειας τόνισε ότι

υπάρχει πρόθεση ένταξης της χρηματοδότησης κατασκευής της τρίτης γραμμής διαμεταφοράς, στα αναπτυξιακά προγράμματα για την Αρμενία που δανειοδοτούνται από την Παγκόσμια Τράπεζα. Ωστόσο ο Ιρανός Υπουργός ανακοίνωσε ότι ήδη έχει επέλθει συμφωνία για μεταφορά ηλεκτρικής ενέργειας, που παράγεται από το Ιράν, στην Αρμενία μέσω του Τουρκμενιστάν (via transit). Οι τριμερείς συνομιλίες για την υλοποίηση αυτού του σχεδίου έχουν καταλήξει σε συμφωνία και επίκειται η υπογραφή του σχετικού συμφώνου.

Η Κυβέρνηση της Αρμενίας το 2011 κινητοποιήθηκε μετά την ανακοίνωση των αρμοδίων Αρχών της Γεωργίας ότι προτίθενται να πωλήσουν ποσοστό του μετοχικού κεφαλαίου της εταιρείας που έχει την ιδιοκτησία του αγωγού μεταφοράς φυσικού αερίου από την Ρωσία στην Αρμενία. Ο συγκεκριμένος αγωγός, επονομαζόμενος “North-South Gas Pipeline” ιδιοκτησίας της εταιρείας Georgian Oil & Gas Corporation, εντάσσεται στους στρατηγικά λειτουργικούς, στην ευρύτερη χαρτογράφηση των αγωγών που διασχίζουν την περιοχή, παρέχει δε αποκλειστικά φυσικό αέριο της εταιρείας GazProm από τη Ρωσία στην Αρμενία, γεγονός που προσδίδει στη λειτουργία του ιδιαίτερη βαρύτητα. Παρότι για την Ρωσική πλευρά η διασφάλιση παροχής φυσικού αερίου στους καταναλωτές της Αρμενίας, αποτελεί στρατηγική επιλογή, η συσσώρευση των αρνητικών αποτελεσμάτων προβληματίζει για το μέλλον της επένδυσης. Σημειώνεται επιπροσθέτως ότι περίπου 49.500 νοικοκυριά σε διάφορες περιοχές της Αρμενίας, επιδοτούνται μέσω της ArmRusGazArd, ώστε να μη στερούνται παροχής φυσικού αερίου και να εξασφαλίζουν στοιχειώδες επίπεδο διαβίωσης.

Η διαμόρφωση της νέας κατάστασης με την επικείμενη πώληση ποσοστού 25% του αγωγού North-South, έχει θορυβήσει και τη ρωσική πλευρά, διότι αφενός υπάρχουν διαπιστωμένες προθέσεις της κρατικής εταιρείας του Αζερμπαϊτζάν Socar να αγοράσει το διατιθέμενο στην αγορά μερίδιο ιδιοκτησίας του συγκεκριμένου αγωγού, οπότε θα τεθεί ένα ακόμα εμπόδιο στην προσφορά προσιτών τιμών στην Αρμενική αγορά, αφετέρου εκτιμά ότι τυχόν τέτοια εξέλιξη, θα περιπλέξει τη διαπραγμάτευση για την επίλυση του προβλήματος του Ναγκόρνο – Καραμπάχ, καθώς είναι σαφές ότι η έμμεση επέκταση του οικονομικού αποκλεισμού της Αρμενίας, που στην παρούσα φάση ισχύει για τα τουρκικά και αζέρικα σύνορα με την Αρμενία, θα οξύνει όλο το διαπραγματευτικό

πλαίσιο συνομιλιών που έχει οργανωθεί προς την οριστική επίλυση του προβλήματος που ταλανίζει αμφότερες τις πλευρές και την ευρύτερη περιοχή. Προς τούτο ήδη έχει διαμορφωθεί, κυρίως από πηγές της αρμενικής κυβερνήσεως, το ενδεχόμενο να ενδιαφερθούν ρωσικές εταιρείες (ακόμα και η ίδια η GazProm) στην ιδιωτικοποίηση που προωθείται από την πλευρά της Γεωργίας. Εκτιμάται ότι η Αρμενική Κυβέρνηση θα συνεχίσει να πιέζει την ρωσική πλευρά για συντονισμένη αντιμετώπιση της κατάστασης προς την κατεύθυνση εξεύρεσης επενδυτή κοινά αποδεκτού.

Η Ρωσία και η Γαλλία θα συμμετάσχουν στην κατασκευή του νέου πυρηνικού εργοστασίου που θα αντικαταστάσει το πολύπαθο και ακόμα εν ενεργεία μετά τους σεισμούς του 1988, Metzamor κοντά στην πόλη του Ερεβάν. Η συνεργασία αυτή προκάλεσε έκπληξη καθώς μόλις πριν την επίσκεψη τον Οκτώβριο του Γάλλου Προέδρου, μόλις τον περασμένο Ιούλιο, μετά την τελευταία Αρμενο-Ρωσική διακυβερνητική συνάντηση στη Μόσχα, αποφασίστηκε η έναρξη των εργασιών κατασκευής του νέου πυρηνικού εργοστασίου εντός του 2011 με προοπτική ολοκλήρωσης του έργου το 2017, με χρηματοδότηση από τη Ρωσία και δανειοδότηση από την Ασιατική Τράπεζα. Ο συνολικός προϋπολογισμός του έργου είναι 8 δις δολ. και η παραγωγή πλέον θα φτάσει τα 1,060 MW, διπλάσια σε σχέση με το παλαιό εργοστάσιο.

3.11 Μεταφορές.

Ο Πρόεδρος της Αρμενίας Σερζ Σαργκσιάν εγκαινίασε την Παρασκευή 16 Σεπτεμβρίου, τον νέο τερματικό σταθμό επιβατών του διεθνούς αερολιμένα Zvartnots στο Ερεβάν. Ένα σύνολο 160 εκατ. δολ. επενδύθηκε από τον Αργεντινό-Αρμένιος επιχειρηματίας Eduardo Eurnekian, ο οποίος είναι και ο ιδιοκτήτης της εταιρείας στην οποία ανήκει το διεθνές αεροδρόμιο Zvartnots του Ερεβάν.για την κατασκευή του τερματικού σταθμού η οποία ξεκίνησε τον Οκτώβριο του 2008. Το 34.000 τετραγωνικών μέτρων συγκρότημα περιλαμβάνει νέα αίθουσα αφίξεων και αναχωρήσεων, αίθουσες VIP, νέο χώρο στάθμευσης 20.000 τετραγωνικών μέτρων. Τώρα ο αερολιμένας Zvartnots μπορεί να διαχειριστεί μέχρι και 3 εκατομμύρια επιβάτες ετησίως, έναντι 1.1

εκ. προηγουμένως πριν την αναβάθμισή του. Ο αριθμός των σημείων για check-in των επιβατών αυξήθηκε από 21 σε 46 και μάλιστα όλα είναι πλέον εξοπλισμένα με σύγχρονη τεχνολογία (CUTE). Πρόκειται για την μεγαλύτερη οικοδομική κατασκευή που έγινε στην Αρμενία κατά τη διάρκεια των τελευταίων 20 ετών.

Η Αρμενία προσβλέπει στην ανάδειξή της σε διαμετακομιστικό κέντρο μεταξύ Ευρώπης και Ασίας ώστε σταδιακά το αεροδρόμιο να προσφέρει επίσης σημαντικές υπηρεσίες υποστήριξης εμπορικών μεταφορών, κάτι που δεν περιλαμβανόταν στην αρχική φάση κατασκευής του νέου τερματικού σταθμού επιβατών.

Το 2011 ανακοινώθηκε επίσης η προκήρυξη ανοιχτού διαγωνισμού για την κατασκευή αυτοκινητόδρομου ταχείας κυκλοφορίας που θα ξεκινά από τα Ιρανο-αρμενικά σύνορα και θα καταλήγει στα σύνορα της Αρμενίας με την Γεωργία. Πρόκειται για συνολικό μήκος 556 χλμ. την κατασκευή του οποίου θα συγχρηματοδοτήσει με δάνειο ύψους 500 εκ. δολ. η Ασιατική Τράπεζα Αναπτυξιακής Συνεργασίας. Η σημαντική γεωπολιτική διάσταση του έργου είναι αυτονόητη καθώς μετά την ολοκλήρωσή του το 2017, όπως εκτιμάται, η σύνδεση με την Μαύρη Θάλασσα θα είναι εφικτή εντός 4.5-5 ωρών από το Ιράν, γεγονός που θα διευκολύνει την ανάπτυξη του εμπορίου και των οικονομικών σχέσεων εν γένει. Η προκήρυξη του έργου σε αυτή τη φάση περιλαμβάνει της αρτηρίες Yereban-Ashatarak (11.71 km), Yerevan-Ararat (38 km) και Yerevan-Talin (42 km).

Το 2011 το σύνολο των μεταφορών αυξήθηκε κατά 15.6%, ενώ το 2010 ήταν 20.4% (καταγραφή σύμφωνα με έσοδα των εταιρειών που συνέλεξε ως στοιχεία η Στατιστική Υπηρεσία της Αρμενίας). Το 2009 είχε καταγραφεί μείωση 14.8%.

3.12 Αγορά ακινήτων και κατοικίας.

Η μέση τιμή αγοράς ανά τ.μ. των κατοικιών στην Αρμενία μειώθηκε κατά 2,5% το 2011 σε σχέση με το 2010, σύμφωνα με στοιχεία μελέτης της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Αρμενίας, κυρίως λόγω της μείωσης των τιμών των διαμερισμάτων και ιδιωτικών κατοικιών στο Ερεβάν. Η Εθνική Επιτροπή Ακινήτων και Κτηματολογίου

κατέγραψε ότι στα διαμερίσματα πολυκατοικιών η μείωση ήταν 2,6% και τις ιδιωτικές κατοικίες κατά 2,4%.

Η τιμή ενός τ.μ. σε πολυκατοικίες μειώθηκε κατά 5,5% σε 257,4 χιλ. AMD από την 1η Ιανουαρίου, 2012 στο Ερεβάν, και αυξήθηκε κατά 0,3% σε 79,3 χιλ. AMD στις περιφέρειες. Εν τω μεταξύ, οι τιμές των ιδιωτικών κατοικιών στο Ερεβάν ετησίως μειώθηκαν κατά 4,2% στα 274 χιλ. AMD και σε άλλες περιοχές - από 0,5% έως 86 χιλ. AMD.

Στο Ερεβάν το προβάδισμα διατηρούν οι τιμές των διαμερισμάτων, με τις υψηλότερες τιμές να καθορίζονται στο κέντρο της πόλης, όπου η μέση τιμή του 1 τ.μ. ανέρχεται σε 441,2 χιλ. AMD το 2011, καθώς μετά το 2008 σημειώνεται σταθερή πτώση κατά 4,7%. Στην πόλη Arabkir οι τιμές μειώθηκαν κατά 8,9% στα 343,8 χιλ. AMD. Η χαμηλότερη τιμή στο Ερεβάν εντοπίζεται στην περιοχή Nubarashen - 146,2 χιλ. AMD (0,27% ετήσια μείωση).

Στις περιοχές όπου σημειώνεται οι υψηλότερες τιμές των διαμερισμάτων εντάσσεται και το θέρτρο της Tsaghkadzor - 197,9 χιλ. AMD ανά τ.μ. (9,9% ετήσια αύξηση), Vagharshapat -143,5 χιλ. AMD (10,7% ετήσια μείωση) και Abovyan - 141,9 χιλ. AMD (9,7 % ετήσια μείωση). Οι χαμηλότερες τιμές καταγράφονται στο Shamlukh - 7,7 χιλ AMD (υπερδιπλάσια ετήσια αύξηση) και Dastakert - 8χιλ. AMD (χωρίς αλλαγές σε σχέση με το 2010).

Όσον αφορά τις ιδιωτικές ανεξάρτητες κατοικίες, οι υψηλότερες τιμές σημειώνονται επίσης στις περιοχές που εκτείνονται πέριξ του παραθεριστικού κέντρου της πόλης Tsaghkadzor -311,3 χιλ. AMD ανά τ.μ. (0,8% ετήσια μείωση), Vagharshapat - 162,1 χιλ. AMD (3,9% ετήσια μείωση) και Abovyan - 151,3 χιλ. AMD (10,6% ετήσια μείωση). Οι χαμηλότερες τιμές στον κλάδο των ιδιωτικών κατοικιών αφορούν τις πόλεις Shamlukh και Dastakert - 9,8 χιλ. AMD και 10,5 χιλ. AMD αντίστοιχα.

Στο Ερεβάν οι υψηλότερες τιμές των ιδιωτικών κατοικιών που αφορούν την περιοχή Κέντρον και Arabkir ανήλθαν σε 462,6 χιλ. AMD και 372,7 χιλ. AMD ανά τ.μ. αντιστοίχως. Οι χαμηλότερες τιμές εντοπίζονται στο Nubarashen - 148,8 χιλ AMD ανά τ.μ..

Κεφ. 4 : Θεσμικό πλαίσιο Αρμενίας για εμπόριο, ανταγωνιστικότητα.

4.1 Σημαντικοί Νόμοι σε εξέλιξη.

Η Κυβέρνηση της Αρμενίας, ενέκρινε το 2011 τρεις νόμους σχετικά με το θεσμικό πλαίσιο που θα διέπει τις ελεύθερες οικονομικές ζώνες της Αρμενίας. Ο Πρόεδρος της Αρμενίας στις 21 Ιουνίου 2011 τελικώς υπέγραψε το βασικό νόμο «Περί ελευθέρων οικονομικών ζωνών» και οι συνοδευτικοί νόμοι που θεσπίζονται στην παρούσα φάση έχουν προωθηθεί στο αρμενικό Κοινοβούλιο από τις 30 Ιουνίου, γεγονός που καταδεικνύει την άμεση βούληση του Υπ. Οικονομικών να προωθήσει άμεσα την σχετική δραστηριότητα. Ο νόμος ορίζει ένα νέο νομικό καθεστώς για την εφαρμογή της οικονομικής δραστηριότητας και έχει ως στόχο τη δημιουργία ευνοϊκού οικονομικού επενδυτικού κλίματος, ώστε να βρουν λύση οι επιχειρηματίες αρμένιοι και αλλοδαποί που μέχρι σήμερα προβληματίζονταν από τη λειτουργία της τοπικής γραφειοκρατίας. Τα προβλήματα δε του εξωτερικού ισοζυγίου πληρωμών της Αρμενίας (διπλάσιες εισαγωγές σε σχέση με τις εξαγωγές) αποτελούν βασικό στόχο της προώθησης της παρούσας μεταρρύθμισης, ώστε αρμένικες επιχειρήσεις σε συνεργασία και με αλλοδαπές να αποκτήσουν δυναμικό εξαγωγικό προσανατολισμό.

Ο νόμος προβλέπει την ίδρυση του νέου ευνοϊκού φορολογικού καθεστώτος στις ελεύθερες οικονομικές ζώνες, με απαλλαγές έως και 60% για φορολόγηση της οικονομικής δραστηριότητας σε περιπτώσεις εισαγωγής παγίων στοιχείων της επιχειρήσεις που αποτελούν το 80% της επένδυσης. Σημειώνεται ότι όλοι οι νόμοι και οι σχετικοί κανονισμοί αναπτύχθηκαν από κοινού με την κυβέρνηση της Αρμενίας και συζητήθηκαν με τους πιθανούς επενδυτές και εταιρείες που είχαν εκφράσει εξ' αρχής ενδιαφέρον για εργασία σε ελεύθερη οικονομική ζώνη, συμπεριλαμβανομένων των εταιρειών "Syntronix», αναδόχου του «Zvartnots» το αεροδρόμιο και άλλων επιχειρηματιών.

Η προσπάθεια πάταξης της παραοικονομίας και διεύρυνσης της φορολογικής βάσης έχει βρεθεί στο επίκεντρο όλων των προγραμμάτων ανάπτυξης και σταθεροποίησης που η Παγκόσμια Τράπεζα και οι λοιποί Διεθνείς Οργανισμοί έχουν, από κοινού με την Κυβέρνηση της Αρμενίας, υιοθετήσει ως κεντρικούς στόχους για την

προώθηση των μεταρρυθμιστικών προσπαθειών της χώρας. Συγκεκριμένα μέχρι και το Οκτώβριο 2011 τα φορολογικά έσοδα έφτασαν το 2.3 δις δολ. επιτυγχάνοντας κατά 96.3% τον προσδιορισθέντα στόχο του αναθεωρημένου προγράμματος ανάπτυξης και σταθερότητας που υιοθετήθηκε τον Ιούνιο 2010, έχοντας λάβει υπόψη τις επιπτώσεις της ύφεσης.

4.2 Νόμος περί Εκσυγχρονισμού της Ασφάλειας Τροφίμων.

Η Αρμενία το 2011, σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, συγκαταλέγεται στις 20 χώρες με την μεγαλύτερη πρόοδο στην υιοθέτηση θεσμικού πλαισίου ανάπτυξης πολιτικών για προστασία των καταναλωτών και υπέρβασης των παθογενειών σε ζητήματα ασφάλειας τροφίμων. Η πρόοδος αυτή συμπεριλαμβάνει και την επισημοποίηση της δημιουργίας ενιαίου φορέα ως Ανώτατη Επιτροπή Προστασίας του Καταναλωτή, στην οποία υπάγονται όλοι οι σχετικοί ελεγκτικοί μηχανισμοί, συμπεριλαμβανομένων και των υγειονομικών ελέγχων. Η υλοποίηση παράλληλα από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τροφίμων (FAO) οκτώ έργων σχετιζομένων με την διαμόρφωση κανόνων υγειονομικών ελέγχων πιστοποιεί τη σταθερή πρόοδο σε αυτόν τον τομέα. Σημειώνεται ότι δύο έργα υλοποιούνται με χρηματοδότηση της Ελλάδος και με τεχνική επίβλεψη του FAO.

4.3 Απλοποίηση φορολογικού πλαισίου.

Στον τομέα της φορολογικής πολιτικής, παρότι το μείζον και το 2011, ήταν η πάταξη της φοροδιαφυγής και οι οργάνωση θεσμών που θα βοηθήσουν στη μείωση της παραοικονομίας, τελικώς όπως προαναφέρθηκε, το βάρος δόθηκε στην οργάνωση κυρίως ενός απλοποιημένου θεσμικού πλαισίου, που θα διευκολύνει και τους ξένους επενδυτές, κυρίως στον κλάδο της ακίνητης περιουσίας. Οι αλλαγές αυτές έχουν εξαιρετικά μεγάλο αντίκτυπο στην διαμόρφωση θετικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος, παρότι δεν έχουν μπορέσει ακόμα να υποβοηθήσουν στην διαμόρφωση πιο ανταγωνιστικού πλαισίου στην αγορά. Σύμφωνα πάντως με βαθμολογία της

Παγκόσμιας Τράπεζας, η Αρμενία βρίσκεται στην πρώτη θέση μεταξύ των χωρών μελών ΚΑΚ στον τομέα των φορολογικών μεταρρυθμίσεων.

Κεφ. 5 : Αναπτυξιακή πολιτική Αρμενίας.

5.1: Αναπτυξιακή Βοήθεια στην Αρμενία.

Η Αρμενία από την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας της έχει δεχτεί σημαντική αναπτυξιακή βοήθεια από την Παγκόσμια Τράπεζα, την ΕΕ, τις ΗΠΑ και άλλους Διεθνείς Οργανισμούς. Ο Οργανισμός Διεθνούς Οικονομικής Οργάνωσης (International Finance Corporation-IFC) ο οποίος διατηρεί Αντιπροσωπεία στη χώρα από το 1995 και έχει επενδύσει μέσω αναπτυξιακών έργων στην Αρμενία 147 εκ. δολ. σε 28 διαφορετικές δράσεις και προγράμματα που αποσκοπούσαν να παρέμβουν στην οργάνωση των οικονομικών δομών, στην παραγωγική διαδικασία, στην βιομηχανία, στην αντιμετώπιση συστημικών προβλημάτων υγειονομικής περίθαλψης κ.α. ανακοίνωσε την περαιτέρω εντατικοποίηση των δράσεων στο ίδιο πλαίσιο. Ομάδες εργασίας του IFC επικεντρώθηκαν στην κωδικοποίηση και απλοποίηση των διαδικασιών στον τομέα της οικονομικής δραστηριότητας, των επενδύσεων και των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Πρόθεσή του είναι να επικεντρωθεί η προσπάθεια στη συνεργασία με τον Εθνικό Οργανισμό Ανταγωνιστικότητας της Αρμενίας στην προοπτική διευθέτησης γενικών διαρθρωτικών ζητημάτων, αλλά και της διεύρυνσης του θεσμικού πλαισίου για επενδύσεις PPP (Privet Public Partnerships), δίχως να υπάρξει παραβίαση των κανόνων ανταγωνισμού.

Ο Αρμενικός Ερυθρός Σταυρός (Oxfam Armenia) σε συνεργασία με την Unicef μέσω του Ευρωπαϊκού προγράμματος “Προπαρασκευή Αντιμετώπισης Κινδύνων” (Disaster Preparedness Program / DIPECHO) υλοποίησε το πρόγραμμα για την μείωση των επιπτώσεων από την έλευση καταστάσεων κινδύνου. Ειδικότερα είναι ένα πρόγραμμα που προσανατολίζεται στην εκπαίδευση των θεσμών εκείνων που είναι αρμόδιοι να κινητοποιηθούν καταρχήν για την πρόληψη μέσω συγκεκριμένων παρεμβάσεων σε υποδομές και ανθρώπινο προσωπικό των αρνητικών επιπτώσεων

μιας φυσικής ή άλλης καταστροφής. Επιπροσθέτως βασικός πυλώνας του προγράμματος αυτού αποβλέπει στην μείωση και αντιμετώπιση των συνεπειών των προαναφερθέντων κρίσεων και γεγονότων.

Στην Αρμενία το πρόγραμμα αφορούσε τις επαρχίες Shirak, Aragatsotni, Gegharkunik και Vayots Dzor. Οι δε δράσεις επικεντρώθηκαν σε τρεις τομείς : 1) δυνατότητα των δημοτικών αρχών στην ανάπτυξη σχεδίων ετοιμότητας αντιμετώπισης κρίσεων, 2) άμεση αντίδραση σε καταστάσεις που έχουν να κάνουν με μείωση του μεγέθους κινδύνου στο πλαίσιο πολιτικών για την αντιμετώπιση των αναγκών και των δικαιωμάτων παιδιών και τις επιπτώσεις στο εκπαιδευτικό σύστημα και 3) ίδρυση θεσμών και ισχυροποίηση του θεσμικού πλαισίου της συνεργασίας και ενδυνάμωσης των σχέσεων σε όλα τα επίπεδα των διοικητικών περιφερειών προς τη δυναμικότερη και ουσιαστικότερη αντίδραση συντονισμένα όλων των επαρχιών του Ν. Καυκάσου.

Εκτιμάται ότι η αναπτυξιακή βοήθεια συμβάλλει ετησίως στο ΑΕΠ Αρμενίας άνω του 1%, ειδικώς δε στην δεκαετία 1995-2005 η μακροοικονομική επίδραση υπερέβαινε το 2.5%.

5. 2: Διάλογος με Ε.Ε., ΗΠΑ και Διεθνείς Οργανισμούς για την Ανάπτυξη.

Η Αρμενία έχει επιταχύνει τις διαδικασίες, σύμφωνα και με τις εκθέσεις προόδου τόσο της ΕΕ όσο και της Παγκόσμιας Τράπεζας για την υιοθέτηση του θεσμικού πλαισίου. Η εξέλιξη στο θεσμικό πλαίσιο οργάνωσης του εμπορίου και κυρίως των εισαγωγών και εξαγωγών ακολούθησε γοργούς ρυθμούς από το 2003 και έπειτα όταν η Αρμενία έγινε δεκτή στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ). Σημειώνεται ότι η Γεωργία έγινε δεκτή στον ΠΟΕ το 2000, ενώ το Αζερμπαϊτζάν παρότι έχει υποβάλλει αίτηση από το 1997 ακόμα αναμένει την αποδοχή της.

Η Αρμενία, το Αζερμπαϊτζάν και τη Γεωργία έχουν καθεμιά ξεχωριστά ένα σχέδιο δράσης στο πλαίσιο της Πολιτικής Γειτονίας της ΕΕ, με σκοπό να βοηθήσει, μεταξύ άλλων στις στενότερες εμπορικές σχέσεις και την οικονομική ολοκλήρωση με την ΕΕ, ιδίως μέσω της σταδιακής ρυθμιστικής ευθυγράμμισης. Η εφαρμογή των σχεδίων δράσης αποσκοπεί επίσης στο να επιτρέψει στις χώρες αυτές να καταστούν σταδιακά

έτοιμες να διαπραγματευτούν, να εφαρμόσουν και να διατηρήσουν το φιλόδοξο σχέδιο για "σφαιρική και σε βάθος" προώθηση της ζώνης ελεύθερων συναλλαγών με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ωστόσο, μέχρι στιγμής οι τρεις χώρες του Ν. Καυκάσου έχουν σημειώσει περιορισμένη πρόοδο στην εκπλήρωση των αντίστοιχων σχεδίων δράσης τους, ιδίως όσον αφορά την εφαρμογή των νόμων που έχουν υιοθετήσει.

Και οι τρεις χώρες έχουν ενταχθεί στο προτιμησιακό καθεστώς εξαγωγής των προϊόντων τους (Generalized System of Preferences of European Union/GSP), που τους έχει εξασφαλίσει προνομιακή πρόσβαση στις αγορές των χωρών μελών της ΕΕ από το 2009 μέχρι 31.12.2011. και σύμφωνα με την αρχική πρόνοια του θεσμικού πλαισίου για τις χώρες του Ν. Καυκάσου, με δυνατότητα επέκτασης μέχρι το 2014. Σύμφωνα με αυτό το καθεστώς τα συμβαλλόμενα μέρη απαγορεύεται να επιβάλλουν διακριτούς δασμούς στις μεταξύ τους εμπορικές σχέσεις ή να περιορίζουν την ποσότητα των εμπορευμάτων που διακινούνται μεταξύ τους. Το σημαντικότερο είναι η σταδιακή ευθυγράμμιση της νομοθεσίας και των διαδικασιών των χωρών-εταίρων και των σχετικών νόμων που διέπουν το εμπόριο με τα πρότυπα της ΕΕ, με στόχο να εμβαθύνει περαιτέρω η εμπορική και οικονομική ολοκλήρωση των εταίρων με την ΕΕ, συμπεριλαμβανομένης της υιοθέτησης πολιτικών καλύτερης πρακτικής πρόσβασης των προϊόντων της στις αγορές της ΕΕ.

Με τις ΗΠΑ η αναπτυξιακή συνεργασία εξακολουθεί να επικεντρώνεται σε ειδικά προγράμματα που υλοποιεί η USAID (περίπου 23 εκ. δολ. από το 1999), με την υποστήριξη του αρμενικού λόμπυ στις ΗΠΑ, που ασκεί διαρκώς την επιρροή του για την αύξηση των σχετικών δράσεων.

Στην άλλη πλευρά του λόφου η Ρωσία επιλέγει να συνάπτει συμφωνίες απευθείας με την Αρμενική Κυβέρνηση για χρηματοδότηση δράσεων της κεντρικής κυβέρνησης με βάση την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων στο κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον.

5.3: Εταιρική Σχέση με χώρες ΚΑΚ και Ευρασιατική Ένωση.

Ο Πρωθυπουργός της Αρμενίας Tigran Sargsyan συμμετείχε στις εργασίες της συνόδου των χωρών μελών της Κοινοπολιτείας Ανεξαρτήτων Κρατών (ΚΑΚ) που έγινε

στη Αγία Πετρούπολη στις 18-20 Οκτωβρίου, η οποία κορυφώθηκε με την συμφωνία για τη δημιουργία ζώνης ελεύθερου εμπορίου.

Ο Αρμένιος Πρωθυπουργός τόνισε ότι πρόκειται για ιστορικής σημασίας συμφωνία η οποία διαμορφώθηκε τα τελευταία δύο έτη στα πλαίσια της ΚΑΚ με την Αρμενία να πρωτοστατεί στην δημιουργία αυτής της νέας ζώνης. Πρόσθεσε ότι πρόκειται για μοναδική ευκαιρία που δημιουργείται για την οικονομία και τις επιχειρήσεις της Αρμενίας. Ιδιαίτερα, ανέφερε ότι θα υπάρξει η δυνατότητα για απαλλαγή του εμπορικού κύκλου εργασιών από τα τελωνειακά τέλη με τα κράτη που έχουν συνυπογράψει τη συμφωνία. Κατά συνέπεια καμία χώρα δεν μπορεί να δημιουργήσει μονόπλευρους περιορισμούς και αποκλεισμούς για τις εταιρείες των άλλων χωρών, καθώς όπως υπογράμμισε ο κ. Sargsyan η συμφωνία που έχει διαμορφωθεί έλαβε υπόψη όλες τις πρόνοιες που περιλαμβάνουν τα θεσμικά κείμενα της Παγκόσμιας Οργάνωσης Εμπορίου. Η συμφωνία εξαλείφει την επιβολή εξαγωγικών και εισαγωγικών δασμών σε μια σειρά από αγαθά. Περιέχει επίσης μια σειρά από εξαιρέσεις που τελικά θα καταργηθεί σταδιακά.

Οι κοινοί κανόνες που δημιουργούνται και διαμορφώνονται ήδη για τη χορήγηση σχετικών εμπορικών αδειών και η κωδικοποίηση του νέου θεσμικού πλαισίου ώστε να υπάρξει ενεργοποίηση της νέας εμπορικής ζώνης εντός του Ιανουαρίου 2012, αποτελεί άμεση προτεραιότητα των χωρών της ΚΑΚ που συνυπέγραψαν την συμφωνία και επιθυμούν να υπάρξει εντός του προσεχούς Δεκεμβρίου η επικύρωση της Συμφωνίας από τα Κοινοβούλια των χωρών μελών ώστε να μην ανατραπεί ο σχεδιασμός για ενεργοποίηση το συντομότερο της συμφωνίας.

Ο Αρμένιος Πρωθυπουργός μάλιστα προχώρησε και σε πρόταση να υπάρξει συνέχεια στην πρόταση του Ρώσου Πρωθυπουργού για Ευρασιατική Οικονομική Ένωση ως ένας επόμενος στόχος που θα φέρει κοντά τις χώρες ΚΑΚ με την ΕΕ.

Σημειώνεται ωστόσο ότι η συμφωνία υπεγράφη από όλα τα κράτη της ΚΑΚ εκτός από το Αζερμπαϊτζάν, το Ουζμπεκιστάν και το Τουρκμενιστάν οι οποίες επιφυλάχθηκαν να συμμετάσχουν σε επόμενη φάση. Η Λευκορωσία, το Καζακστάν και τη Ρωσία έχουν ήδη από την αρχή του έτους προχωρήσει σε δική τους Τελωνειακή Ένωση η οποία

σύμφωνα θα απορροφηθεί θεσμικά σύμφωνα με την άρτι συναφθείσα συμφωνία στα πλαίσια της ΚΑΚ.

Με αφορμή τις συζητήσεις του Ρώσου Πρωθυπουργού με τον Ουκρανό ομόλογό του για τη δυνατότητα να υπάρξει αμοιβαία ανάληψη ευθύνης των υποχρεώσεων πληρωμών μεταξύ Ρωσίας και της Ουκρανίας σε ρωσικά ρούβλια, ο Αρμένιος Πρωθυπουργός διατύπωσε την άποψη ότι το επόμενο βήμα και προσπάθεια της ΚΑΚ θα πρέπει να προσανατολιστεί στην σταθεροποίηση της νομισματικής τους πολιτικής, καθώς η εξάρτηση των συναλλαγών από το δολάριο ΗΠΑ ήδη προκαλεί σημαντικές στρεβλώσεις στους όρους εμπορίου. Η προοπτική επίτευξης συμφωνίας μεταξύ Ρωσίας-Ουκρανίας στο πεδίο αυτό, ίσως αποτελέσει υπόδειγμα για διμερείς συμφωνίες εντός της ΚΑΚ που σταδιακά θα αναμορφώσουν εντελώς το τοπίο για το εμπόριο στις πρώην Σοβιετικές Δημοκρατίες.

ΜΕΡΟΣ Β: ΔΙΜΕΡΕΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΛΛΑΔΟΣ –ΑΡΜΕΝΙΑΣ

Κεφ. 1: Διαχρονική Εξέλιξη και Ανταγωνισμός.

1.1 Εξέλιξη διμερούς εμπορίου.

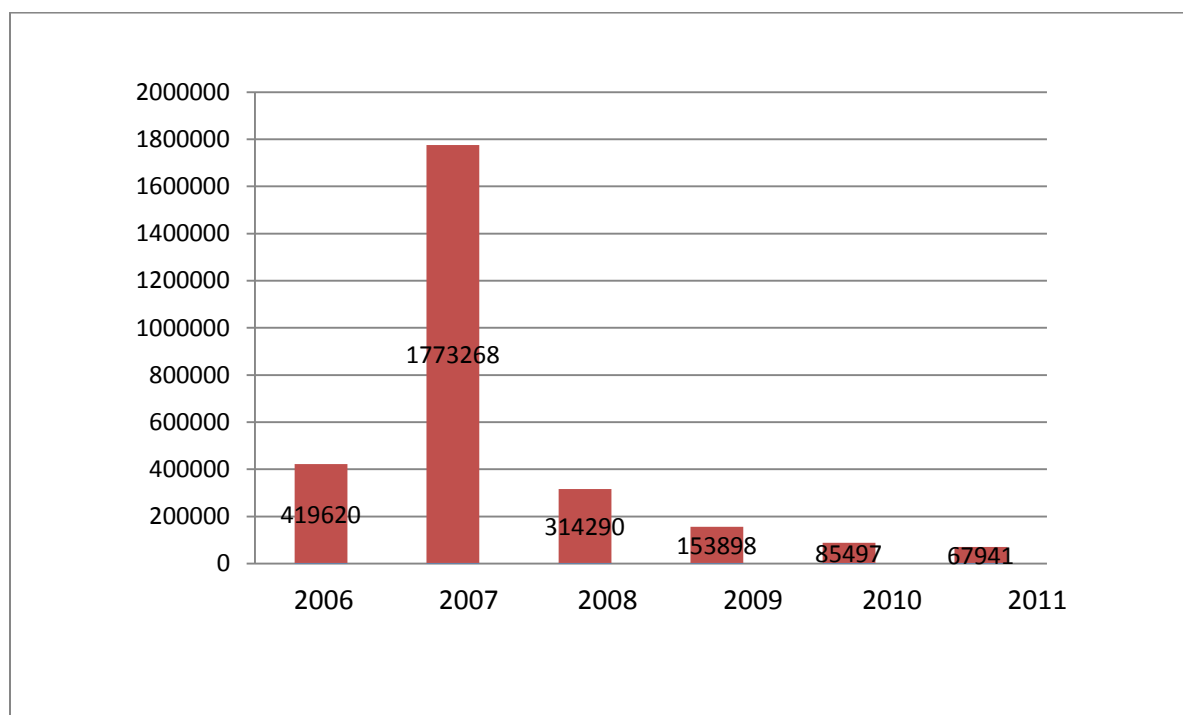
Η Ελλάδα έχοντας συμβάλει από το 1992 στην οργάνωση του νέου κράτους και στην αντιμετώπιση των ζωτικών του αναγκών μέσω δράσεων της ΥΔΑΣ (Υπηρεσίας Διαχείρισης Αναπτυξιακής Συνεργασίας του Υπ. Εξωτερικών), έχει συνυπογράψει ένα πλήρες θεσμικό πλαίσιο αναφορικά με την οργάνωση των οικονομικών σχέσεων της με την Αρμενία. Ωστόσο το 2011 η γενική κατάσταση των εμπορικών σχέσεων δεν βελτιώθηκε και εξακολούθησε η καθοδική πορεία που έχει εγκαθιδρυθεί μετά την ύφεση του 2009.

Αναφορικά με το διμερές εμπόριο Ελλάδος-Αρμενίας, η πορεία είναι σταθερά καθοδική από το 2007 και μετά όταν και σημειώθηκε σημαντική μείωση του όγκου εμπορίου, τόσο στις εισαγωγές όσο και στις εξαγωγές.

Εισαγωγές Ελλάδας από Αρμενία (χιλ. ευρώ)

Οι εισαγωγές της Ελλάδος από την Αρμενία ήταν το 2010 85 χιλ. ευρώ. και το 2011 67 χιλ. ευρώ. σε οριακά επίπεδα διαμόρφωσης εμπορίου και αφορούσαν είδη ρολόγια τσέπης, ηλεκτρικές συσκευές για ενσύρματη επικοινωνία (πρόκειται για προϊόντα της Intracom Armenia), παρασκευάσματα διατροφής και ημιπολύτιμους λίθους. Οι εξαγωγές από την Αρμενία προς την Ελλάδα το χρονικό διάστημα 2006-2010, κυριαρχούνταν από το κορυφαίο επίπεδο των 1,7 εκ. ευρώ εξαγωγών ηλεκτρονικού υλικού για τηλέφωνα και ψηφιακά δίκτυα το 2007, που προέρχονταν κυρίως από την ελληνικών συμφερόντων Intracom.

Εισαγωγές Ελλάδος από Αρμενία (χιλ. ευρώ).

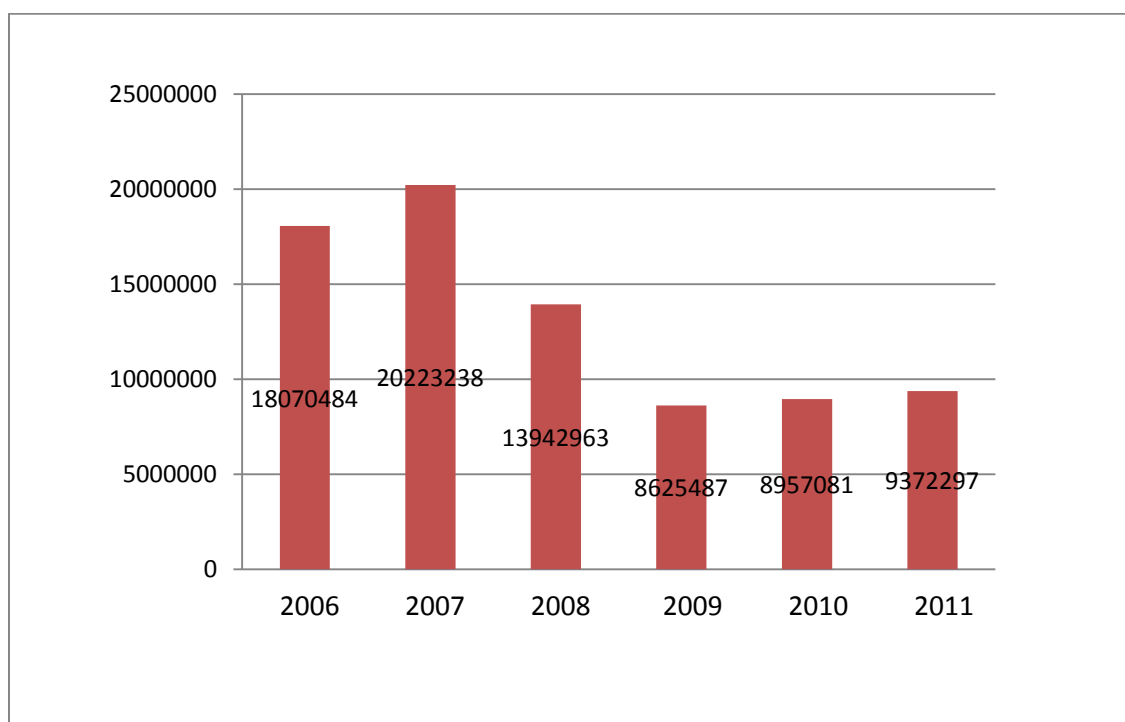

Πηγή : Εθνική Στατιστική Υπηρεσία www.statistics.gr

Στην πλευρά των εξαγωγών της Ελλάδος μετά το 2007 επακολούθησε σταδιακή απώλεια του μεριδίου των ελληνικών εξαγωγών στην αρμενική αγορά για να καταλήξει από 2.1% το 2007, σε 1% το 2010. Ουσιαστικά απωλέστηκε το ήμισυ των εξαγωγών

της Ελλάδος προς την Αρμενία ένεκα της ύφεσης, ακολουθώντας το ποσοστό μείωσης του συνόλου των εισαγωγών της Αρμενίας, ωστόσο εκτιμάται ότι οι επιχειρήσεις που απώλεσαν το 2007 το ποσοστό εξαγωγών τους, δεν μπόρεσαν να επανέλθουν το 2008, οπότε οι εισαγωγές στην Αρμενία αυξήθηκαν 25%.

Εξαγωγές Ελλάδος στην Αρμενία (χιλ. ευρώ)

Πηγή : Εθνική Στατιστική Υπηρεσία www.statistics.gr

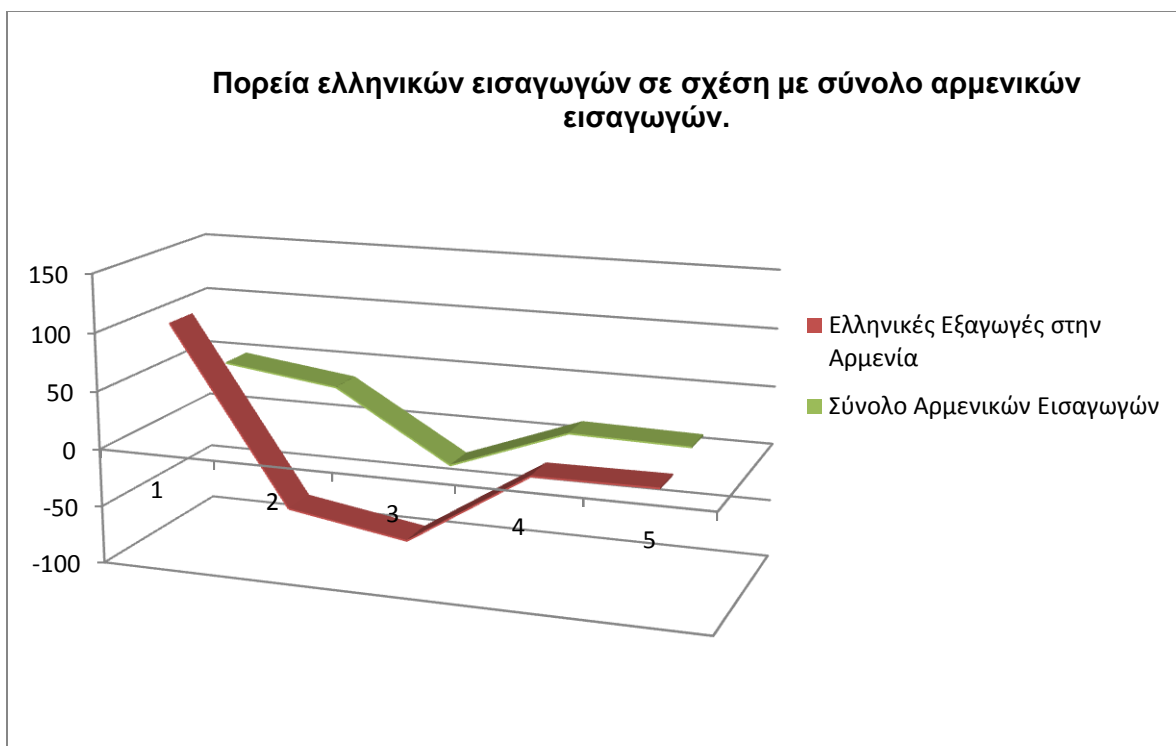
Σημαντική διαπίστωση είναι ότι τα τρόφιμα δεν καταγράφονται σχεδόν παρά με ελάχιστα προϊόντα και σε εξαγωγικά επίπεδα που δεν ξεπερνούσαν καν τα 8000 ευρώ ετησίως μέχρι πέρυσι.

1.2 Ελληνικές εξαγωγές στην Αρμενία (κύριες κατηγορίες προϊόντων).

Το 2010 καταγράφηκαν εξαγωγές προς την Αρμενία 8.9 εκ. ευρώ και το 2011 σημειώθηκε μικρή αύξηση στα 9,3 εκ. ευρώ. Ο όγκος των εξαγομένων εμπορευμάτων ωστόσο εμφανίζεται μειωμένος κατά 2.4%, γεγονός που καταδεικνύει ότι η αύξηση της αξίας οφείλεται σε διαφοροποιήσεις τιμολογιακής πολιτικής. Στα δέκα εξαγόμενα

προϊόντα στην Αρμενία το χρονικό διάστημα 2006-2011 συγκαταλέγονται : πούρα, ζάχαρη, φύλλα και ταινίες από αργίλιο, λάδια πετρελαίου, φορέματα-πουκάμισα, ράβδοι αλουμινίου, χρώματα επίχρησης και βερνίκια. Ειδικότερα : στον φαρμακευτικό κλάδο καταγράφηκαν εξαγωγές 173 χιλ. ευρώ, μειωμένες κατά 55% σε σχέση με το 2010 (78.8 χιλ. ευρώ), στον κλάδο ειδών ενδυμασίας 347 χιλ. ευρώ, μείωση 24% (457 χιλ. ευρώ το 2010), ηλεκτρονικά μηχανήματα και μέρη αυτών 223.014 ευρώ, αύξηση 453% καθώς το 2010 ανήλθαν σε 40.324. Σημαντική διαπίστωση είναι ότι τα τρόφιμα δεν καταγράφονται σχεδόν παρά με ελάχιστα προϊόντα και σε εξαγωγικά επίπεδα που το 2011 δεν ξεπέρασαν τα 633 χιλ. ευρώ, μειωμένα κατά 11% σε σχέση με το 2010. Σημειώνεται ότι στον συγκεκριμένο κλάδο το 2011 καταγράφηκαν, σύμφωνα με την στατιστική υπηρεσία της Αρμενίας εισαγωγές από τις εξής χώρες : Σουδάν 783 χιλ. δολ, Βολιβία 652 χιλ. δολ., Γεωργία 567 χιλ. δολ. Υεμένη 472 χιλ. δολ. ακόμα και Κολομβία 982 χιλ. δολ. καταδεικνύοντας την ανάγκη εγρήγορσης της ελληνικής πλευράς τουλάχιστον σε αυτόν τον κλάδο. Η σχεδόν πλήρη έλλειψη ελληνικών τροφίμων και ποτών είναι σαφώς ένα ζήτημα προς διερεύνηση, καθώς η αγορά είναι ώριμη για τα ελληνικά προϊόντα του κλάδου και οι τιμές που επικρατούν στον ανταγωνισμό δεν απέχουν από τις δυνατότητες προσφοράς του ελληνικού κλάδου. Για τα λοιπά προϊόντα είναι σαφές ότι απαιτείται μεγαλύτερη κινητικότητα των ελληνικών επιχειρήσεων στην εξεύρεση συνεργατών, ώστε να διασφαλίσουν την επίτευξη προώθησης προϊόντων που είναι προσιτά στον ανταγωνισμό, ο οποίος στην παρούσα φάση δεν είναι απαιτητικός, συνεπώς η σχέση τιμής – ποιότητας διαμορφώνεται ευκολότερα σε σχέση με άλλες ώριμες αγορές.

Βασική διαπίστωση είναι ότι οι ελληνικές εξαγωγές στην περίοδο 2006-2011 δεν ακολούθησαν τον μέσο όρο μεταβολής των ρυθμών του συνόλου των εισαγωγών που πραγματοποιήθηκαν εν γένει στην Αρμενία. Συνολικά την προαναφερθείσα περίοδο οι εισαγωγές της Αρμενίας, παρά τα σκαμπανεβάσματα ένεκα της ύφεσης που μεσολάβησε, αυξήθηκαν 87.9% ενώ οι εξαγωγές της Ελλάδος μειώθηκαν κατά 83.1%. Ενδεικτικά είναι τα στοιχεία που παρατίθενται παρακάτω και σχετίζονται με αυτή την κομβική διαπίστωση που καταδεικνύει την ουσιαστική απόσυρση των ελληνικών προϊόντων την τελευταία 5ετία, παρά το γεγονός ότι 30% των εξαγωγών οφείλονταν στις εξαγωγές τηλεπικοινωνιακού υλικού ένεκα της λειτουργίας της Intracom Armenia.

1.3 Βασικός ανταγωνισμός σε κύρια ελληνικά εξαγώγιμα προϊόντα.

Χώρες όπως η Βουλγαρία, Ρουμανία, Ουκρανία έχουν αυξήσει τις εξαγωγές τους την τελευταία 2ετία και μάλιστα σε προϊόντα που αποτελούν αιχμή του δόρατος στον κλάδο των τροφίμων για την Ελλάδα (γαλακτοκομικά, χυμοί, φρούτα, κατεψυγμένα και κονσερβαρισμένα φρούτα και λαχανικά). Η Γαλλία, Ισπανία και η Ιταλία σταθερά αύξησαν και το 2011 την διείσδυσή τους στον αναπτυσσόμενο κλάδο τροφίμων, με προϊόντα μεσογειακής διατροφής.

Στον κατασκευαστικό κλάδο η Γερμανία, η Ρωσία, η Ιταλία και εσχάτως η Κίνα αποσπούν ολοένα και μεγαλύτερο μερίδιο των συνεργασιών που συνάπτουν αρμενικές επιχειρήσεις για την υλοποίηση έργων του κλάδου, παρά το γεγονός ότι το 2011 η πτώση εν γένει της οικοδομικής δραστηριότητας δεν επέτρεψε σημαντική ανάπτυξη των εργασιών σε όλο το φάσμα του σημαντικού αυτού τομέα της οικονομίας. Ωστόσο εταιρείες από τις προαναφερθείσες χώρες επιβεβαιώνουν διαρκώς την παρουσία τους μέσω συμμετοχής σε δημόσια έργα.

1.4 Αρμενικές εισαγωγές και αναδυόμενες ευκαιρίες διεξόδου για τα ελληνικά εξαγωγίμα προϊόντα.

Κεντρική διαπίστωση αναφορικά με τη δομή των αρμενικών εισαγωγών, είναι ότι παρά την μη σημαντική ποσοστιαία αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος και το 2011, οι εισαγωγές προϊόντων του κλάδου τροφίμων εμφανίζονται συνολικά αυξημένες κατά 25%, αγγίζοντας τα 2 δις δολ. σχεδόν το ήμισυ των εισαγωγών της Αρμενίας.

Οι εισαγωγές προϊόντων και πρώτων υλών για την ανάπτυξη της αγροτικής οικονομίας, επίσης σημείωσαν αύξηση 35% η οποία αφορούσε κυρίως εισαγωγές από την Ρωσία, ένεκα και των ειδικών συμφωνιών παροχής τεχνογνωσίας για την ανάπτυξη της αρμενικής αγροτικής οικονομίας.

Στη βιομηχανία συνεχίστηκε σταθερά η αγορά παγίων (μηχανολογικού εξοπλισμού, ειδών συσκευασίας κ.α.) στα πλαίσια επενδύσεων αρμενίων και ξένων επενδυτών για αναβάθμιση των παραγομένων προϊόντων και προώθησή τους με αξιώσεις στις αγορές κυρίως της ΕΕ. Σημειώνεται σχετικώς ότι παρά τη σταθερή εισαγωγή εξοπλισμού από τη Γερμανία, η Ρωσία και η Ουκρανία αναδεικνύονται σημαντικότεροι εταίροι και σε αυτόν τον κλάδο.

1.5 Αρμενικές εξαγωγές προς Ελλάδα (κύριες κατηγορίες προϊόντων).

Οι εξαγωγές από την Αρμενία προς την Ελλάδα το χρονικό διάστημα 2006-2010, κυριαρχούνται από το κορυφαίο επίπεδο των 1,7 εκ. ευρώ εξαγωγών ηλεκτρονικού υλικού για τηλέφωνα και ψηφιακά δίκτυα το 2007, που προέρχονταν κυρίως από την ελληνικών συμφερόντων Intracom. Κατά τα λοιπά το ύψος των εξαγωγών προς την Ελλάδα κινήθηκε σε ιδιαίτερος χαμηλά επίπεδα κάτω των 150000 χιλ. ευρώ. Ακόμα και τα φύλλα αλουμινίου που κατεγράφησαν ως μια σημαντική εξαγωγική προσπάθεια από μέρους της Αρμενίας για την αύξηση του διμερούς εμπορίου και όντας καλής ποιότητας και χαμηλού κόστους, εξάγει σημαντικές ποσότητες ακόμα και στη Γερμανία, δεν είχε ιδιαίτερη συνέχεια.

Κεφ. 2: Διμερές θεσμικό πλαίσιο Ελλάδος-Αρμενίας.

Συνοπτικά αναφέρονται :

1. Συμφωνία Οικονομικής & Τεχνολογικής Συνεργασίας, Ν.2125/93 (ΦΕΚ Α΄45).
2. Συμφωνία Προώθησης & Αμοιβαίας Προστασίας Επενδύσεων, Ν. 2269/94 (ΦΕΚ Α΄228).
3. Συμφωνία Αποφυγής Διπλής Φορολογίας, Ν. 3014/02 (ΦΕΚ Α΄103).
4. Συμφωνία αμοιβαίας τελωνειακής συνδρομής.
5. Συμφωνία οδικών μεταφορών.
6. Συμφωνία τουριστικής συνεργασίας.
7. Συμφωνία γεωργικής συνεργασίας.
8. Συμφωνία αεροπορικής συνεργασίας (1998 και 2008).
9. Συμφωνία δικαστικής αρωγής (2002).
10. Πρωτόκολλο Ελληνο-Αρμενικής Επιτροπής Επιστημονικής Συνεργασίας (ΦΕΚ Α΄40/2002)
11. Δεύτερο Πρωτόκολλο Ελληνοαρμενικής Συνεργασίας (ΦΕΚ Β΄241/1999).
12. Πρωτόκολλα 4 Μεικτών Διυπουργικών Επιτροπών (Νοέμβριος 1997, Μάρτιος 1999, Νοέμβριος 2002, Μάρτιος 2006).

Κεφ. 3 : Αναπτυξιακή Βοήθεια Ελλάδος.

Η Ελλάδα από το 1994 έχει εισφέρει περίπου 22 εκ. ευρώ σε αναπτυξιακή βοήθεια. Σε εξέλιξη βρίσκονται προς το παρόν δυο αναπτυξιακά έργα τα οποία αναμένεται να ολοκληρωθούν εντός του 2012 :

1. Κατασκευή σε συνεργασία με τον FAO δύο σφαγείων ύψους 1 εκατ ευρώ.
2. Δημιουργία, επίσης σε συνεργασία με τον FAO, εργαστηρίου έλεγχου υπολειμμάτων φυτοφαρμάκων στα τρόφιμα. ύψους 1.5 εκατ. Ευρώ.

Κεφ. 4 : Εκκρεμή προβλήματα και λοιπά ζητήματα.

Η εκκρεμότητα για την τακτοποίηση της πιστωτικής διευκόλυνσης ύψους 10 εκ. δολ. που χορηγήθηκε από την Ελλάδα το Μάρτιο 1997, μέσω της Εθνικής Τραπέζης και της αρμενικής Ardshinbank (η οποία έπαψε να υφίσταται) εξακολουθεί να υπάρχει παρά τις προσπάθειες διευθέτησης που η ελληνική πλευρά καταβάλλει. Παρότι έχει συσταθεί επιτροπή με συμμετοχή εμπειρογνομόνων των δύο πλευρών, τελικώς δεν έχει υπάρξει ακόμα καμία σχετική πρόοδος.

ΜΕΡΟΣ Γ: ΠΟΛΥΜΕΡΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΡΜΕΝΙΑΣ.

Κεφ. 1: Πολυμερές επίπεδο.

1.1 Σχέσεις με Ρωσία και λοιπές χώρες ΚΑΚ.

Η Οικονομική Διπλωματία της Αρμενίας στα πλαίσια των σχέσεών της με την Ρωσία και τις χώρες ΚΑΚ εν γένει, εκτός του ότι προσδιορίζεται εμφανώς από τον υψηλό όγκο εμπορίου που διατηρείται, έχει σαφές έρεισμα και στην ανάγκη της χώρας να αντεπεξέλθει στην διαμάχη της με το Αζερμπαϊτζάν αναφορικά με το Ναγκόρνο-Καραμπάχ. Δεδομένου ότι ολοένα και περισσότερο η Ρωσία εμπεδώνει την οικονομική της παρουσία στις χώρες ΚΑΚ και παρά την προβληματική της σχέση με τη Γεωργία, αναδεικνύεται ως ο μοχλός ανάπτυξης και διαμόρφωσης όρων ευρύτερης διαπραγματεύσεως και διαχείρισης των ζητημάτων που αφορούν την περιοχή. Η Αρμενία εκτός του ότι διαθέτει υψηλό ποσοστό μεταναστών στη Ρωσία, έχει διαμορφώσει στρατηγική σχέση με τη Ρωσία και την συνεπικουρεί σε όλους τους προωθούμενους σχεδιασμούς στα πλαίσια της ΚΑΚ και στην Ευρασιατική συνεννόηση και προοπτική.

Συνεκτιμώντας την αυξανόμενη ενεργοποίηση του οικονομικού άξονα συνεργασίας Ρωσίας-Κίνας ολοένα και περισσότερο, η Αρμενία εντός του 2011 έκανε

σημαντικά βήματα προς ανάδειξη συνεργασιών σε βάση αυτής της σχέσης και τούτο είχε σημαντικά αποτελέσματα.

1.2 Στρατηγικός και οικονομικός διάλογος με ΕΕ.

Από το 1999 η Ε.Ε. έχει γίνει στρατηγικός εταίρος και με τις τρεις χώρες του Ν. Καυκάσου : Αζερμπαϊτζάν, Αρμενία, Γεωργία (Partnership and Cooperation Agreement). Παρά τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η ΕΕ στην παρούσα φάση, ένεκα της παγκόσμιας χρηματοοικονομικής κρίσης, η στρατηγική προσέγγιση με τις αγορές του Ν. Καυκάσου παραμένει σημαντική προτεραιότητα, για το σκοπό αυτό η συμφωνία ελεύθερου εμπορίου ΕΕ-Αρμενίας θα δημιουργήσει περισσότερες ευκαιρίες για συνεργασία μεταξύ των επιχειρηματιών και θα συμβάλει στην ανάπτυξη των μικρών επιχειρήσεων και των εξαγωγών αμφοτέρων των μερών.

Η ανάγκη η Αρμενία να ανταποκριθεί στις σημαντικές πολιτικές τις οποίες έχει εκπονήσει και υλοποιεί η ΕΕ ώστε να επιταχυνθούν οι διαδικασίες οικονομικής σταθερότητας και ανάπτυξης, είναι βασική προτεραιότητα στις προσπάθειες που καταβάλει η ΕΕ στην περιοχή. Ωστόσο διαπιστώνονται από αξιωματούχους της ΕΕ σημαντικές καθυστερήσεις τόσο στην διαδικασία απελευθέρωσης των αγορών, όσο και στην υιοθέτηση των απαραίτητων νομοθετημάτων ώστε σε δύο έτη, όπως το αρχικό χρονοδιάγραμμα προέβλεπε, να υπάρξει η ενεργοποίηση της ελεύθερης ζώνης εμπορίου με τις χώρες της ΕΕ.

Η ευρύτερη προσπάθεια που έχει αναληφθεί από την ΕΕ γίνεται στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Γειτονίας (ΕΠΓ) και τις ειδικότερες δράσεις “Συνέργεια στη Μαύρη Θάλασσα” και την “Ανατολική Εταιρική Σχέση”. Αναφορικά με την ίδρυση της Ευρασιατικής Ένωσης με όλες τις πρώην Δημοκρατίες της Σοβιετικής Ένωσης, που ο Πρωθυπουργός της Ρωσίας Πούτιν έχει προτείνει και τον Νοέμβριο 2011 συνυπογράφηκε και από την Αρμενία, η πρόταση για την ίδρυση ζώνης ελευθέρων συναλλαγών μεταξύ των χωρών της ΚΑΚ, αντιμετωπίζεται με σκεπτικισμό από αξιωματούχους της ΕΕ.

Το 2009 το εμπόριο της ΕΕ με τις τρεις χώρες αντιπροσώπευε το 30.4% του συνολικού εμπορίου της Αρμενίας και αντιστοίχως το 42.8% του Αζερμπαϊτζάν και το 29.4% στο εμπόριο της Γεωργίας. Όμως και οι τρεις χώρες μαζί δεν αντιπροσωπεύουν παρά το 0.5% του εμπορίου της ΕΕ. Ειδικότερα οι εξαγωγές της ΕΕ στις χώρες του Ν. Καυκάσου το 2009 ήταν 3.01 δις ευρώ (0.53 δις € στην Αρμενία, 1.6 δις € στο Αζερμπαϊτζάν και 0.88 δις € στη Γεωργία). Οι εισαγωγές της ΕΕ από τις χώρες αυτές ανήλθαν το 2009 σε 7.94 δις ευρώ (0.16 δις € από την Αρμενία, 7.3 δις € από το Αζερμπαϊτζάν και 0.48 δις από την Γεωργία). Το 2011 οι εισαγωγές από την ΕΕ ανήλθαν σε 1.06 δις δολ. κατώτερες σε σχέση με το 2010 (1.17 δις δολ.). Αντιθέτως οι εξαγωγές το 2011 ήταν 628 εκ. δολ., αυξημένες σε σχέση με τα 503 εκ. δολ. το 2010. Το 2011 η Γερμανία με 245 εκ. δολ. ήταν η μεγαλύτερη εξαγωγική δύναμη της ΕΕ προς την Αρμενία. Αντιστοίχως η καλύτερη εξαγωγική αγορά για την Αρμενία προς την ΕΕ ήταν το 2011 η Γερμανία με 157.98 εκ. δολ. και η Βουλγαρία με 152 εκ. δολ.

Η Αρμενία εξάγει προς την ΕΕ 64.3% βασικά μέταλλα και παράγωγά τους και 18.8% μαργαριτάρια και άλλους πολύτιμους λίθους. Η ΕΕ εξάγει στην Αρμενία σε ποσοστό 32.7% είδη μηχανολογικού εξοπλισμού, 13.6% μαργαριτάρια και άλλους ανεπεξέργαστους πολύτιμους λίθους, 10.3% εξοπλισμό μεταφορών και 9.1% χημικά προϊόντα. Και η Αρμενία (όπως η Γεωργία και το Αζερμπαϊτζάν) έχει ενταχθεί στο προτιμησιακό καθεστώς εξαγωγής των προϊόντων τους (Generalized System of Preferences of European Union/GSP), που της έχει εξασφαλίσει προνομιακή πρόσβαση στις αγορές των χωρών μελών της ΕΕ από το 2009 μέχρι 31.12.2011 και σύμφωνα με την αρχική πρόνοια του θεσμικού πλαισίου για της χώρες του Ν. Καυκάσου, με δυνατότητα επέκτασης μέχρι το 2014, που ήδη ενεργοποιήθηκε.

Η Αρμενία έχει επιταχύνει τις διαδικασίες, σύμφωνα και με τις εκθέσεις προόδου τόσο της ΕΕ όσο και της Παγκόσμιας Τράπεζας για την υιοθέτηση του νέου θεσμικού πλαισίου. Η εξέλιξη στο θεσμικό πλαίσιο οργάνωσης του εμπορίου και κυρίως των εισαγωγών και εξαγωγών ακολούθησε γοργούς ρυθμούς από το 2003 και έπειτα όταν η Αρμενία έγινε δεκτή στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ). Σημειώνεται ότι η Γεωργία έγινε δεκτή στον ΠΟΕ το 2000, ενώ το Αζερμπαϊτζάν παρότι έχει υποβάλλει αίτηση από το 1997 ακόμα αναμένει την αποδοχή της.

Κεφ. 2. :Διμερείς σχέσεις με τρίτες χώρες.

2.1 Αρμενία – Ιράν.

Σύμφωνα με την Αρμενική Εθνική Στατιστική Υπηρεσία, οι εξαγωγές στο Ιράν αντιπροσώπευαν το 6,1% του συνολικού εξωτερικού εμπορίου της Αρμενίας κατά τους πρώτους εννιά μήνες του 2011, σε σύγκριση με 33,6% της Ευρωπαϊκής Ένωσης και 20% της Ρωσίας. Παρόλα αυτά, ο όγκος των εμπορικών συναλλαγών της με την Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν αυξήθηκε κατά 21% σε 313 δολ. κατά την περίοδο αυτή. Το 2011 οι εξαγωγές προς το Ιράν ήταν 106 εκ. δολ και οι εισαγωγές 217 εκ. δολ. Το 2010 οι εξαγωγές ήταν 84 εκ. δολ. και οι εισαγωγές 199 εκ. δολ. Το 85% των εισαγωγών από το Ιράν αφορούν προϊόντα ενέργειας (φυσικό αέριο και πετρέλαιο). Κατά το 2011 στις συχνές Αρμενο-Ιρανικές διαβουλεύσεις τονίστηκε ότι ο πραγματοποιούμενος όγκος εμπορικών συναλλαγών είναι άκρως ανεπαρκής. Η ιρανική πλευρά απηύθυνε μάλιστα έκκληση για ταξίδια χωρίς βίζα μεταξύ των δύο γειτονικών κρατών ως μέσο για ανάπτυξη του τουρισμού μεταξύ των δυο χωρών.

Σύμφωνα με τον προγραμματισμό που έχει ήδη συμφωνηθεί ανάμεσα στις δυο πλευρές, προβλέπεται η υπογραφή συμφωνιών για την κατασκευή δύο υδροηλεκτρικών σταθμών στον ποταμό Arax, που διατρέχει τα Αρμενο-ιρανικά σύνορα και ενός αγωγού μεταφοράς φυσικού αερίου προς την Αρμενία. Αμφότερα τα προαναφερθέντα σχέδια οριστικοποιήθηκαν μόλις το 2010. Οι δύο κυβερνήσεις, επίσης, τον Σεπτέμβριο 2011, συμφώνησαν στο σχέδιο κατασκευής μιας τρίτης υψηλής τάσης γραμμή μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας που να συνδέει ενεργειακά τα δίκτυά τους.

Η Τεχεράνη έχει προωθήσει, τουλάχιστον μέχρι σήμερα, ως προτεραιότητα την ανάγκη υπογραφής Αρμενο-ιρανικής συμφωνίας ελεύθερων συναλλαγών. Σύμφωνα με ορισμένους αξιωματούχους στο Ερεβάν, οι δύο πλευρές διαφωνούν ως προς τους όρους αυτής της συμφωνίας. Οι διαδοχικές κυβερνήσεις της Αρμενίας έχουν επίσης χλιαρή αντίδραση για την επαναλαμβανόμενη ιρανική πρόταση για την κατάργηση θεωρήσεων για Αρμενίους και Ιρανούς υπηκόους που μετακινούνται μεταξύ των δυο χωρών. Ο Υπουργός Σαλέχι επιβεβαίωσε τη σθεναρή υποστήριξη της Τεχεράνης για

αυτή την ιδέα, λέγοντας ότι ένα καθεστώς χωρίς θεωρήσεις θα οδηγούσε σε σημαντική αύξηση του αριθμού των Ιρανών τουριστών που επισκέπτονται την Αρμενία, ο οποίος φέτος έχει ξεπεράσει τους 100.000.

Σε φάση προετοιμασίας εξακολουθεί να ευρίσκεται η προοπτική της οικοδόμησης μιας σιδηροδρομικής γραμμής που να συνδέει την Αρμενία με το Ιράν και τα λιμάνια του Ινδικού Ωκεανού, είναι εξαιρετικής σημασίας για την Αρμενία. Η τελική συμφωνία για την κατασκευή επιτεύχθηκε το 2007. Η μελέτη σκοπιμότητας του έργου έχει θέσει ως βάση τη δημιουργία σιδηροδρομικής γραμμής 540 χλμ., εκ των οποίων περίπου 460 στο έδαφος της Αρμενίας. Η πιο πιθανή διαδρομή εκτιμάται ότι εκείνη μέσω των αρμενικών πόλεων Γκαγκάριν-Γκαβάρ-Martuni-Jermuk-Vayk-Sisian-Kapan-Meghri και στον ιρανικό τομέα θα φθάνει στον σταθμό του Merant. Αυτό το ύψιστης στρατηγικής σημασίας έργο για την Αρμενία, με δεδομένη και την εξακολουθούμενη ύπαρξη κλειστών συνόρων με Τουρκία και Αζερμπαϊτζάν, απειλείται με αναβολή έως και ματαίωση.

Αρμενία και Ιράν έχουν επίσης αναλάβει ένα άλλο μεγάλο έργο που αφορά την κατασκευή αγωγού πετρελαίου από την ιρανική πόλη Ταμπρίζ μέχρι το σημείο διανομής που θα δημιουργηθεί στην αρμενική πόλη Yeraskh. Φυσικά και αυτό το έργο απειλείται με «πάγωμα».

Οι οικονομικές σχέσεις των δυο χωρών ενδέχεται να δοκιμαστούν σε ενδεχόμενο πολεμικής εμπλοκής του Ιράν, ένεκα της υλοποίησης του πυρηνικού του προγράμματος. Ως εκ τούτου, κάθε μορφή επίθεσης κατά του Ιράν είναι σε θέση να οδηγήσει σε σημαντική υποχώρηση των οικονομικών προοπτικών της Αρμενίας, σε πάγωμα όλων των έργων και σε κύμα μεταναστών από το Βόρειο Ιράν, αλλά και από τα εύπορα κοινωνικά στρώματα της Τεχεράνης, τα οποία διατηρούν επενδύσεις σε ακίνητη περιουσία στην Αρμενία.

2.2 Αρμενία – Ρωσία

Εκτός από την προοπτική για άμεση υλοποίηση της απόφασης που ελήφθη στα πλαίσια της 13^{ης} Διακυβερνητικής Επιτροπής Αρμενίας – Ρωσίας, που συνήλθε τον

Ιούλιο 2011, αναφορικά με την κατασκευή νέου πυρηνικού εργοστασίου παραγωγής ενέργειας στην Αρμενία οι Αρμενο-Ρωσικές οικονομικές σχέσεις αποτελούν το θεμέλιο λίθο για την ανάπτυξη της αρμενικής οικονομίας. Η συνεργασία εκτείνεται σε όλους τους τομείς και γίνεται στη βάση διαμόρφωσης στρατηγικής συνεργασίας με την Αρμενία

Η Αρμενία πρωτοστάτησε μαζί με τη Ρωσία στην δημιουργία του Ευρασιατικού χώρου στον οποίο προσχώρησαν οι χώρες μέλη της ΚΑΚ. Η προοπτική υλοποίησης και εμβάθυνσης αυτής της πρωτοβουλίας εκτιμάται ότι θα θέσει τέλος στην ιδιότυπη απομόνωση της Αρμενίας.

Ιδιαίτερο βάρος στα πλαίσια της διμερούς συνεργασίας των δυο χωρών δόθηκε κατά τη διάρκεια του 2011 στην ενίσχυση της αγροτικής οικονομίας της Αρμενίας. Για την επίτευξη αυτού του στόχου, ανάμεσα σε άλλα, υπογράφηκε συμφωνία με την Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Ρωσίας, σύμφωνα με την οποία εξασφαλίστηκε η χρήση μεταχειρισμένων γεωργικών μηχανημάτων με leasing σε ιδιαίτερα χαμηλό (έως και συμβολικό) κόστος για το Υπ. Γεωργίας της Αρμενίας.

Το 2011 ο όγκος εμπορίου μεταξύ των δυο χωρών αυξήθηκε κατά 11%. Οι εξαγωγές προς τη Ρωσία ανήλθαν σε 222 εκ. δολ. (160.5 εκ. δολ. το 2010) και οι εισαγωγές σε 891.7 εκ. δολ. (835 εκ. δολ. το 2010).

2.3 Αρμενία – Τουρκία.

Η πραγματοποίηση στις 23 Νοεμβρίου 2011 του επιχειρηματικού forum Αρμενίας-Τουρκίας στο Ερεβάν, απετέλεσε τη σημαντικότερη κοινή προσπάθεια για απεμπλοκή των διπλωματικών σχέσεων των δυο χωρών, μετά την αμοιβαία υπόσχεση για υπογραφή των πρωτοκόλλων της Ζυρίχης τον Οκτώβριο 2009. Η επιτυχία της εκδήλωσης που έφερε κοντά 100 εκπρόσωπους επιχειρηματικών κύκλων και μη κυβερνητικών οργανώσεων της Αρμενίας, με αντιστοίχως 50 εκπροσώπους της τουρκικής πλευράς, έδωσε ένα ισχυρό μήνυμα για την κοινή προσπάθεια προς άρση των υφισταμένων αδιεξόδων.

Το 2012 προγραμματίζεται παρόμοιο forum να πραγματοποιηθεί και στην Τουρκία, με πιθανότερη πόλη να το φιλοξενήσει την Κωνσταντινούπολη, καθώς εξακολουθεί να υπάρχει ακμαία αρμενική επιχειρηματική κοινότητα.

Ο συνολικός όγκος εμπορίου μεταξύ Αρμενίας και Τουρκίας το 2010 ήταν 212 εκ. δολ. Οι εξαγωγές από την Αρμενία άγγιξαν περίπου το 1,3 εκατ. δολ., ενώ οι εισαγωγές από την Τουρκία έφτασαν τα 210 εκ. δολ.. Το 2011 οι εξαγωγές έφτασαν τα 1.049 εκ. δολ. και οι εισαγωγές τα 240.7 εκ. δολ. Οι αριθμοί αυτοί καταδεικνύουν τη δυναμική μεταξύ των επιχειρηματικών κόσμων ένθεν-καείθεν του όρους Αραράτ, που αποτελεί ένα νοητό όριο μεταξύ των δύο χωρών, καθώς παρά το κλείσιμο των συνόρων από το 1993, τόσο η γεωγραφική εγγύτητα, όσο και η κοινή ιστορική πορεία στην περιοχή (έστω και με ασύμμετρες επιβαρύνσεις της μιας πλευράς), οδήγησε σε πραγματοποίηση σημαντικού ύψους εμπορικών ανταλλαγών, μέσω μη νομίμων οδών, καθώς η πάγια τακτική είναι να εισάγονται τα προϊόντα μέσω Γεωργίας με παραχαραγμένες τις φορτωτικές και τα λοιπά έγγραφα.

Οι επιχειρηματίες Τουρκίας και Αρμενίας που συμμετείχαν στο forum κατέληξαν επίσης στην συνυπογραφή μνημονίου συνεργασίας, που προβλέπει την ανάπτυξη συνεργασιών μεταξύ των δύο πλευρών, ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας και την από κοινού προσπάθεια διαμόρφωσης πολιτικής πίεσης στην εκτελεστική εξουσία των δύο χωρών για άνοιγμα των συνόρων. Από την αρμενική πλευρά η συμφωνία που υπεγράφη από την Ένωση Κατασκευαστών και Επιχειρηματιών, ενώ από την τουρκική πλευρά από το Αρμενο-τουρκικό Συμβούλιο Επιχειρηματικής Ανάπτυξης. Οι δύο οργανώσεις έχουν συνεργαστεί προς αυτήν την κατεύθυνση εδώ και πολλά χρόνια και είναι επίσης από κοινού εταίροι στο πλαίσιο υλοποίησης του προγράμματος "Υποστήριξη στην επαναπροσέγγιση Αρμενίας-Τουρκίας» έργο που υποστηρίζουν οι Ηνωμένες Πολιτείες μέσω της Υπηρεσίας Διεθνούς Ανάπτυξης (USAID).

2.4 Αρμενία – Γεωργία.

Το 2011 εκπρόσωποι των τελωνειακών υπηρεσιών Αρμενίας και Γεωργίας προτίθενται να εναρμονίσουν τις δραστηριότητές τους διευκολύνοντας την ανάπτυξη του διμερούς εμπορίου. Η προώθηση των τελικών θεσμικών παρεμβάσεων οριστικοποιήθηκε

κατά τη διάρκεια της 37ης συνόδου του ΟΣΕΠ στα πλαίσια των εργασιών της αρμόδιας Επιτροπής για την οικονομία, την προστασία της φύσης, του εμπορίου και την τεχνολογία, που έλαβε χώρα στις 12 - 13 Οκτωβρίου στην Τιφλίδα.

Η αρμένικη πλευρά παρουσίασε την πολιτική που εφαρμόζεται στη χώρα στον τομέα αυτό, ιδιαίτερα την εναρμόνιση των φορολογικών και τελωνειακών συστημάτων, εισαγωγή των τελωνειακών μηχανισμών που τελικά μειώνουν την υποχρέωση των εισαγωγέων / εξαγωγέων εμπορευμάτων με τις αρμόδιες υπηρεσίες στο ελάχιστο, καθώς και τις μεταρρυθμίσεις που στοχεύουν στη μείωση των επαφών των φορολογουμένων με τις φορολογικές αρχές και τη διευκόλυνση του έργου τους.

Το 2011 οι εξαγωγές προς την Γεωργία αποτελούσαν το 8% του συνόλου των εξαγωγών της Αρμενίας και οι εισαγωγές το 1.8%. Το 2010 οι εξαγωγές προς την Γεωργία ήταν 4.9 εκ. δολ. και οι εισαγωγές 5.43 εκ. δολ. ενώ το 2011 ήταν αντιστοίχως 5.57 εκ. δολ. και 5.54 εκ. δολ. καθιστώντας οριακά θετικό το εμπορικό ισοζύγιο, μεταξύ των δυο χωρών, υπέρ της Αρμενίας. Η Γεωργία μέσω των λιμένων Πότι και Βατούμι αποτελεί την σημαντικότερη δίοδο για το εμπόριο που διεξάγει η Αρμενία και σε συνδυασμό με τους νέους οδικούς άξονες (north-south corridor) η οικονομική σχέση με τη Γεωργία αποδεικνύεται εξαιρετικά σημαντική για την Αρμενία, ίσως στρατηγικά κρίσιμότερη και από εκείνη με την Ρωσία.

2.5 Αρμενία – Γαλλία.

Κατά τη διήμερη επίσκεψη στην Αρμενία στις 7-8 Οκτωβρίου 2011 του Προέδρου της Γαλλικής Δημοκρατίας Nikola Sarkozy, ο οποίος συνοδευόταν από πολυμελή αποστολή, στην οποία συμπεριλαμβάνονταν ο Υπουργός Βιομηχανίας, Ενέργειας, Φυσικών Πόρων και Πληροφορικής Eric Beson και Υπουργός Εξωτερικού Εμπορίου Pierre Lellouche, διαμορφώθηκε σημαντικό πλαίσιο ανάπτυξης της ήδη υψηλής γαλλικής διείσδυσης στην οικονομία της Αρμενίας.

Ειδικότερα ο Γάλλος Πρόεδρος τόνισε ότι θα υπάρξει αναβάθμιση του υπάρχοντος θεσμικού πλαισίου για ανάπτυξη της οικονομικής δραστηριότητας των περίπου 500.000

γάλλων αρμενικής καταγωγής που κατοικούν στην Γαλλία, ώστε να είναι εφικτή η ευχερής μεταφορά επενδυτικών πόρων δίχως φορολογικά ή άλλα εμπόδια.

Ο Υπουργός Ενέργειας παράλληλα τόνισε την πρόθεση της Γαλλίας να μην αφήσει την Αρμενία στο περιθώριο της οργάνωσης του δικτύου αγωγών που έχει διαμορφωθεί στην περιοχή, υπογραμμίζοντας την πολιτική σταθερότητα της χώρας και την ύπαρξη γεωπολιτικών προτεραιοτήτων προς την ικανοποίηση αυτής της συνθήκης, ώστε να υπάρξει εξισορρόπηση του αυξημένου ρόλου των λοιπών κρατών του Ν. Καυκάσου στον τομέα αυτό (Αζερμπαϊτζάν και Γεωργία).

Ωστόσο η σημαντικότερη εξέλιξη που προέκυψε από την επίσκεψη του Γάλλου Προέδρου ήταν η κοινή ανακοίνωση στην οποία προέβη μαζί με τον Αρμένιο Πρόεδρο, ότι η Γαλλία θα συμμετάσχει στην κατασκευή του νέου πυρηνικού εργοστασίου που θα αντικαταστάσει το ακόμα εν ενεργεία και πολύπαθο, μετά τους σεισμούς του 1988, Metzamor κοντά στην πόλη του Ερεβάν.

Ο Πρόεδρος Sarkozy σε δηλώσεις του ανέφερε ότι είναι εφικτή η συμμετοχή της Γαλλίας στο ήδη υπάρχον επενδυτικό πρόγραμμα για τη χρηματοδότηση της κατασκευής του πυρηνικού εργοστασίου και κάλεσε τη Ρωσία, τις ΗΠΑ και άλλες Ευρωπαϊκές χώρες να συμμετάσχουν στο επενδυτικό αυτό σχέδιο, διευρύνοντας την χρηματοδοτική βάση του εγχειρήματος. Σύμφωνα δε με δηλώσεις του Γάλλου Υπ. Ενέργειας, αναμένεται η ρωσική συμμετοχή να περιοριστεί στο 20% της επένδυσης, όσο και της αρμενικής πλευράς, ενώ το υπόλοιπο θα καλυφθεί με γαλλικά και άλλα κεφάλαια. Υπήρξε δε βεβαιότητα ότι η ρωσική πλευρά θα συγκατανεύσει σε αυτή την προοπτική.

Κατά τη διάρκεια της επισκέψεως του Γάλλου Προέδρου, οι Υπουργοί που συμμετείχαν στην αποστολή είχαν την ευκαιρία να επισημοποιήσουν την έναρξη λειτουργίας, της ιδρυθείσας τον περασμένο Σεπτέμβριο Γαλλο-Αρμενικής Ένωσης Οικονομικών Υποθέσεων του Ερεβάν (Club D' Affaires Franco-Armenien). Σκοπός της Ένωσης αυτής είναι η συστηματική παρακολούθηση των δράσεων γαλλικών εταιρειών στην Αρμενία και η διεύρυνση των συνεργασιών τους με αρμενικές επιχειρήσεις. Ήδη η Γαλλία έχει ξεπεράσει τη Ρωσία σε άμεσες ξένες επενδύσεις καθώς σε 161 επιχειρήσεις στην Αρμενία, έχουν κεφαλαιουχική πλειοψηφία γαλλικές εταιρείες και φυσικά πρόσωπα,

ενώ σύμφωνα με δηλώσεις και των δύο πλευρών αναμένεται αύξηση του αριθμού αυτού κατά 50% την επόμενη 5ετία. Σημειώνεται ότι ιδρυτές της Ένωσης ήταν οι επιχειρήσεις : Grand Thornton, AGBA-Credit Agricole Bank, Armwatercanal, Orange Armenia, Office Veritas, Mother tongue, Baghdasarov Crystal Group. Ήδη μετά την εξαγορά το 1998 της ιστορικής οινοβιομηχανίας Yerevan Brandy Co. παραγωγής του Ararat Cognac/Brandy από την γαλλική Pernod Ricard, οι γαλλικές επενδύσεις σημειώνουν ετησίως αύξηση περίπου 15%.

Ο όγκος εμπορίου με την Γαλλία δεν είναι ιδιαίτερα υψηλός και αποτελεί βασική προτεραιότητα των δυο χωρών η ανάπτυξη των ρυθμών του κατά την επόμενη διετία. Το 2011 οι εξαγωγές προς τη Γαλλία ήταν 9.6 εκ. δολ. αυξημένες σε σχέση με τα 7.4 εκ. δολ. του 2010. Αντιστοίχως οι εισαγωγές από τη Γαλλία το 2011 ήταν 82 εκ. δολ. επίσης υψηλότερες σε σχέση με αυτές του 2010 που ήταν 76.7 εκ. δολ.

2.6 Στρατηγικός και Οικονομικός Διάλογος με Κίνα.

Όπως προαναφέρθηκε, η συστηματική συνεργασία της Αρμενίας με την Κίνα, αποτελεί ένα σημαντικό κεκτημένο που θεμελιώθηκε το 2011, δίχως να προβληθεί εκτενώς, αλλά με ουσιαστικές συνεργασίες οι οποίες υλοποιήθηκαν με εξαιρετικά γοργό ρυθμό. Η Κίνα ανέλαβε να προωθήσει προϊόντα και επιχειρήσεις της Αρμενίας, μέσω των σημαντικών διεθνών εκθέσεων της χώρας που συγκεντρώνουν αυτονοήτως το παγκόσμιο ενδιαφέρον. Οι αρμενικές επιχειρήσεις επίσης εξασφάλισαν την παροχή τεχνολογίας και αναβάθμισης υποδομών στα πλαίσια αναπτυξιακών συνεργασιών, ενώ ήδη κινεζικές εταιρείες συνήψαν σημαντικές συμφωνίες με το Δήμο Ερεβάν.

Σε επισκέψεις στελεχών της κινεζικής κυβέρνησης έχει υπογραμμιστεί επανειλημμένως, η πρόθεση της Κίνας να εντάξει την Αρμενία στο σχεδιασμό που αναπτύσσει σε σχέση με τη διαμόρφωση στρατηγικών συνεργασιών με χώρες που θα μπορούσαν να διευκολύνουν τη διείσδυση και προσέγγιση στις αγορές της δύσεως με γνώμονα την γεωγραφική της θέση και το ευνοϊκό καθεστώς επενδύσεων. Η σχέση αυτή είναι εξαιρετικά σημαντικό να υπογραμμιστεί ότι ενθαρρύνεται από τη Ρωσική πλευρά καθώς η οικονομική ανάπτυξη της Αρμενίας και η ισχυροποίησή της στη συγκεκριμένη

γεωπολιτική περιοχή αποτελεί άμεση προτεραιότητα ώστε να αποτελέσει ισχυρό πολιτικοοικονομικό σύμμαχο στη περιοχή του Ν. Καυκάσου και Βορείως της αραβικής χερσονήσου. Η τεχνητή εξαίρεση της Αρμενίας από τη σχεδίαση των αγωγών ενέργειας που εξυπηρετούν την περιοχή και αποσκοπούν τελικά στην διασύνδεση με χώρες τις ΕΕ, ήδη έχει προβληματίσει. Μάλιστα ακόμα και η Τουρκία, η οποία παρότι συμπαραστέκεται στο Αζερμπαϊτζάν, με διατήρηση κλειστών των συνόρων της, στη διαμάχη του με την Αρμενία για το Ναγκόρνο-Καραμπάχ, έχει κινητοποιήσει οικονομικούς παράγοντες για την προώθηση διαφορετικής διαχείρισης που θα ευνοεί την οικονομική συνεργασία. Η Κίνα και η Ρωσία τελικώς μέσω στοχευμένης οικονομικής διείσδυσης έχουν αναδείξει προοπτικές που τελικώς θα αναδιατάξουν το γεωπολιτικό τοπίο στην περιοχή, με την θέση της Αρμενίας ουσιαστικά αναβαθμισμένη.